

Inhoud

- 4 Inleiding
- 8 Voorwoord
- 16 Gelderland Renaissance
- 58 Vlieguren en leerwegen
- 100 De ontwikkeling van hotspots
- 132 Visie op talentontwikkeling
- 154 Lees verder
- 156 Colofon

Ontwikkeling van urban talent in Gelderland

Urban culture is tegenwoordig niet meer weg te denken uit het Nederlandse culturele landschap. Onder de paraplu-term 'urban' heeft een breed scala aan culturele uittingen een weg gevonden naar een groot publiek en diverse podia. Urban is de term die gebruikt wordt voor een breed spectrum van kunst-, cultuur- en sportbeoefening; het reikt van breakdance tot freerunning, van street art tot BMX, van hiphop tot skaten, van mode tot sport en muziek.

Urban is hot. Urban spreekt een grote groep jongeren aan. Urban is op weg om tot de gevestigde orde toe te treden in het culturele landschap. Maar de weg is hobbelig, soms bochtig, loopt soms dood, en er staan nog weinig wegbewijzingsborden. Cultuur Oost ziet dat er veel talent schuilt in Gelderse jongeren die zich met urban culture bezig houden. Voor de ontwikkeling van dat talent zijn de te bewandelen paden niet altijd zichtbaar of vindbaar.

Met dit document wil Cultuur Oost een brug slaan tussen de ontwikkeling van urban talent en de bestaande Gelderse culturele infra-structuur: waar ontbreken de verbindingen, en waar juist niet? Wat zijn de succesfactoren met betrekking tot de ontwikkeling van urban talent? Of waar loopt talentontwikkeling spaak? Welke spelers in het veld zijn van belang voor urban talentontwikkeling en welke rol kunnen zij daarin spelen? Welke faciliteiten, middelen en vaardigheden – van én voor zowel makers als ondersteuners – zijn van belang in dit proces?

In deze publicatie gaan we dieper in op talentontwikkeling binnen urban culture in Gelderland. In de komende dossiers, die we in de volgende jaren willen maken, maken we een staalkaart van de elementen die een rol spelen bij het ontwikkelen van urban talent in Gelderland. Welke organisaties, instituten, randvoorwaarden en faciliteiten zijn relevant?

In het hoofdstuk 'Gelderland Renaissance' schetsen we een beeld van door Cultuur Oost ontwikkelde netwerkvorming rondom urban talent in Gelderland en de ontbrekende schakels daarin.

Hoe verhoudt de urban scene zich tot andere scenes? Op welk vlak wordt er samengewerkt, of juist niet en waarom? Wat zijn de blinde vlekken bij organisaties, instellingen en bij de scene zelf? Hoe kan het netwerk rondom urban talent in Gelderland duurzaam vorm krijgen?

In het hoofdstuk 'Vlieguren en leerwegen: van oefenlokaal tot theaterzaal' geven we een inkijkje in het traject dat talenten zouden *kunnen* doorlopen van straat of oefenhok naar klaslokaal en theaterzaal. Immers talent hebben *an sich* is vaak niet genoeg om het ver te schoppen. Continue ontwikkeling is essentieel om van je talent je beroep te kunnen maken. Leren en blijven leren is dus ontzettend belangrijk, zowel in formele settings (onderwijs) als in non-formele settings (vrije tijd). Waar bevinden zich de 'ruimtes' waar talent zich kan ontwikkelen, kan leren en opbloeien? Wat is de rol van deze plekken in het proces van talentontwikkeling? De focus in dit dossier ligt vooral op urban dans. Vertegenwoordigers van dansopleidingen van Rijn IJssel (MBO) en ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten (HBO) komen aan het woord, evenals Studio26 – podium voor

creatieve industrie en Bransz uit Wageningen. Projecten zoals Show Up van ArtEZ, ondersteund door Cultuur Oost, worden ook besproken.

Ook presenteren we in dit hoofdstuk een aantal ervaringsverhalen van 'gearriveerde' talenten zoals Haico van Dijk van 155 en Ruben Chi Verhoeven. Op die manier schetsen we een beeld van die hobbelige weg zonder bewegwijzering en gaan we op zoek naar de lessen die we uit hun ervaringen kunnen trekken. Ook wordt de rol van enkele culturele hotspots belicht, zoals Real X in Apeldoorn, Lokalen in Lichtenvoorde en BOKA in Arnhem.

In het hoofdstuk 'Visie' leggen wij uit hoe Cultuur Oost kijkt naar talentontwikkeling in het urban genre en wat wij willen bereiken met deze publicatie. Om tot een visie te komen, beschrijven we een aantal bronnen waar we ons op hebben gebaseerd. Waar hebben we het eigenlijk over? Aan bod komen, onder andere, theoretische onderliggende kwesties zoals: Wat is talent? Wat zijn succesfactoren bij talentontwikkeling? Hoe ziet de artistiek-inhoudelijke kant van talentontwikkeling eruit? Hoe vindt kennisoverdracht plaats?

Foto: Gerrit Bakker/Studio 26

Voorwoord

Door Angela Verdurmen, Programmamanager Talentontwikkeling en Participatie Cultuur Oost.

In mijn optiek is talent altijd én in ieder persoon aanwezig. De mate waarin je je talent kunt ontwikkelen, hangt af van hoe je persoonlijkheid zich ontwikkelt en welke mogelijkheden je hebt gevonden en hebt gekregen onderweg. Ook je omgeving speelt een grote rol. Denk daarbij aan opvoeding, rolmodellen in de buurt, de (financiële) middelen om les te nemen of een oefenruimte te huren, die inspirerende ander of die ene ervaring die je laat inzien dat je je talenten wilt koesteren en ontwikkelen. En dan karaktereigenschappen als doorzettingsvermogen, uithoudingsvermogen, ambitie, verbeelding en een goede balans tussen inspanning en ontspanning waardoor je je kunt blijven ontwikkelen.

Ik zie het culturele veld als een dynamisch ecosysteem. In de publicaties 'Cultureel vermogen' (2019) van het LKCA en de Britse onderzoeksrapporten 'Cities of Learning' (2017) en 'Towards cultural democracy' (2018)¹ vond ik theoretische onderbouwing van wat ik zelf heb ervaren en om me heen heb gezien. Deze publicaties laten zien hoe zo'n cultureel ecosysteem werkt of kan werken en hoe talent daarin kan ontwikkelen. Het idee is dat op elke plek in dat systeem er een zaadje geplant kan zijn of worden vanwaaruit talent kan opbloeien. Je kunt overal beginnen en alle omgevingsfactoren spelen een rol.

Zelfinzicht zie ik in dat systeem als een doorslaggevende factor: leren zien waar jij staat en waar je heen wilt, is het begin van alle ontwikkeling. Maar ieder begin is goed en alle input kan helpen: een muziekschool in de buurt, een wijkcentrum waar je zelf aan de slag kunt, iemand die je stimuleert om muziek te gaan maken of te gaan dansen, tekenen, knutselen, schrijven, theater maken of presenteren, een fantastische voorstelling die je ziet en die je niet meer loslaat. Opvoeders, begeleiders, docenten, coaches en trainers; ze spelen allemaal een vormende rol. Eén zin van een goede docent kan de motor zijn voor een lange weg die je gaat afleggen, het kan je aanzetten om ervoor te gaan en de reis te beginnen. Daarna volgen vele vlieguren, oefenen, oefenen, oefenen en dan wat je hebt gemaakt delen met anderen - waar dan ook. De feedback en de feedforward die je steeds weer krijgt zijn de katalysator voor meer, voor blijven doorgaan en steeds weer contact maken met je eigen intrinsieke motivatie en drive om te creëren, jezelf uit te drukken, je ideeën vorm te geven.

Wat ik zo fascinerend aan urban arts vindt, is dat het zichzelf heeft ontwikkeld op straat, geheel buiten formele instellingen om. De leermeesters waren de pioniers zelf, en wat zij deden had niets te maken met wat je in de insti-

tuten, muziek-, dans- of kunstschole, en studio's vond op dat moment. Nu, vele jaren later, zijn de diverse vormen van urban culture steeds verder uitgekristalliseerd en vinden we de techniek en de manier van uiten ook terug in bijvoorbeeld dansgezelschappen en in dansopleidingen. Maar de essentie dat je contact moet maken met je eigen inspiratie en intrinsieke, authentieke bron om jezelf uit te drukken en neer te zetten in de wereld, blijft. Een kunstenaar en een docent hebben dat met elkaar gemeen. Je zoekt naar een vorm voor dat wat je beweegt, bezighoudt, hindert, verbaast, raakt en niet meer loslaat totdat het een gestalte heeft gekregen. Vrije ruimte, maar ook inspiratie en de mogelijkheid om vorm te kunnen geven, zijn daarbij essentieel. En als je eenmaal hebt vormgegeven, wil je delen met anderen, gezien worden, serieus genomen worden en feedback krijgen, steeds in dialoog met je publiek, je leerlingen, je vrienden, andere makers, spelers, dansers.

Bij Cultuur Oost ben ik sinds 2002 als adviseur bezig met het thema dans en urban arts in Gelderland. Daarvoor ben ik steeds op zoek naar verbindingen met anderen. De ene keer is dat een gemeente die ik probeer te bewegen om ruimte te maken voor het opleiden van jongeren, zodat zij actief kunnen worden in hun eigen wijk. Een volgende keer zijn het de coördinatoren van opleidingen tot artiest en docent (op MBO- en HBO-niveau) die ik samenbreng in een programma van open podia en coaching om het aanbod beter te ontsluiten en zichtbaarder te maken voor een grotere groep jongeren (Talent on the Move). Via regelingen zoals 'Maak het in Gelderland' dat we in opdracht van VSBfonds ontwikkelden, gingen we actief op zoek naar non-formele makers en hoe hen te ondersteunen zodat zij zich artistiek-inhoudelijk konden ontwikkelen, om hun plannen te realiseren en hun ondernemersvaardigheden te helpen ontwikkelen. Na afloop van het project schreven we een uitgebreide aanbeveling voor het fonds en hier kwamen o.a. de 'matchmakers' uit voort die nu als opdracht hebben

om voor VSB, Fonds voor Cultuurparticipatie en Fonds voor Podiumkunsten urban makers op te sporen en te verbinden met de fondsen. Tevens zijn we de laatste jaren begonnen met lokale netwerken in de grote steden (Arnhem en Nijmegen Renaissance) om vanuit urban culture beoefenaars en makers, vragen en behoeften op te halen en te onderzoeken hoe we hen het beste kunnen ondersteunen. Dus, we willen niet werken vóór urban arts, maar met urban makers en uitvoerders. We willen gezamenlijk bedenken, uitvoeren, programmeren, overdragen, maken, ontwikkelen en uitdragen wat de (meer)waarde van urban culture is.

Ondertussen ben ik sinds 2019 programmamanager 'talentontwikkeling' en 'participatie'. En in deze rol kan ik me nog meer focussen op het ondersteunen van de scene. We richten ons vooral op jongeren en willen als Cultuur Oost ertoe bijdragen dat zij zich kunnen ontwikkelen tot hun eigen maximale vermogen. Dit programma geven we vorm en inhoud met in het achterhoofd enkele recente projecten die ons inspiratie en kennis bieden hoe dat het beste te doen. In september 2018 zijn we, nadat we in 2017 hadden bijgedragen aan de publicatie 'Culturele hotspots in Gelderland' (2017) van het LKCA, begonnen met het verder in kaart brengen en waar mogelijk versterken van culturele hotspots in Gelderland. Op deze plekken zit veel innovatieve energie, denkkracht en vernieuwende werkwijzen. In het belang van talentontwikkeling van jongeren is het méér dan nodig dat deze plekken in alle steden en plaatsen bestaan en gekoesterd worden. Hier voelen jongeren zich thuis en kunnen zij hun initiatieven ontplooien. Samenwerking op alle niveaus in een stad of gemeente zijn essentieel om talent verder te brengen.

De publicatie 'Culturele hotspots in Gelderland', maakte duidelijk welke functie broedplaatsen en hotspots hebben of zouden kunnen hebben in het culturele ecosysteem. Het

wijkcentrum, de dansschool, het poppodium, de bibliotheek, de festivals en het theater; al deze instellingen en organisaties zijn van belang en creëren ruimte en inspiratie voor talent en talentontwikkeling. Echter, we merken dat duurzame verbindingen en relaties aangaan en onderhouden met jongeren vaak lastig is. Zeker voor instellingen en organisaties die soms moeite hebben met het geven van ruimte en eigenaarschap over projecten en de benodigde coaching niet kunnen geven. Daarom nemen eerdergenoemde broedplaatsen een essentiële plek in het cultureel ecosysteem, omdat deze broedplaatsen zowel jongeren als instituties en organisaties duurzaam aan zich weten te binden. Daardoor krijgen zulke broedplaatsen of culturele hotspots een exponentiële meerwaarde en bieden zij een voedingsbodem voor duurzame samenwerking tussen jong talent en het bredere culturele veld.

Een andere pijler waarop onze huidige werkwijze met betrekking tot ondersteuning van talentontwikkeling is gebaseerd, is het project CLOCK dat sinds 2015 loopt. CLOCK is een digitale tool om non-formals (kunstprofessionals en creatieve ondernemers) te helpen aan een certificaat op MBO-, HBO- of Masterniveau. CLOCK maakt het mogelijk voor professionals die zich in de praktijk hebben geschoold, maar vaak nog niet de erkenning hebben die hiermee gepaard zou moeten gaan, te ondersteunen met een Europees erkend certificaat. Dit 'formele' certificaat zorgt ervoor dat deelnemers meer zelfvertrouwen en inzicht in hun eigen kunnen krijgen. Het hele traject dat kandidaten afleggen en het portfolio dat zij samenstellen, maakt het voor hen makkelijker om zich in het werkveld te bewegen en een plek op de arbeidsmarkt te veroveren. CLOCK is een prachtig instrument om mee te werken en ik geloof dat het veel gaat bijdragen aan het culturele landschap en de herkenning en erkenning van deze praktijkbeoefenaars. Tijdens de laatste Bootcamp die we organiseerden werden maar liefst 3 kandidaten gesponsord door een culturele organisatie.

De werkwijze van de CLOCK-tool past ook goed in de ontwikkeling van de huidige onderwijsmethoden, die steeds meer uitgaan van de eigen, autonome kwaliteit en leernwensen van individuen. Deze methodiek breekt duidelijk met de traditionele manier van studeren waarbij alle studenten een gelijksoortige leerroute moeten bewandelen met een beoordeling met cijfers en een vrij uniform resultaat en soms weinig aansluiting bij het zich sterk ontwikkelende werkveld (digitalisering, globalisering, 21e-eeuwse vaardigheden, et cetera). Creativiteit, ondernemerschap, zelfredzaamheid, goed kunnen samenwerken, reflecteren en sociale en communicatieve vaardigheden worden steeds belangrijker om succesvol te kunnen presteren en ontwikkelen tijdens en na de studie.

Tot slot zijn we bij Cultuur Oost ook bezig om laagdrempelige podia te vinden voor het jonge talent. Om het andere geluid, de veelkleurigheid en de eigenheid van de jonge makers een podium te geven, hadden we altijd al Kunstbende in huis. Dit is een fantastisch platform om die jongeren een podium te geven die mogelijkwijs het culturele landschap in de toekomst gaan bepalen. Kunstbende heeft zich in de loop der jaren ontwikkeld van een open podium tot een podium met een talentontwikkelingstraject en verbinding met de grote festivals. Winnaars ontvangen

Foto: Robert Benschop

coaching door professionals en door samenwerking met grote festivals als Lowlands, Amsterdam Fashion Week en Zwarte Cross vindt talent een podium op anders voor hen onbereikbare plaatsen. Om het bereik onder jongeren nog groter te maken, willen we de komende jaren ook weer gaan investeren in een netwerk van laagdrempelige podia waar jong talent haar vleugels kan uitslaan. We werken daartoe samen met Poppunt Gelderland, maar zoeken ook contact met de open podia in de provincie, van bibliotheken tot wijkcentra en scholen, van sportverenigingen tot Papendal. We proberen zoveel mogelijk jong talent te bereiken en hen te stimuleren zich verder te ontwikkelen. Tegelijkertijd zoeken we samenwerking met de podia in de provincie om laagdrempelige activiteiten voor jongeren te stimuleren en ondersteunen, en bijvoorbeeld te werken aan het inrichten van jongerenpanels als medeprogrammeurs en -ontwikkelaars van bij hen passende beleid, programmering, vormgeving en communicatie.

Er is nog veel te winnen in de wereld van (urban) talentontwikkeling. Inclusie, diversiteit en fair practice zijn slechts een paar onderwerpen die veel aandacht verdienen. Met deze publicatie wil Cultuur Oost, naast kennis delen over de dynamiek, de uitdagingen en de beloftes die urban culture in zich dragen, ook concrete stappen maken. We hopen dat je na het lezen van deze publicatie, net als wij, geïnspireerd raakt om mee te bewegen en ruimte te delen, te maken en te beleven met, voor en door deze talenten. Als intermediair brengt Cultuur Oost relevante partijen en mensen graag bij elkaar aan één tafel: bij dezen een uitnodiging om samen in beweging te komen om talentontwikkeling van jongeren heel veel handen en voeten te geven. Wij zijn benieuwd naar reacties, inzichten en mooie voorbeelden uit de praktijk waarmee we dit werk weer een stap verder kunnen brengen en kijken uit naar feedback op deze publicatie. Voor dit moment: veel leesplezier met onze lets Met Urban.

¹ Zie de lijst met geraadpleegde bronnen voor de volledige referenties van deze publicatie.

Foto: Rens Plaschek

Angela Verdurmen

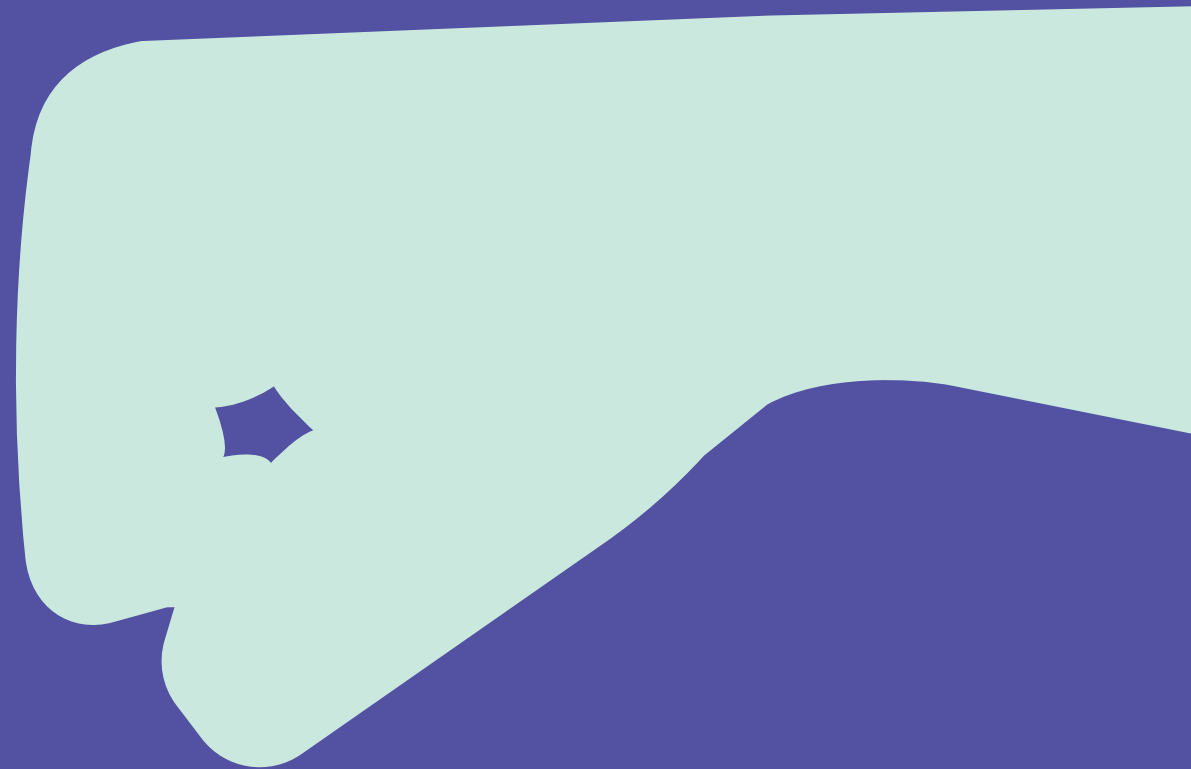
Mijn dansopleiding volgde ik in Amsterdam bij de Theaterschool. Vervolgens studeerde ik moderne dans met een Fulbright beurs in New York bij Merce Cunningham, Ruth Currier, Risa Steinberg, Mary Anthony, Anna Sokolow en Betram Ross. Ik maakte dansvoorstellingen, gaf les en toerde 12 jaar langs vele theaters. In Nederland werkte ik als coördinator en dansdocent bij Krater in de Bijlmer, als dansdocent voor het Krakelingproject van het SKVA, als coördinator van de kaderopleiding internationale dans bij het LKCA en als dansconsulent bij De Kunst in Alkmaar. Vanaf 2002 werk ik als consulent amateurdans en professionele dans, adviseur dans en tenslotte programmamanager talentontwikkeling en participatie bij Cultuur Oost en haar voorgangers (SKCG, KCG, Cultuurmij Oost). In mijn werk dans ik nog steeds. Ik breng graag mensen en organisaties in beweging en ga op zoek naar de gezamenlijke energie en bedoeling. Het toegankelijk maken van kunst en cultuur is daarbij steeds mijn streven.

angelaverdurmen@cultuuroost.nl

Gelderland Renaissance

Urban culture in Gelderland

Door Simon Mamahit, Programmamedewerker Cultuur Oost

Cultuur Oost zet concrete ontwikkelingen in gang door de dialoog aan te gaan met de urban scene. Hierin zet zij in op toegankelijkheid van de infrastructuur, duurzame ondersteuning en betrokkenheid. De nieuw aangestelde programmamedewerkers met het specialisme 'urban culture' ontfermen zich over deze opdracht. Zakelijk, inhoudelijk en artistiek. De eerste stap om dit op een respectvolle en zinvolle manier te gaan doen is gezet door netwerken op te zetten met naam Gelderland Renaissance. Naar 'The Harlem Renaissance' de artistieke beweging van onder meer Afro-Amerikaanse schrijvers en kunstenaars die ontstond in de jaren 1920.

Sinds mijn aanstelling als programmamedewerker bij Cultuur Oost in september 2018 kwam ik er vrij snel achter dat ik een 40-urige werkweek kon vullen met adviesgesprekken met organisaties, collectieven en overheden. In elk gesprek dat ik voerde kwam naar voren: 'Wij willen *iets* met urban, maar *wat* weten we niet precies'.

In de gesprekken kwam welwillendheid om te werken met urban naar voren, maar werd ook de zoektocht duidelijk naar: hoe dan en met wie dan? Urban is hot¹, de cultuursector staat onder de nodige druk om te moderniseren en veel van de BIS is op zoek naar een nieuwe identiteit².

Foto: Emiel Janssen

Urban is al geruim 30 jaar in Nederland en groeit en bloeit³, ook in het oosten, ook in Gelderland. In beleid en werkelijke representatie in programmering en BIS komt dit nog weinig terug.

Er lijken concrete openingen voor de urban nodig, zodat zij haar intrede kan doen tot de formele cultuursector van Gelderland, een plaats aan tafel kan krijgen en mede beleid kan ontwikkelen en bepalen. Het is tijd dat gezien wordt dat urban een stroming is die een groot deel van het culturele veld bepaalt in veel delen van Nederland⁴. Zoals de oude punkers nu rondlopen in de formele sector, zou er ook plaats moeten komen voor urban zodat een duurzame, inclusieve visie voor én door urban de ruimte krijgt. Het gaat niet om *iets* met urban, maar *iets met* urban. In dit stuk neem ik je mee door een jaar werken als programmamedewerker die adviseert over urban in Gelderland.

1 <https://www.nrc.nl/nieuws/2019/01/20/noorderslag-was-een-feest-van-de-nederlandse-hiphopsce-a3650991>

2 [https://www.lkca.nl/~media/downloads/publicaties/2017/cp_culturele_hotspots_en_nonformeel_leren_def%20\(2\).pdf](https://www.lkca.nl/~media/downloads/publicaties/2017/cp_culturele_hotspots_en_nonformeel_leren_def%20(2).pdf)

3 <https://eindhoven.raadsinformatie.nl/document/2560475/1/document>

4 <https://eindhoven.raadsinformatie.nl/document/2560475/1/document>

Steekproef

Cultuur Oost en Gelderland Renaissance

Gelderland Renaissance is de werkgroep en het netwerk voor urban minded makers, organisatoren of supporters uit Gelderland. Deze komen met enige regelmaat bij elkaar en praten over hun praktijk. Hieruit kan en mag van alles ontstaan, zoals projecten, samenwerkingen of advies. Daarnaast dient de werkgroep als klankbord voor de werkzaamheden vanuit Cultuur Oost die urban raken.

We werken per stad samen met **formals** en **non-formals** om vraagstukken en behoeftes op te halen en door te spelen naar de relevante partners. 'Formals' omschrijven we als vertegenwoordigers van of aangesloten bij de formele, structureel gesubsidieerde culturele organisaties. Daarnaast gaat het ook om vertegenwoordigers van gemeenten en de overheid. De 'non-formals' zijn vaker makers, organisatoren of supporters die nog niet of niet meer aangesloten zijn bij de formele kant van cultuur en zij die deze aansluiting niet uit zichzelf vinden. Het doel is niet voor hen deze aansluiting te maken, al wordt dit van harte aangemoedigd. Het doel is om met de groep bottom-up te groeien tot eenzelfde niveau als de formals en uiteindelijk aansluiting te vinden bij de formele infrastructuur. De netwerken bestaan in het begin alleen uit non-formals om een gevoel van community te kweken en om de groep zelf verantwoordelijk te maken voor hun ontwikkeling. Hierdoor is de groep ook ingericht als een safe space waarin men kan zeggen wat men wil zonder angst voor repercussie.

In latere fases gaan we naar netwerken waar de formele kant van cultuur ook in is vertegenwoordigd.

Foto: Emiel Janssen

Er zijn al resultaten. In Nijmegen is, door Nijmegen Renaissance, de urban scene in de cultuurvisie van 2020 opgenomen, zijn meerdere makers zich gaan verenigen tot culturele ondernemingen en fungeert het netwerk als klankbord voor verschillende formele partijen in de cultuursector. Voor de scene zelf levert het praten en zien van mensen in je scene van alles op, van studioruimte tot podium om op te treden tot een urban hub in de stad en onverwachte samenwerkingen.

Data voor dit onderzoek komen uit de verschillende werkgroepen en de notulen die daar zijn opgesteld en uit verschillende advies-en intake gesprekken met individuele leden of formele partners van Gelderland Renaissance. Deze zie je terug in de vorm van quotes en citaten die voor het grootste deel zijn geanonimiseerd.

Foto: Kim de Jong

Poppunt Gelderland

Poppunt Gelderland is de nieuwe popkoepel van Gelderland die muzikanten écht verder wil helpen door het bieden van netwerk, expertise en platform⁵. Daarnaast is zij een entiteit die namens muzikmakers kan communiceren over de behoeftes van het veld. Ook Poppunt Gelderland zet expliciet in op urban naast bands en dance. Hier ben ik als adviseur van Cultuur Oost aan de slag gegaan als provinciale talentmakelaar met de expertise urban. Waar Cultuur Oost zich richt op de hele urban cultuur richt Poppunt Gelderland zich op de muzikmakers.

Data voor dit onderzoek komen voort uit verschillende advies- en intake gesprekken met (jonge) urban muzikmakers. Daarnaast is er veel gesproken met de teams van de poppodia in Apeldoorn, Arnhem en Nijmegen over uiteenlopende urban gerelateerde thema's.

Zoals eerder aangegeven sta ik zelf al zo'n tien jaar in het urban veld. Als rapper, spoken word artiest, host en presenter kom ik op veel plaatsen en praat met veel mensen. Als 17-jarige jongen die voor het eerst op podia terecht kwam zag ik veel en stelde vragen bij nog meer. Hoe kwam het nou dat alles waar ik deel van uitmaak zo kan plaatsvinden? Van het opzetten van 'Class Dismissed' bij de toenmalige stichting PAN⁶, tot in de finale staan van de Grote Prijs van Nederland. Al mijn persoonlijke ervaringen dragen bij aan mijn werk als Programmamedewerker bij Cultuur Oost en bij het schrijven van dit stuk.

⁵ www.poppuntgelderland.nl

⁶ Platform Amateurmuziek Nijmegen richtte in 2012 een kweekvijver in voor lokaal talent waarin werd toegewerkt naar een cd opname, distributie en verscheidene optredens voor die poel aan talent.

Subjectief onderzoek

De term 'onderzoek' zal voor de hardline wetenschappers misschien wat uit de lucht komen vallen. Dit stuk komt voort uit mijn grote persoonlijke betrokkenheid en affiniteit bij het onderwerp en leunt op de netwerkbijeenkomsten, interviews, adviesgesprekken en notulen. Weinig wetenschappelijks aan, geen nulmeting, statistiek of peer-review. Hoeveel zijn de uitspraken in dit artikel dan waard als er geen objectieve basis is en de hele visie door mij gekleurd? Dit onderzoek staat in het teken van de etnografisch participerende vorm van onderzoek van Humes en Bryce⁷.

Gedurende het onderzoek heb ik geprobeerd deze positie duidelijk in lijn te krijgen met de kenmerken van integer kwalitatief onderzoek door Richardson⁸. Goed kwalitatief onderzoek moet daarbij een geloofwaardige weergave zijn van hoe de culturele, sociale, individuele en gemeenschappelijke waarheid wordt ervaren.

Die waarheid komt het best naar voren in een gesprek tussen mensen, en niet tussen onderzoeker en subject. Kort gezegd, dit is een kwalitatief onderzoek waarin de onderzoeker gedurende het gehele proces kritisch is geweest op het eigen handelen met regelmatige momenten van feedback en sturing door peers. Daarnaast geef ik openheid van zaken en intentie.

Het doel van dit onderzoek is het de-familiariseren van de huidige praktijk en deze minder zelf-evident en noodzakelijk te laten lijken, het openen van ruimte voor herziening van cultuurbeleid al dan niet voor en door urban⁹.

⁷ Humes & Bryce (2003) Post-structuralism and policy research in education, *Journal of Education Policy*, 18:2, 175-187, DOI: 10.1080/0268093022000043056

⁸⁺⁹ Richardson, L. (2000). Evaluating ethnography. *Qualitative Inquiry*, 6(2), 253-255. doi:10.1177/107780040000600207

Foto: Emiel Janssen

Waar komt de term urban vandaan?

In de adviesgesprekken die ik voer lopen de begrippen vaak uiteen. Van urban met als achtervoegsels -arts, -culture, -lifestyle, etc., tot simpelweg hiphop. Om aan goede begripsbepaling te doen wil ik in twee vormen praten; **formeel** en **non-formeel**.

Als je een groep probeert te duiden als urban is de eerste denkfout dat de term urban alomvattend is. Het zijn containerbegrippen die in de beleids wereld een vage set aan verwachtingen en kenmerken oproepen die er nog te vaak naast zitten. Het gaat niet alleen om muziek of de culturele uitingen van hiphop, het gaat veel verder.

— Nijmegen Renaissance

”

Formeel, een kunstuiting

Letterlijk betekent ‘urban’, vertaald vanuit het Engels, ‘stedelijk’. **Formeel** wordt urban omschreven als: *Een kunstvorm die aansluit bij de belevingswereld van jongeren; een verzamelnaam voor kunstuitingen die hun oorsprong vinden in het leven van de grote stad, zoals graffiti, hiphop muziek, rap, break- en streetdance¹⁰*. De expliciete kunstuitingen van de urban cultuur worden nu nog vaak in verband gebracht met hiphopcultuur. Denk aan (rap) muziek, breakdance, graffiti en spoken word. Echter gaat urban culture verder en om hier recht aan te doen, moeten we iets dieper duiken in ‘the culture’.

Uit gesprekken met mensen die zichzelf urban minded noemen, en dus maker, consument of organisator zijn van urban culture, komt naar voren dat men deze term eigenlijk hekelt.

Als we praten over urban culture hebben we het niet alleen over de expliciete kunstuitingen, maar over de impliciete mentaliteit die hierbij hoort. Een mentaliteit die vaak haaks staat op de formele kant van cultuur. Een mentaliteit die er aan bijdraagt dat urban culture zo groot is geworden als ze nu is. Maar die er ook voor zorgt dat zij soms moeilijk aan kan sluiten bij wat meer formele processen. Een mentaliteit die in haar grondbeginsel schuurt met de wereld.

¹⁰ <https://www.lkca.nl/vrije-tijd/urban-arts>

“ Er is een verschil in attitude. Het ironische is dat de mensen die nu ‘alternatief’ zijn totaal niet rebels zijn. Ze maken de muziek die hun ouders toch vinden. Snap je wat ik bedoel? Ik vind het weinig schuren. En nu urban zo’n buzzword is geworden beginnen deze artiesten zich daar naartoe te bewegen of het gewoon in hun bio’s te zetten. Ja, om dan zogenaamd ‘vernieuwend’ te zijn. De mensen waar de muziekmedia bijvoorbeeld heel lovend over is. Braaf in fundament met een schurend subgenre als cultural appropriation. Al de glorie niets van het risico.

— Linde Schöne in *Gelderland Renaissance Podcast*.

Non-formeel, een mentaliteit

Om deze mentaliteit concreter te maken verwijs ik naar een pionier uit hiphop zoals we deze uit de VS van de jaren negentig kennen. Deze mentaliteit wordt door niemand duidelijker omschreven als door Lawrence Krishna Parker aka KRS-ONE¹¹. Naast dat hij de vijf kernelementen van de hiphop cultuur omschrijft (rap, turntabelism, graffiti, breakdance en beatboxing) geeft hij aan dat elk van deze expliciete kernelementen de volgende vier eigenschappen impliceert.

Straat Fashion

Trends en stijl, maar ook positioneren en weerbaarheid.

Straat Knowledge

Wijsheid, intellect, codes en levenslessen.

Straat Language

Communicatie, slang en dialect, maar ook assertiviteit.

Straat Ondernemerschap

Eerlijke doch gehaaide manieren van zakendoen, ambitie en ‘the hustle’.

Deze vier pijlers zijn natuurlijk geen feitelijke beschrijving van wat het betekent om urban te zijn of om het te begrijpen. Ze zijn een handig kader waarbinnen we urban culture kunnen zien, als extravert, talig, doorspekt van geschiedenis en erfgoed én ondernemend.

Natuurlijk is elke poging tot het definiëren van een zo wijdverspreide en diverse cultuur een moeilijke opgave omdat het per definitie normatief, kwantificerend en beperkend is, en omdat urban culture al zo wijdverspreid is¹².

Toch moet er een bepaalde basis zijn van waaruit we kunnen spreken als we het hebben over urban culture. En daar ligt juist de crux, als we het hebben over urban-, dan hebben we het ook over alle achtervoegsels. Cruciaal is dat we het voornamelijk hebben over urban als mentaliteit en de culture als geheel.

¹¹ Parker, L. K. (1999). The refinitions. Van The Temple Of Hiphop Kulture - Criminal Justice: From Darkness To Light [CD]. Reprise Records.

¹² Kim, J., & Pulido, I. (2015). Examining hip-hop as culturally relevant pedagogy. *Journal of Curriculum and Pedagogy*, 12(1), 17-35. doi:10.1080/15505170.2015.1008077

Ga af van de term urban. Het is gewoon muziek, kunst, beeldend etc. Geen hokjes creëren die er niet zijn. Het draait om de cultuur eromheen.

— Arnhem Renaissance

”

Urban culture

Wat hieraan opvalt is dat er een onderscheid is tussen het expliciete en het impliciete. De formele kijk op urban culture beperkt zich vaak tot de expliciete kunstvormen die een uiting zijn van de hiphopcultuur, *iets met urban*. Maar deze uitingen komen voort uit de meer impliciete mentaliteit die voorafgaat aan kunstbeoefening in urban culture.

Cultuur Oost is in haar talentontwikkelingsprogramma bezig om urban culture een duurzame plek in Gelderland en de culturele infrastructuur te geven. Hiervoor is het zaak te beginnen bij de basis en om de cultuur te omarmen, vandaar dat we voornamelijk spreken over urban culture.

Wie zijn urban?

De mensen die deze definitie onderschrijven zijn een wijdverspreide groep. Volgens Marc Lamont Hill, een leidende onderzoeker in urban culture en education is 'de antropologie van hiphop' cruciaal in het definiëren van 'wie' precies urban is tegenwoordig. In zijn boek *Beats, Rhymes, and Classroom Life: Hip-Hop Pedagogy and the Politics of Identity* bespreekt hij deze uitvoerig¹³. Zijn conclusie en die van ons is simpel. Hij stelt dat hiphop en urban culture aansluiten op de leefwereld van nagenoeg alle (westerse) jongeren, omdat het aanwezig is in popcultuur, (sociale) media, taal en in omgangsvormen. Of iemand nu fan is van hiphop of niet, het is er en het is onlosmakelijk verbonden met de leefwereld van kinderen, jongeren, jongvolwassenen en langzaam ook volwassenen¹⁴.

Wie...
zijn...

urban?

Urban is van iedereen; urban culture wordt met de komst van media als het internet op verschillende manieren beleefd door mensen over de gehele wereld (Akom, 2009; Kim & Pulido, 2015). Elke nieuwe interpretatie komt voort uit gedeelde ervaringen, tradities en verbeelding van veelal jonge mensen. Urban wordt hierom altijd gedefinieerd door de context van een specifieke stad, regio of buurt en de daarmee samenhangende sociale normen en waarden (Bennett, 1999; McLeod, 1999). De intrinsieke cultuur is wat ons bindt en niet alleen de externe kunstuitingen of uiterlijkheden. Van het platteland¹⁵, naar Polynesië¹⁶ tot Rotterdam, urban culture is kosmopolitische cultuur en is van iedereen (met toegang tot het internet).

Hierom is de vraag 'Wie zijn urban' eigenlijk niet te beantwoorden en zelfs riskant. Niet te beantwoorden omdat urban culture zo doorgedrongen is in onze maatschappij en overal wortel kan schieten van Polynesië tot Winterswijk dat urban culture letterlijke diversiteit behelst. Daarnaast riskant omdat een werkelijk kosmopolitische cultuur toeschrijven aan één groep, één mentaliteit of één land altijd op conflict uitloopt en weinig zin heeft. Het grensoverschrijdende karakter maakt urban culture een middel voor complexe identiteitsvorming (Gosa & Fields, 2012) maar ook moeilijk om scherp gekaderd in beleid onder te brengen.

13 Hill, M. L. (2009). *Beats, rhymes, and classroom life: Hip-hop pedagogy and the politics of identity*. New York: Teachers College Press.

14 Bos, E., & Vanderheijden, D. (2009). *Smoelwerk/druk 1: 10 jaar hiphop in Nederland, 1999-2009*.

15 <https://3voor12.vpro.nl/lokaal/gelderland/artikelen/overzicht/2018/December/Visser--Jansen-de-Countryboys-doen-een-boek-open-vanuit-de--achter-hoek-van-het-land.html>

16 https://www.vice.com/en_au/article/dwm3w/beyond-scribe-the-changing-sounds-of-new-zealand-hip-hop

Wat bindt urban culture?

Welke waarden zijn dan van belang om binnen urban culture te kunnen groeien en bloeien? Uit de netwerken komen een aantal terugkerende thema's naar voren. Urban culture draait om het collectief en ondernemerschap. Samen bouwen is belangrijk. Een voorbeeld komt uit Apeldoorn waarin rapper Dani uitlegt hoe hij eigenhandig een collectief heeft opgezet dat meerdere concepten draaiende houdt, met een -als van nature- ontstane meester-gezel relatie tussen deelnemers.

Foto: Isis Popot

“ Het eerste jaar Passievrucht verdiende ik vijftienhonderd euro voor een half jaar Passievrucht. Dat is helemaal niet veel. Toen had ik duizend euro daarnaast projectgeld. Daarvan moest ik hoofdact, dj, riders alles betalen. En het is gelukt! Binnen een jaar gingen we van een jongerencentrum naar een uitverkochte popzaal, twee keer. Dus dan denk je; 'ai sick'. Het enige dat nodig is: veel energie en liefde. Mijn hoofd ging gelijk lopen, ik ging cyphers organiseren. Iedereen in het voorprogramma een track spitten back to back. Da's een hele klus he bro [grinnikt], 25 rappers in een backstage, om maar te zwijgen over de gastenlijst. 'T was chaos.

Nu zie je dus dat diezelfde jongens niet eens meer zoveel lijst vragen, en in de zaal gaan staan in plaats van backstage hangen. Omdat ze leren dat het niet oké is, of althans dat het chaos was de vorige keer. Dus willen ze gewoon bijdragen aan het geheel en komen niet alleen maar halen. Dat is mooi toch, stel dat iemand via Passievrucht een beter mens wordt. Nederigheid, een keer in aanraking komen met anderen die hetzelfde doen als jij, dan misschien anders, minder goed, of zelfs beter! Maakt niet uit. Je leert heel veel hiervan.

— Dani - Werkruinte Apeldoorn

Eigenheid en de vechtersmentaliteit zijn eveneens van belang. Deze eigenschappen lijken in Gelderland vooral belangrijk omdat- volgens de netwerken, de formele cultuursector nooit echt om heeft gekeken naar deze scene, en nu opeens van alles van ze wil met de komst van een formele opdracht van het ministerie¹⁷. Dit vereist dat je je huid duur verkoopt maar ook zelf kan boksen tegen bestaande kaders.

“ Er is een angst die met urban te maken heeft om het volledig te accepteren binnen de bestaande kaders. Bijvoorbeeld bij het zien van hiphop en het zien als volwaardige kunstvorm. Hierom is elk nieuw project eenmalig, er heerst een soort bewijslast op die andere takken van cultuur niet lijken te hebben. Dit kweekt eigenzinnige vechters die allemaal hun eigen show willen laten draaien want anders is het klaar.

— Arnhem Renaissance

Naast dat urban minded mensen in Gelderland collectiviteit, ondernemerschap, eigenheid en de vechtersmentaliteit belangrijk vinden blijkt dat mensen uit deze scene nog te veel op zichzelf zijn, dat de hele scene te gesegmenteerd is en dat men niet trots is en hierom wellicht afwachtend.

“ Het mist aan trots en saamhorigheid. Hoe kan je je stad vertegenwoordigen als je bent verhuisd naar de randstad? En waarom weten we niet van elkaar? Dit ligt ook bij onszelf. Alle artiesten zijn zo op zichzelf en niet van 'laten we elkaar helpen'. We moeten elkaar hier helpen, elkaar een boterham gunnen. Zorg met elkaar voor succesmomenten, deel die met de rest, wees een rolmodel. Voorkom hiermee afhaken/opgeven. Hier is steun voor nodig maar eerst besef bij ons.

— Nijmegen Renaissance

Wat zichtbaar wordt in de urban culture is dat er een gevoel heerst van achterstelling in beleid en representatie. Hierdoor heeft zich een vechtersmentaliteit ontwikkeld, die voor segmentatie zorgt. Er lijkt te weinig taart om met iedereen van te eten waardoor er navelstaren en een krabben-in-de-emmer-mentaliteit ontstaat. In de netwerken komt naar voren dat men doorheeft soms contraproductief te werken ten koste van een sterke scene. Er klinkt de wens verantwoordelijkheid hiervoor te gaan nemen, maar ook het besef van onwetendheid waar te beginnen. Hulp van buitenaf lijkt in ieder geval nodig.

17 Uitgangspunten Cultuurbeleid 2021-2024, Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap, 2019

Welke steun van buitenaf?

Steun voor urban culture zou een handreiking vanuit urban naar de formele sector en vice versa kunnen inhouden. Ruimte en geld en duurzame inclusie in de vorm van een plek aan tafel zou ook kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van urban arts.

Handreikingen

Er zijn veel vragen binnen de netwerken. Vragen die te beantwoorden zijn op eigen initiatief door aanspraak te maken op de instrumenten van de formele sector, 'hier is de website'. Echter wil een groep bewogen worden tot gebruik van systemen die hen niet eigen zijn, dan ligt er een verantwoordelijkheid bij zowel het systeem als de groep in kwestie¹⁸.

In geval van urban culture wordt vaak het belang van de rol van een tussenpersoon benadrukt. Iemand die kan communiceren tussen formeel en non-formeel of urban en niet-urban. Voornamelijk de jongere leden van de netwerken hebben geen idee van fondsen, hotspots en de formele cultuursector.

Foto: Emiel Janssen

Soms weten mensen niet wat ze aan moeten met ideeën die ze hebben. Meer begeleiding en laten zien wat er allemaal al is. Het blijft kleinschalig en alles is steeds overal waardoor mensen niet weten waar ze moeten zijn voor hulp.

— Nijmegen Renaissance

”

Foto: Emiel Janssen

IETS MET URBAN

Handreikingen richting urban culture worden recentelijk ontwikkeld o.a. door de verschillende landelijke fondsen. Cultuur Oost deed in opdracht van VSBfonds 4 jaar onderzoek naar het bereiken van non-formals en urban culture met de regeling 'Maak het in Gelderland'. In de blauwdruk met aanbevelingen aan het VSBfonds zat o.a. de aanbeveling om aanvragers in directe dialoog met een tussenpersoon te begeleiden, dit werden de matchmakers. In de afgelopen 2 jaar zijn matchmakers aangesteld door het FPK, VSB en FCP.

Matchmakers in cultuur is een samenwerking tussen het Fonds Podiumkunsten, VSBfonds en het Fonds voor Cultuurparticipatie. Zij zien in steden nieuwe cultuuruitingen ontstaan die onlosmakelijk zijn verbonden met de stedelijke dynamiek. De 16 matchmakers koppelen deze initiatieven in hun stad aan de subsidiemogelijkheden van de drie landelijke cultuurfondsen.

Er zijn twee matchmakers actief in Gelderland. Een ontwikkeling waar de urban culture in principe blij mee is omdat het een heel concrete handreiking van de fondsen is, die handen en voeten geeft aan de opdracht uit het ministerie van OCW voor meer steun aan urban culture. Binnen de netwerken is er sinds de komst van de matchmakers in Gelderland veel aanspraak op hen gemaakt maar de ervaringen met de matchmakers zijn nog wisselend.

Er worden tijdens alle netwerkbijeenkomsten van Arnhem en Nijmegen Renaissance vragen gesteld over de matchmakers en de procedure.

Is het zaak dat ze twee á drie urban aanvragen per stad honoreren en maakt het niet zo uit welke? Dan lijkt de missie geslaagd te zijn in Gelderland. Maar we missen echte begeleiding, als wij op zo'n plaats zaten kunnen wij ook wel een aantal van onze matties naar voren schuiven maar daarmee steun je de scene niet naar onze mening.

— Nijmegen Renaissance

”

Foto: Emiel Janssen

Er lopen nu mensen rond in de steden die breed uitgemeten zijn in de media als dé autoriteit op urban culture door de fondsen, maar de netwerken voelen zich nog steeds niet goed vertegenwoordigd. Slechts een selectief aantal mensen wordt gezien en gehoord en veel makers komen nog steeds niet aan bod. De deelnemers uit de netwerken ervaren dit nog steeds als een scheve situatie. Cultuur Oost geeft vanuit haar adviesfunctie begeleiding en coaching aan jonge makers, waar de matchmakers aangesteld zijn om alleen door te verwijzen naar de fondsen.

Nu ervaring is opgedaan met de matchmakers, lijkt het tijd om nog eens kritisch te kijken naar de ondersteuning van urban culture, het functioneren van de matchmakers en het kader van waaruit gewerkt wordt. Samenwerkingen met centra voor de kunsten en andere cultuurintendanten zijn moeilijk te realiseren vanwege de beperkte opdracht van de matchmakers die ook aangeven dat dat niet direct hun opdracht is. De kenniscentra en ondersteuningsinstellingen, kunnen hierdoor niet uitwisselen en aansluiten bij de ontwikkelingen die de matchmaker wellicht signaleert of in gang zet. Een gemiste kans, en een sterke wens vanuit de scene en de provinciale instelling.

De scene ervaart dit als een zoveelste afwijzing en de zoveelste dooie mus. Er klinkt een sterke roep uit de netwerken om ook gehoord te willen worden. Ook zij hebben hulp nodig bij het meeschrijven en mee-uitwerken van de aanvragen en het ontwikkelen van hun kennis en inzicht over de infrastructuur (waar kan ik optreden, tot wie kan ik me wenden voor advies, hoe bouw ik mijn plannen zakelijk verder uit etc). Wellicht dat een nauwere samenwerking met de culturele instellingen en organisaties meer slagkracht en bereik zou kunnen opleveren.

“ De zalen, fondsen en andere middelen die er zijn opereren binnen kaders waar wij soms buiten vallen. De formele sector heeft een bepaalde visie waar je wel makkelijk naar kan vormen. Maar dat is het! Je wordt gedwongen je product binnen bepaalde hokjes die beschikbaar zijn uit te werken. Dit wordt nog te vaak als een drempel ervaren en men heeft behoefte aan het zelf stellen van de kaders.

– *Arnhem Renaissance*

De mensen uit de urban culture zoeken naar mogelijkheden om bottom-up hun plannen en ideeën te realiseren. Zij willen zelf verantwoordelijkheid kunnen nemen en invloed kunnen uitoefenen op de vorm en de wijze waarop de formele cultuursector verbinding met hen zoekt. De formele sector erkent de roep en noodzaak om urban culture te betrekken en zet hier al op in. De urban scene in Gelderland zoekt naar een weg om echt gesprekspartner te worden en meer eigen initiatief te tonen.

¹⁸ Remmerswaal, J. (2011). *Handboek groepsdynamica: een inleiding op theorie en praktijk*.

“ Wie A zegt moet ook B zeggen. Als je iets wilt kan je dat meer dan welkom komen halen in Willemeen. We willen echt inzetten om een plek te worden waar verschillende subculturen kunnen samenkomen en ze kunnen maken en inspireren. Meer als een gebaar naar mensen die welkom zijn kunnen we hier nu niet doen.

– *Willemeen – Arnhem Renaissance*.

Gevolg

Gebrek aan initiatief en bottom-up initiatieven uit de urban culture komt vooral door de dooie mussen en beperkende kaders die urban culture steeds ervaart. Waar verschillende cultuurvisies spreken over ‘vertrouwen’ en ‘experiment’ is dit in de netwerken niet doorgedrongen^{20 21 22}.

Het gevolg voor velen is dat het plafond erg laag ligt in deze provincie en verhuizen naar de (kansrijkere) Randstad een van de meest logische stappen lijkt. Zij die blijven kunnen niet leven van hun bezigheden, zij het organiseren, produceren of doorgeven. Hierdoor blijft het plafond ook laag omdat al het talent vertrekt of te druk is met overleven om creatief te zijn of kennis door te geven. De kortetermijnevolgen zijn een minderwaardigheidscomplex: why even try. Vooruitkijkend betekent dit een structureel verlies van talent en op den duur een uitgeholde of niet-bestaande urban scene in Gelderland.

Het maken en het organiseren van events moet niet meer als bijzaak gezien worden. Het is de primaire bezigheid van velen.

— Arnhem Renaissance

De bijeenkomsten van de verschillende netwerken begonnen met het opnoemen wat er allemaal niet goed is. Er heerste aanvankelijk een defaitistische sfeer en er was weinig zelfredzaamheid binnen de groep, 'de formele cultuursector wilt ons niet', of 'we zijn slechts om even mooi het urban hokje aan te kunnen vinken'.

Een aantal mensen uit de netwerken heeft echter wel de beweging gemaakt naar de formele cultuursector en werken nu aan projecten, vaak als externe kracht. Zoals zichtbaar bij onder andere de matchmakers en de curator urban van De Nieuwe Oost .

“ Wat ik merk, ALS ze eens iets nieuws doen, houden ze het klein, durven ze niet en zetten ze niet de juiste mensen op de juiste plaats maar houden hun eigen mensen daar. Het is spannend voor ze, het voelt als een risico, nieuwe mensen op nieuwe plekken die ze niet kunnen voorspellen in termen van impact enzo. Tsjá, dan zie ik te vaak mensen aan tafels met hun armen over elkaar en voel ik een soort bewijslast die anderen niet lijken te hebben.

— Dani in Gelderland Renaissance Podcast

De manier van omgaan met urban culture (vooral de topartiesten krijgen de kans) werkt het defaitisme en de lage zelfredzaamheid in de hand. Mede hierdoor kiest het Gelderse urban talent ervoor om weg te trekken naar vooral de Randstad, in de hobbysfeer verder te gaan of om geheel op te geven.

Gezien de populariteit van urban culture, wat dit betekent voor de toekomst en gezien de concrete opdracht van het ministerie van OC&W zijn er genoeg aanknopingspunten om verder te kijken en ook beginnende artiesten en makers een kans te geven. Naast dat urban culture een handreiking nodig heeft van de formele cultuursector in de vorm van vertrouwen en experiment, is het ook zaak dat er concrete structurele steun en mogelijkheden komen (zoals laagdrempelige podia) om uiting te geven aan dat vertrouwen en experiment.

20 <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/04/12/cultuur-dichtbij-dicht-bij-cultuur>

22 https://www.arnhem.nl/stad_en_wijken/kunst_en_cultuur

21 <https://www.nijmegen.nl/nieuws/cultuurvisie-2020/>

Foto: Nikola Krstovic

Ruimte

Naast financiële steun is voornamelijk de steun in stenen belangrijk. Elke stad, elk netwerk wat wij aanspreken heeft een wens voor een eigen hotspot.

Hotspots zijn hot (zie stuk Cees en zie Hotspots in Gelderland van Miriam), urban culture heeft behoefte aan eigen ruimte en ruimte die het zich eigen kan maken.

“ Een laagdrempelige plek om dingen te kunnen maken en te hangen met mensen die hetzelfde doen. Meer van dat soort broedplaatsen maar dan met een meer urban inslag. Het is moeilijk om binnen te komen bij bestaande hotspots omdat die vaak in handen zijn van meer culturele ondernemers of bandjesmensen. Daarbij hebben wij vanuit de achterbuurten te weinig feeling met deze hotspots, we voelen ons niet welkom ook al zijn we dit waarschijnlijk wel. We zijn gewoon meer op zoek naar onze scene.

— *Arnhem Renaissance*

Die culturele broedplaats die jullie willen is er al. Ook heel veel mensen uit de urban scene zitten hier al en we zijn een grote familie hier op de berg.

— *René Tijssen directeur Jacobiberg*

”

Met de opkomst van de broedplaatsen is er ook een groeiende hoop gekomen dat urban culture op deze manier het experiment weer kan opzoeken zoals dit was voor de crisis. Zelfredzaamheid en de eigen broek ophouden zijn ook hier kernelementen. Het lijkt logisch om je te voegen bij de broedplaatsen die al bestaan, maar de meningen lijken hierover nog verdeeld. Reacties op initiatieven als De Basis in Nijmegen zijn ronduit mat te noemen, voornamelijk om de ervaren kaders waarbinnen gehandeld moet worden. Jacobiberg in Arnhem lijkt een stuk aantrekkelijker te zijn, wellicht door de hoeveelheid ruimte en de vrijheid die hier aanwezig is. In Apeldoorn wordt gretig gebruik gemaakt van de ruimtes die De Gigant beschikbaar heeft.

Geld?

Als we het eenmaal hebben over financiële steun, lijkt de voornaamste behoefte te liggen bij startsubsidies, het stimuleren van de humuslaag. De wens om kleine stimuleringsfondsen tot 5000 euro is het meest prominent. Denk hierbij aan de productiekosten van een videoclip, sneakerlijn, studio-album etc. Voor de mid-career is juist de duurzame vertegenwoordiging en de eigen ruimte nodig, aangezien zij de ervaring en het portfolio/oeuvre/reputatie al hebben kunnen opbouwen om door te groeien.

“ Geld is niet het probleem, zeggen anderen. Maar eerder de beschikbaarheid van de infrastructuur. De wetgeving voor het vrijgeven van locaties, voor het verruimen van tijden etc. Daarbij mag er wat meer geschoven worden in posities binnen de sector. Dit omdat mensen die zich allang hebben bewezen de kartrekkers moeten kunnen zijn van de scene.

— *Arnhem Renaissance*

Interessant in het gesprek rondom geld is dat er niet meer geld naar cultuur toe moet volgens de netwerken. Aansluitend op het experiment en het vertrouwen wensen zij dat de verdeling van het geld bijdraagt aan een nieuwe bezetting van de culturele sector waarin urban culture zich kan meten met de structureel gesubsidieerde BIS en haar mensen.

Structurele langlopende subsidies zouden écht kunnen inzetten op structurele initiatieven voor urban culture die al ingericht zijn om duurzaam mee te draaien en die op langere termijn hoge kwaliteit kunnen leveren en een nieuw publiek aanspreken.

Ga geen elitekunstvorm in stand houden die al jaren verlies draait en die halve zalen trekt. Het publiek heeft daar geen behoefte aan, maar men zit vast in 'dit hoort er nou eenmaal bij' of het is deel van onze 'cultuur', hou op man! Daarom, verandering gaat niet bij hen plaatsvinden maar moet vanuit ons komen.

— *Linde Schöne*

”

Foto: Atlynn Vrolijk

Een plek aan tafel

Zoals Linde het formuleert in het voorgaande lijkt er een soort versus mentaliteit te hangen, 'me against the world'. Dit is natuurlijk onjuist, maar het laat wel een duidelijke trend zien onder de netwerken. De roep om duurzame vertegenwoordiging wordt luider en vraagt simpelweg om een structurele plek aan tafel voor urban in Gelderland, over de gehele breedte en lengte van de sector. Exotisme, tokenisme en rigiditeit van het systeem liggen anders op de loer.

Foto: Emiel Janssen

- **Exotisme**

Doordat er vaak weinig contact is met de urban culture als geheel of in wat voor georganiseerde vorm dan ook, en omdat er wel *iets* mee moet, zie je vaak dat urban als een exotisch dier wordt bewonderd. Het wordt van veraf bekeken in plaats van dat via directe inspraak en contact duidelijk wordt waar de behoefte ligt en waar in zou kunnen worden geïnvesteerd, volgens de scene zelf.

- **Tokenisme**

Dit leidt tot tokenisme waarin velen die iets met urban doen, bij de usual suspects of de meest conformerende urban artiesten uitkomt. Een token urban act/persoon/groep/organisatie wordt binnengehaald en het vinkje wordt gezet, de vraag rest of er dan werkelijk *iets* met urban wordt gedaan. Het geeft geen blijk van iets *met* urban en werkt op de lange termijn een situatie in de hand waarin de bewezen successen floreren maar een aanwas van nieuw talent weinig kansen krijgt.

- **Rigiditeit van het systeem**

Omdat urban culture nog niet altijd een gesprekspartner is en te weinig kan meedenken over kaders, zal urban culture zich voorlopig moeten vormen naar de mal die in de cultuursector is ontwikkeld. Daardoor ontstaat veel projectmatig denken en doen en weinig langetermijndenken en toekomstbestendigheid van de scene.

Conclusie? Een inkijk in de Gelderse urban culture

Het hoofdzakelijke doel van dit onderzoek is het gesprek voeren met urban culture en bevindingen delen om verder te komen.

In Gelderland is te weinig vooronderzoek gedaan om een zinvolle uitspraak te doen met harde cijfers. Waar het om gaat is de etnografisch participerende vorm van onderzoek van Humes en Bryce²³ en het de-familiariseren van de huidige praktijk door middel van een inkijk in de Gelderse urban culture.

We beseffen dat onderzoek van deze aard gekleurd is door een subjectieve bril en dat de quotes maar zo representatief zijn als de steekproef. Zie deze gebreken daarom als uitnodiging tot vervolgonderzoek of tot het geven van feedback. Daarom hier de verschillende gemaakte punten nog een keer op een rij.

- Urban arts is een term die gebruikt wordt in beleid, niet in urban zelf. Het beperkt urban bovendien tot de 'arts' en dus expliciete kunstvormen. Dit is een voorbeeld van hoe begripsbepaling een cultuur in een mal kan stoppen en cruciale elementen zoals weerbaarheid, assertiviteit, codes en levenslessen en de 'manier van doen' niet meeneemt. Dit kan hierdoor bijdragen aan projectmatig, tokenistisch en exotistisch werken.

- De netwerken geven zelf de voorkeur aan urban culture omdat het de breedte van het veld weerspiegelt. Dit houdt in dat men er goed aan doet te investeren in urban culture om de urban culture, en niet urban arts omdat het zo goed werkt voor de diversiteit, of het welzijn. Urban culture impliceert deze thema's. Door enkel tokenistisch inzetten op urban arts door haar kunstuitingen in te zetten voor maatschappelijke doelen, zorgt dit voor uitholling van de cultuur en de plank misslaan met betrekking tot de maatschappelijke doelen.
- Urban culture in Gelderland bestaat een kleine dertig jaar. Het plafond ligt echter laag. Een deel van de talenten verhuist hierom naar de Randstad, diegenen die blijven kunnen niet leven van hun bezigheden. Zonder steun van buitenaf blijft het plafond laag en broeit frustratie. Men gunt elkaar hierdoor weinig en de scene dreigt te versplinteren.
- Profilering met urban omdat er een opdracht is vanuit het ministerie werkt niet. Door urban rolmodellen in stelling te brengen met minimale kaders, uren en opdrachten kan er weliswaar breed worden uitgemeten dat men iets met urban doet maar dit is tokenistisch en stimuleert de urban culture niet werkelijk.

- Concrete steun is voor de hand liggend. Urban zou sterk gedijen bij een beter productieklimaat en het in stelling brengen van de mid-careers die zijn gebleven. Bijvoorbeeld door hotspots met eigenaarschap voor de urban minded makers in te richten met de mogelijkheid om hier jonge makers op te leiden en te ondersteunen. Om op deze manier cultureel ondernemerschap te kunnen ontwikkelen. Daarnaast voor de humuslaag de mogelijkheid kleine budgetten aan te vragen voor productie.
- Maar waar het vooral om gaat is een plek aan tafel, duurzaam zeggenschap en representatie in cultuurkwesties.

Op deze noot sluit ik voorlopig dit onderzoek. De vraag die gesteld kan worden is dezelfde als die Nikola Krstovic stelde aan de Gemeente Nijmegen tijdens het inspreken op de cultuurvisie van Nijmegen.

“ In de hele cultuurvisie staat urban één keer genoemd, terwijl Nijmegen talent heeft wat in de 100 miljoen streams zit, terwijl mijn studio dag en nacht vol zit met nieuw talent en terwijl we ons afvragen waarom grote culturele instanties verliezen leiden? Je kan je afvragen, wie slaat hier de plank mis?

— *Nikola Nikes Krstovic - Beatheaven Nijmegen*

²³ Humes & Bryce (2003) Post-structuralism and policy research in education, *Journal of Education Policy*, 18:2, 175-187, DOI: 10.1080/0268093022000043056

Foto: Eriël Janssen

Simon Mamahit, programmamedewerker Cultuur Oost

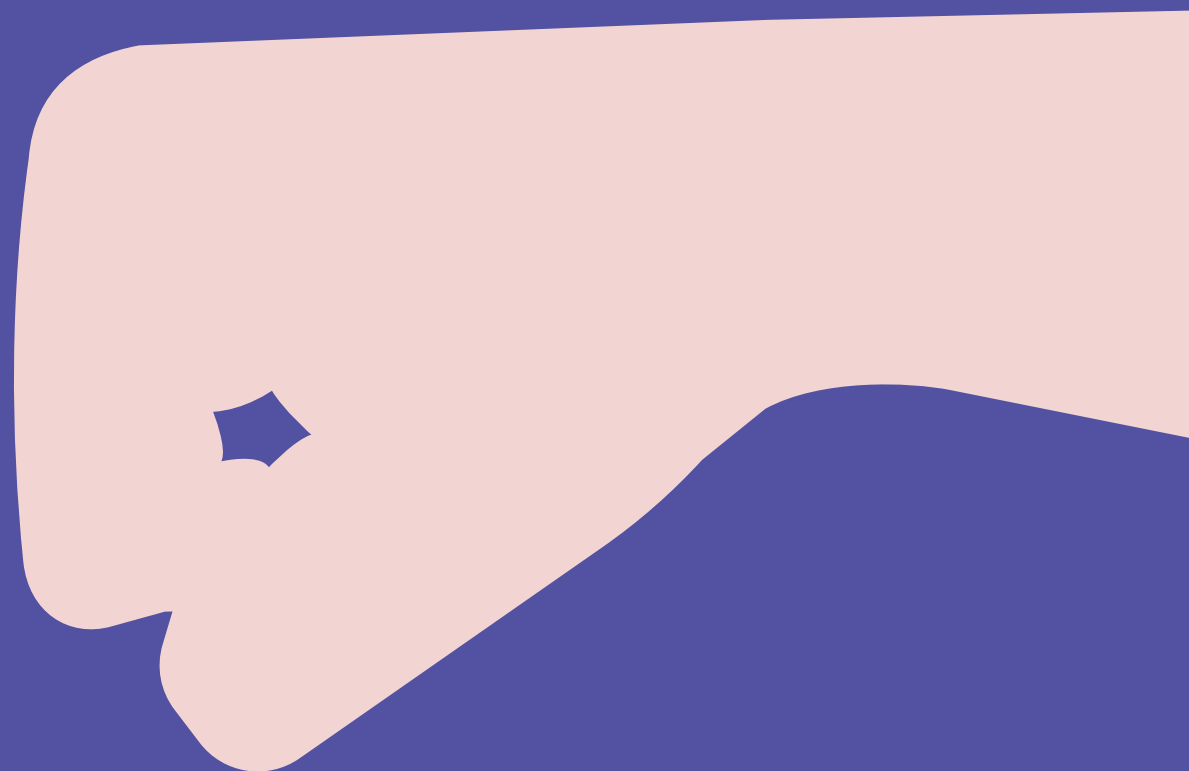
Simon Mamahit, 27 jaar jong met een bachelor gedragspsychologie en een master onderwijskunde op zak. Daarnaast loop ik al 10 jaar rond in hiphop-Nederland als rapper, presentator, MC en sinds mijn master als onderzoeker ook in het landschap van expertisecentra en kennisnetwerken. Door deze verschillende brillen en petten maak ik veel mee en zie ik nu beide kanten van de munt, formeel en non-formeel in cultuur en in urban. Door stevige voeten in de klei van het kunstenaarschap, productie en management in verschillende muzikale gezelschappen, en door mijn activiteiten in onderzoek en consultancy voor onder andere de Radboud Universiteit, het LKCA, Poppunt Gelderland en Cultuur Oost geloof ik dat ik de breedte en diepte van urban culture (maar ook pop en dance en what's in a name anyway) kan zien, vertalen en erover kan adviseren. Ik werk als programmamedewerker met specialisme urban bij Cultuur Oost in Gelderland en ben moderator van de netwerken Arnhem en Nijmegen Renaissance.

Simonmamahit@cultuuroost.nl

Vlieguren en leerwegen

Urban dans van oefenlokaal
tot theaterzaal

Door Miriam Geerdes-Gazzah

Urban dans is een genre in Nederland dat nog niet volledig is ingebed in bestaande infrastructuren en curricula van bijvoorbeeld kunst- en cultuureducatie, onderwijs- en dansopleidingen. Als het ware zou je het urban genre kunnen zien als een tiener. Het is een jong genre dat nog een ontwikkelingstraject af te leggen heeft. Jocelyn Bergland (ArtEZ) verwoordt het zo: “Klassiek ballet is als eeuwenoude theatervorm de bekendste danstechniek en staat hoog in het vaandel. Urban dans bungelt nu nog ergens onderaan en is bezig met een groeispurt.” Dit komt onder andere door de betrekkelijke korte geschiedenis wat betreft institutionalisering van deze dansstijl. In Gelderland zijn zowel diverse onderwijsinstellingen (ArtEZ Ba Docent Dans, ROC-Rijn IJssel) als onafhankelijke, ‘commerciële’ organisaties (bijv; Studio26 en Bransz) bezig om een inhaalslag te maken en urban dans een structurele en fundamentele plek in het curriculum en het bredere danslandschap te geven.

Welke rol neemt de Bachelor Docent Dans van ArtEZ hierin? We spraken met Netty van den Bosch, John Wooter en Jocelyn Bergland.

ArtEZ Bachelor Docent Dans en de rol van urban dans

De aanleiding om urban dans op te nemen in de opleiding Docent Dans van ArtEZ kwam voort uit de observatie dat - hoewel urban dans en met name breakdance steeds populairder werden onder jongeren - het geen onderdeel uitmaakte van het curriculum. Als bacheloropleiding kijken we zowel naar relevante historische context als naar wat er momenteel opkomt in de maatschappij, vertelt Netty van den Bosch, hoofd van de opleiding. Er is onderzoek voor nodig om nieuwe genres of educatie-vormen de juiste plek te geven. Het is een proces. John Wooter, docent bij de opleiding vult aan:

“ In mijn jeugd in de jaren ‘80 was breaking upcoming. De b-boys uit die tijd zochten de straat op om te breaken, gefascineerd door de zeldzame videobanden van breakdance uit de Verenigde Staten. De letterlijke kopie gaf vanwege de muziek vaak overlast. Ik zag de B-boys vaak vertrekken naar achtergebleven velden of plekken ver van het publiek om anoniem hun skillz te trainen. Desalniettemin, kwam er na verloop van tijd steeds meer bekendheid voor deze groep breakers en de cultuur. Er stonden steeds meer mensen te kijken tijdens straatoptredens en er kwamen steeds meer battles tussen steden of groepen. Maar alles was nog grotendeels underground... Deze groep breakers ‘leerden’ alles door het intensief bekijken van videobanden en door het kijken naar elkaar, peer-to-peer, op een non-formele, informele manier dus. Destijds was er geen opleiding waarin urban dans of breakdance werd aangeboden. Inmiddels bestaan er legio cursussen en opleidingen voor het vakgebied dans, in diverse stijlen en technieken, dus ook urban.

Het idee om urban dans op te nemen in het curriculum van een professionele dansopleiding was ook een kwestie van vraag en aanbod. Jocelyn Bergland Talentscout ArtEZ, vertelt:

Om een (urban)danser te creëren, heb je curriculum nodig dat breed is. De status van urban dans in de jaren '90 en de jaren '00 was zo dat er geen HBO-docenten waren die streetdance¹ of iets dergelijks konden, terwijl er vraag was naar streetdancedocenten vanuit het Voortgezet Onderwijs. Door de oprichting van de MBO-opleidingen tot Artiest Dans kwamen er opties voor VMBO-ers en ROC's om zich hierin te ontwikkelen, in kunst- en cultuurgerichte beroepen.

”

Foto: Djerrald Goedhart

Het bleef echter niet bij het alleen 'aanbieden' van urban dans in het curriculum. ArtEZ gaat nog een stap verder. John nam waar dat diverse aan urban dans gerelateerde dansstijlen, zoals capoeira, gymnastiek en bboy-ing, steeds populairder werden, en daardoor het danslandschap in Nederland veranderde. Echter, geen van deze stijlen maakte deel uit van het vaste curriculum. Dat zorgde ervoor dat choreografen geconfronteerd werden met deze nieuwe stijlen, zonder kennis te hebben over de achtergrond van deze bewegingen. John vertelt:

“ Choreografen werden daar in het veld mee geconfronteerd. Maar ik vroeg me af waar zitten de elementen die de basis vormen van die urban gerelateerde stijlen in de opleiding? In veel urban gerelateerde dansstijlen zit veel fysiek geweld. Dat was en is voor sommige choreografen nog onontgonnen gebied. Dus ik wilde de aansluiting maken tussen urban dans en de andere stijlen.

Die aansluiting heeft concreet vorm gekregen in het concept van Physical Dynamics dat John ontwikkelde samen met toenmalig BaDD-student en inmiddels alumnus Jonas Frey.

Physical Dynamics maakt inmiddels een vast onderdeel uit van de opleiding Docent Dans van ArtEZ. Het slaat een brug tussen allerlei urban dansstijlen en theaterdans. In de opleiding krijgen studenten de kans om zichzelf te trainen op gebied van duurvermogen, kracht, flexibiliteit en artistieke creativiteit. Om dit verder uit te werken gaf de opleiding John en Jonas de ruimte om diepgaander onderzoek te doen. John:

“ Jonas was toen nog student en een breaker met academisch geschoolde danservaring. Ik zei tegen hem: het zou tof zijn om iets te ontwikkelen om studenten te leren hoe de urban danselementen tot stand komen. In ons onderzoek kwamen we erachter dat er links bestaan tussen urban dans en andere genres en choreografieën. Zo is het idee van Physical Dynamics ontstaan. We hebben heel veel dansbewegingen verzameld en geanalyseerd. We zagen dat er patronen waren, in ballet en moderne dans zijn deze bekend, maar ze zijn er ook in breaking. Bijvoorbeeld voor een 'freeze'² zitten altijd andere gestandaardiseerde elementen.

“ Vervolgens hebben we op basis van die informatie een methodiek ontwikkeld voor dansers die zich meer willen bekwamen in deze fysieke elementen van dans. We hebben een trainingsprogramma gebouwd op basis van deze methode en deze bestaat uit het trainen van duurvermogen, kracht, flexibiliteit en improvisatievermogen. Vervolgens hebben we op de opleiding 6 maanden lang sessies aangeboden op de zaterdag. Een labexperiment als het ware, dat studenten vrijwillig konden volgen of in konden zetten als studieonderdeel in hun eigen onderzoek of vrije ruimte. Dat was puur trainen en experimenteren. Er zaten geen uitvoeringen aan vast.

Physical Dynamics draagt bij aan de overbrugging van het gat tussen urban gerelateerde stijlen en theaterdans. De student heeft een breed repertoire nodig om uit te kunnen kiezen en zijn of haar eigen route te volgen. Niet alleen voor wat betreft training, maar ook op artistiek vlak. John:

“ Ik kan door Physical Dynamics studenten veel meer up-to-date informeren over welke moves er bij urban dans aan bod komen. Over wat er mogelijk is. Dat verbreedt hun horizon. We moeten als opleiding ook breed blijven, anders kiezen de mensen iets anders. Je moet aantrekkelijk blijven als opleiding.

‘De opleiding blijft zichzelf continue vernieuwen, dat doen we samen’, vertelt Netty. Het team, maar ook het netwerk in het werkveld is hier actief bij betrokken. Iedereen kan dansen en zou een dansdocent kunnen worden. Dat is niet stijlahankelijk, maar fascinatie-afhankelijk.

Een concept als Physical Dynamics werkt dan ook mee aan het proces van bredere erkenning voor urban dansstijlen in de danswereld. Urban dans is nog (steeds) niet volledig geaccepteerd als onderdeel van de professionele danswereld. Physical Dynamics draagt bij aan meer toegankelijkheid, bekendheid en zichtbaarheid van urban dans. Voor wat betreft het imago van urban dans in de wereld van de dans-educatie is er nog wel werk aan de winkel, aldus Jocelyn:

Dat heeft te maken met hiërarchie en het imago van het beroep. Hoewel danseducatie zich de afgelopen decennia duidelijk geëmancipeerd heeft.

”

Foto: Robert Benschop

Netty van den Bosch is als hoofd opleiding Docent Dans bij ArtEZ ook continu in beweging om aansluiting te blijven houden met nieuwe ontwikkelingen binnen de diverse danswerelden van jongeren. Zij zegt daarover:

Foto: Dieraldo Goedhart

“ Er is nu een vacuüm: nieuwe cultuur brengt nieuwe beroepen binnen het onderwijs. Hoe maken we de aansluiting met de huidige generatie jongeren? Hoe boor je dat potentieel talent aan en welke rolmodellen hebben we? Nieuwe kennis halen we samen op; in de dansopleiding, in de wereld van educatie, in het bedrijfsleven. Want het begint bij het triggeren van nieuwe aanwas. Daar willen we meer aandacht aan besteden en nieuwe programma's voor ontwikkelen, zodat men weet welke kansen er voor hen liggen. De BaDD staat bijvoorbeeld open voor zij-instromers, want zoveel verschillende soorten achtergronden kunnen leiden tot een mooie en duurzame loopbaan als dansdocent. Eén van de strategieën om aansluiting te creëren en te bestendigen is om de diverse eilandjes in Gelderland die zich met talentontwikkeling bezig houden nog beter met elkaar te verbinden. De ArtEZ Talentdagen zijn hier al een mooi voorbeeld van.

“ Daarmee vinden we ook meteen meer raakvlak met het netwerk binnen dans én daarbuiten. We blijven elkaar opzoeken, input geven en ontvangen. Zo blijven we zelf ook flexibel, met een been in het onderwijs en een been daarbuiten. We hebben elkaar nodig om in beweging te blijven en grijpen die kansen graag aan.

1 Streetdance is een verzamelnaam van dansvormen die niet zijn ontwikkeld in dansinstituten maar op straat, in clubs en op middelbare scholen. Tegenwoordig kan streetdance gezien worden als een onderdeel van de hiphop en funkdancestijlen, die al in de jaren tachtig ontstonden. Er zijn geen regels, alle bewegingen zijn goed. Streetdance is een sport waarbij aspecten zoals improvisatie en aanmoediging door omstanders een rol spelen waarbij er vaak een sterke sociale interactie met omstanders en mededansers is. Streetdance wordt in Nederland vaak onderwezen op sport-scholen. Er zijn in Nederland echter ook een aantal gespecialiseerde dansscholen voor hiphop en streetdance. Bron: Wikipedia, geraadpleegd op 17 juni 2019.

2 Een 'freeze' is een bekende move in breakdance waarbij het hele lijf bevroren wordt, vandaar de term freeze.

Meer weten over Physical Dynamics?

Bekijk de korte documentaire over het proces, de visie en de praktijk met studenten en docenten in actie.

<https://www.youtube.com/watch?v=6G0KLNzc4MA>

Meer informatie over de ArtEZ Bachelor Docent Dans vind je op: www.artez.nl/opleidingen/docent-dans

Foto: Djerrald Goedhart

John Wooter en Physical Dynamics

John Wooter studeerde aan de dansacademie te Tilburg, de Rotterdamse Dansacademie en de Mudra-school van Maurice Béjart. Sinds 1980 is John actief in de danswereld als danser, dansdocent, choreograaf en theatermaker. Hij werkte als projectcoördinator bij de SKVR in Rotterdam (vanaf 2002-2014) en als dansdocent aan diverse opleidingen zoals het Albeda College Rotterdam, de Tilburgse dansacademie, de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten (AHK) en ArtEZ Dans Academie. Tegenwoordig is hij (o.a.) docent bij de opleiding Docent Dans aan ArtEZ in Arnhem, waar hij Danslab en Physical Dynamics doceert. John is de bedenker en ontwikkelaar van dit innovatieve trainingsprogramma voor dansers. Physical Dynamics slaat op baanbrekende wijze een brug tussen urban dans en klassieke en moderne dans.

Physical Dynamics is dus zeker geen dansstijl, maar een trainingmethode. Het idee achter Physical Dynamics verwoordt bedenker John Wooter als volgt:

- “ Kijkend naar de academische danser en de opleidingen hebben wij gemerkt dat de meer traditionele aanpak van het aanleren van puur technieken of diverse dansstijlen dat danslijf onvoldoende voorbereidt op meer krachtige bewegingsvormen, voortkomend uit o.a. breakdance, capoeira en acrobatiek.¹ Veel urban dans is gebaseerd op ‘fysiek geweld’. Dat was en is voor sommige choreografen nog onontgonnen gebied. Dus ik wilde de aansluiting maken tussen urban dans en de andere opleidingen en genres. Ik ging speciaal hiervoor samenwerken met Jonas Frey, toen nog student en breaker met academisch geschoolde danservaring. Ik zei tegen Jonas: het zou tof zijn om iets te ontwikkelen om studenten te leren hoe de urban danselementen tot stand komen. We hebben toen een onderzoekje gedaan en kwamen erachter dat er links bestaan tussen urban dans en andere genres en choreografieën. Zo is het idee van Physical Dynamics ontstaan.
- “ Physical Dynamics gaat over de conditionering van het danslijf. Wij zijn vooral geïnteresseerd in een dynamische en topfittedanser. Een danser die zijn of haar eigen lichaam volledig onder controle heeft. We hebben [in ons onderzoek ter voorbereiding op het maken van dit trainingsprogramma] heel veel dansbewegingen verzameld en geanalyseerd tijdens 4 à 5 sessies van 3 uur. We zagen dat er patronen waren, in ballet zijn deze bekend, maar deze zijn er ook in breaking. Bijvoorbeeld voor een ‘freeze’ zitten altijd andere gestandaardiseerde elementen. Er zaten altijd 3 à 5 elementen vooraf. Vervolgens hebben we op basis van die informatie een methodiek ontwikkeld voor dansers die zich meer willen bekwamen in deze fysieke elementen van dans. We hebben een programma gebouwd voor de trainingen op basis van deze methode en deze bestaan uit het trainen van duurvermogen, kracht, flexibiliteit en creativiteit.

Vervolgens hebben we op de opleiding 6 maanden lang sessies - in de vorm van een labexperiment als het ware - aangeboden op de zaterdag welke studenten vrijwillig konden volgen – voor punten in de vrije ruimte. Dat waren sessies van 3 uur op zaterdag. Dat was puur trainen, geen uitvoering. Er zat ook geen uitvoering aan vast.

”

Een ander bijzonder aspect van Physical Dynamics, zo benadrukt John, is de crew-gedachte die aan de basis ligt van alle trainingen. Deze filosofie - die ook een belangrijke plek heeft in de breakdance scene - onderscheidt deze training van andere 'vakken' die op het curriculum staan van dansopleidingen. John zegt daarover:

“ Wij vertrekken met andere woorden niet vanuit de traditioneel geankerde docent die zijn les komt geven. Bij ons staat de wijze waarop de student wenst te leren centraal. Het is veel meer het beeld van een crew. Iedereen weet dat de samenkomst spanning en sensatie betekent. Hoewel er binnen een crew leidinggevende figuren zijn, heeft iedereen daarnaast toch zijn eigen specifieke kwaliteiten. Het feit dat deze worden gewaardeerd en gehonoreerd is een belangrijk gegeven. Sterker nog: het is een kracht. De groep is net zo sterk als zijn zwakste schakel. Dus de sterke broeders nemen de wat zwakkere mee op sleeptouw. Hulpvaardigheid en plezier zijn daarbij belangrijke factoren.²

De manier waarop Physical Dynamics de mogelijkheid creëert om systematisch te werken aan een danslijf en -geest die (veel gemakkelijker) urban dansstijlen kunnen uitvoeren in combinatie met de crew-filosofie zorgt ervoor dat vooral meer jongens zich aangetrokken voelen tot het volgen van een dansopleiding –en dat is nodig! Danser en dansdocent Nigel Koevoets deed onderzoek hiernaar.³ Nigel was zelf een student aan ArtEZ die Physical Dynamics trainingen heeft gevolgd bij John Wooter. Inmiddels is hij ook gecertificeerd om nu zelf Physical Dynamics trainingen aan anderen te geven.

In het kader van zijn afstuderen aan de ArtEZ Bachelor opleiding Docent Dans in Arnhem heeft hij onderzoek gedaan naar de effectiviteit van Physical Dynamics en de mate waarin Physical Dynamics de potentie heeft om meer jongens geïnteresseerd te maken voor dans. Uit een proefperiode van Nigel op een kunstprofielschool bleek dat ook jongens meer geneigd zouden zijn te kiezen voor een dansopleiding als Physical Dynamics daarvan deel zou uitmaken.⁴ Voortbordurend op de resultaten uit zijn onderzoek heeft Nigel een handleiding ontwikkeld speciaal voor dansdocenten om middels Physical Dynamics de interesse van jongens in dans te wekken en te behouden en biedt de handleiding docenten inspiratie en handvaten bij het opzetten van Physical Dynamics sessies.

Physical Dynamics lijkt dus een brug te kunnen slaan tussen klassieke en moderne dans en urban dansstijlen, waar op dit moment een groeiende behoefte aan is. En die brug heeft niet alleen een danstechnisch, fysiek karakter, maar ook een mentaal en cultureel karakter waarin de manier van denken en doceren van dans, namelijk vanuit een crew gedachte⁵ waarbij student en docent veel minder hiërarchische afstand ervaren, zich onderscheidt van de traditionele verhouding tussen docent en student. De student staat immers centraal. Ten slotte herbergt

Physical Dynamics de potentie in zich om de zichtbaarheid en erkenning van urban dans te vergroten. Door te laten (in)zien dat het goed kunnen uitvoeren van urban dans en breakdance moves veel trainingsarbeid vereist, vergroot het hopelijk de erkenning van het feit dat urban dans en breaking niet 'zomaar' even aangeleerd kan worden, maar enorm veel kracht, souplesse en creativiteit vereisen, net als alle andere meer traditionelere dansvormen. In andere woorden zou je kunnen zeggen dat John Wooter en Jonas Frey met Physical Dynamics een eerste aanzet hebben gegeven voor het creëren van het ABC van breaken of urban dans in het algemeen. Door deze te combineren met het 'ABC van klassieke dans' baant Physical Dynamics een pad voor geheel nieuwe, innovatieve vormen van dansstijlen en danseducatie en vergroot het de waardering en het begrip voor de basiselementen van urban dans. Er bestaat een impressie van Physical Dynamics in de vorm van een 15-minuten durende documentaire.⁶

- 1 Deze toelichting op Physical Dynamics is tot stand gekomen door een combinatie van bronnen: een interview met John Wooter op 12 mei 2019 en een interview met John Wooter gepubliceerd op de website van het LKCA, geraadpleegd op 30 juli 2019.
- 2 Bron: interview met John Wooter gepubliceerd op de website van het LKCA.
- 3 Lees hier het onderzoek/handleiding Physical Dynamics voor boys van Nigel Koevoet. http://www.nextmove-eu.com/wp-content/uploads/2018/09/N.Koevoet-_2_PhysicalDynamics_Jongens.docx
- 4 Uit interview met Nigel Koevoet gepubliceerd op website van LKCA, geraadpleegd op 30 juli 2019.
- 5 In zijn handleiding verwijst Nigel naar het 'each one teach one' begrip, dat ook in de Physical Dynamics trainingen centraal staat.
- 6 <https://www.youtube.com/watch?v=6G0KLNzc4MA>

Foto: Robert Benschop

Foto: Henck Pengel

Het ontstaan van urban dans opleidingen

Het ontstaan van een MBO-opleiding Urban Dans in Gelderland gaat zo'n 12 jaar terug. Hanneke van der Weele van Studio 26 was samen met Adri Bressers (directeur Rijn IJssel Creatieve Industrie) initiatiefnemer en oprichter van de urban dansopleiding in Arnhem.

Studio26 is in 1994 opgericht door Esther Mast en Hanneke van der Weele, in die tijd onder de naam Atelier Velp school voor podiumkunst. Hanneke en Esther hadden een grote liefde voor talentontwikkeling en in de dansschool zagen ze een groeiende behoefte van urban dansers die een plek zochten om te trainen en elkaar te ontmoeten. We organiseerden workshops met docenten uit Amsterdam, Rotterdam en Eindhoven en gaven zelf lessen. We hadden een groep urban dansers en muzikanten in huis die optraden in buurthuizen en jongerencentra. We zagen de groep urban dansers groeien. Er kwamen steeds meer

jongeren bij met passie voor urban dans die wilden trainen, workshops wilden volgen, showcases wilden maken en die graag gecoacht wilden worden. In 2007 zocht Rijn IJssel de samenwerking met Studio26, de opleiding Artiest Dans Show. Er was een vraag ontstaan in het werkveld naar goed opgeleide commerciële dansers. Dansers die breed inzetbaar zijn, met een goede danstechniek en professionele beroepshouding en die hard willen werken. Allemaal competenties die nodig zijn om vooruit te komen in de branche. De urban dansers waren overal aan het werk maar konden nergens een opleiding volgen en gediplomeerd worden omdat ze niet geschoold waren in traditionele danstechnieken.

In 2008 startte Studio 26 i.s.m. Rijn IJssel de opleiding Artiest Urban Dans om in deze leemte te voldoen, een primeur in Nederland. Urban dansers werden in beginsel steeds afgewezen bij dansaudities omdat ze niet pasten in het beeld van de academische klassieke dans.

Er werd met argwaan naar deze nieuwe opleiding en de nieuwe ontwikkeling gekeken. De opleiding speelde in op een nieuwe doelgroep en de groeiende vraag naar talenten in de nieuwe dansstijlen. De invulling van het curriculum van de opleiding Urban Dans is tot stand gekomen door expertise van het team van Studio26 onder leiding van Milly Trouerbach (coördinator, coach en docent), én de eerste lichter studenten zelf. Deze pioniers gaven zelf aan waar de blinde vlekken lagen voor wat betreft hun vaardigheden en waar hun ambities lagen. Ze stelden hun eigen leerdoelen. Milly:

“ **De pioniers snaptten dat ze ondernemerschap en didactische vaardigheden nodig hadden om zichzelf te vermarkten.** ”

Foto: Henck Pangel

Deze vakken zitten dan ook in het curriculum. Milly en Hanneke vertellen dat de totstandkoming van de opleiding Urban Dans niet zonder slag of stoot ging. Er waren een aantal obstakels die overkomen moesten worden. Ten eerste, het proces van institutionalisering mogelijk maken zonder afbreuk te doen aan authenticiteit en identiteit van het genre. Deze kwestie speelde op meerdere fronten. Binnen hiphopcultuur is het begrip van ‘hustle’ belangrijk. Jezelf redden zonder hulp van anderen. Een opleiding volgen staat voor sommigen misschien haaks op dit begrip. Milly vertelt over hun overwegingen destijds:

“ Authenticiteit was ook een discussiepunt. Hustle is belangrijk in de hiphopcultuur [waar de basis van urban dans ligt]. ”

Bovendien staat hiphopcultuur bekend om diens eigenheid, originaliteit en vrijblijvendheid. Een opleiding met structuur, eisen en voorwaarden lijkt daar haaks op te staan. Anderzijds, juist voor jongeren die houvast en structuur en veiligheid nodig hebben, biedt de opleiding een kans om zichzelf te ontwikkelen in iets waarover ze gepassioneerd zijn en tegelijkertijd allerlei andere vaardigheden te ontwikkelen binnen een vaststaand kader. Dit argument pleitte vóór de oprichting van een opleiding. Milly:

“ Jongeren die MBO volgen, zijn net klaar met VMBO-T of de mavo en een jaar of 16. De opleiding biedt hen de veiligheid en de houvast die zij nodig hebben. De opleiding wil een springplank voor talentvolle dansers zijn en steeds aansluiten bij hun ontwikkeling. Soms vormt de opleiding een verbinding naar een HBO-dansopleiding of een andere vakopleiding.

De tweede hobbel was het feit dat urban dans, of hiphop in de breedste zin van het woord, dikwijls negatieve associaties opriep (en nog steeds) bij degenen die geen kennis ervan hadden. Milly:

“ Studenten voelden bij aanvang de belemmering van de ‘oude’ patronen en labels; namelijk het stereotype idee dat urban dansers moeilijke jongeren zijn. Ze hadden een imago probleem. Hoe kunnen wij die belemmeringen wegnemen? Door zelfinzicht te creëren. Door de jongeren te laten nadenken over: wat hoort bij mij en wat niet? Reflectie stimuleren en zelf je eigen bron van kracht worden. En coaching is daarbij essentieel.

¹ Wikipedia omschrijft hustle als volgt: “Hustle means “to move quickly and with purpose”; it most commonly refers to: Hustle (verb), to work hard (lawfully or unlawfully), especially in a freelance manner.” Bron geraadpleegd op 15 juni 2019.

Coaching als speerpunt

We willen allround artiesten afleveren. Vakmensen die gewild zijn om hun professionele houding, passie en doorzettingsvermogen. Artiesten die creatieve ondernemers zijn in de danssector. We hebben daartoe een methode ontwikkeld om studenten op te leiden tot sterke persoonlijkheden die weten waar hun kracht, hun focus en hun passie ligt. Door een goede mindset te ontwikkelen, hebben de studenten alle tools in handen om het maximale uit zichzelf te halen. We coachen de studenten actief naar een passende plek op de arbeidsmarkt of in het vervolgonderwijs. En met succes, want veel alumni zijn zeer succesvol in het werkveld. Voor de dansers die op zoek zijn naar verdere verdieping en verbreding bestaat de mogelijkheid om door te stromen naar het hbo en is de mbo-opleiding een perfecte voorbereiding gebleken.

Foto: Angela Verdurmen

Leren in de praktijk

Naast een flinke dosis danstechniek, leren de studenten ook workshops geven en ondernemen. En we geven de studenten een solide basis door te oefenen in de praktijk. Daarvoor werken we samen met veel bedrijven en instellingen. De opleiding is een goed voorbeeld van de unieke samenwerkingsmogelijkheden tussen onderwijs en bedrijfsleven. Van een scholenproject of dinnershow, tot een stage bij professioneel dansgezelschap Introdans. Van Londen en Parijs tot Bosnië en Indonesië. Zo zijn ze ook direct betrokken bij het werkveld. Ze bouwen gedurende hun hele schooltijd al een groot netwerk op, waar ze na hun studie nog lang van profiteren. Een aantal alumni zijn zelfs zo succesvol, dat ze na een aantal jaar als docent weer komen lesgeven op de opleiding. Het stokje wordt steeds doorgegeven. Dat is fantastisch om te zien!

Studio26

De wortels van Studio26 gaan terug tot 1994; ooit begonnen als een kleine dansschool in Velp en inmiddels uitgegroeid tot een bloeiend centrum voor creatieve industrie in de regio. Na voltooiing van hun dansopleiding aan de huidige dansacademie van ArtEZ in Arnhem, besloten Esther Mast en Hanneke van der Weele in september 1994 dansschool Pirouette over te nemen om Dansatelier Velp op te richten. De twee docenten begonnen danslessen 'ballet' en 'streetdance' te geven aan circa 100 leerlingen in een souterrain aan de Stationsstraat in Velp (1994-2003).

De dansschool, verder gegaan onder de naam AtelierVelp toen er ook andere disciplines bijkwamen, groeide uit haar jasje en in 2004 werd een nieuwe, grotere locatie geopend aan de Rozendaalselaan, in een oud schoolgebouw. Maar ook deze locatie bleek te klein. Na een zoektocht van enkele jaren met ondersteuning van de gemeente Rheden, kon AtelierVelp in 2014 een geheel nieuw pand betrekken op Landgoed Larenstein in Velp. Een lang gekoesterde droom kwam uit. In 2014 zag Studio26 het levenslicht. Dit gebouw heeft meerdere dans- en muziekstudio's, een theaterzaal voor 200 bezoekers, diverse kantoor- en vergaderruimtes, een receptie en een foyer.

Een plek waar de amateurkunst, het onderwijs en het bedrijfsleven samen kunnen komen. Bovendien breidde Studio26 haar cursusaanbod uit op zeven verschillende leslocaties. Door de samenwerking met mbo-opleidingen van het Rijn IJssel¹ in Arnhem en de uitbreiding van activiteiten op het gebied van educatie en evenementen was het wederom tijd voor een nieuwe naam: Studio26, podium voor creatieve industrie. Bekijk hier de website van Studio26 en check hier het Youtube kanaal.²

Hanneke:

“ De opleiding staat heel sterk, het docententeam heeft zich enorm ontwikkeld. We zijn nu aan het kijken of de ontwikkeling die we gemaakt hebben in het opzetten van een vakopleiding voor urban dansers ook kan bijdragen aan meer urban dans in het theater. Wij denken dat urban dans een volwaardige plaats verdient in het

theater. We hebben de droom om dat te realiseren in de komende jaren.

“ Als mensen naar onze voorstellingen komen zijn ze onder de indruk van de diversiteit, de energie, zeggingskracht en vakmanschap van de urban dansers. Studio26 is goed in de innovatie en heeft veel trekkracht om nieuwe dingen te ontwikkelen en op te zetten. Ze heeft in de afgelopen jaren zich ontwikkeld als expert op het gebied van Urban Dans en urban culture. Deze expertise wil ze doorgeven aan de nieuwe generatie. Urban de plek geven die het verdient, niet alleen om iets leuk te maken maar omdat deze dansvorm zeggingskracht heeft en inspireert.

1 In samenwerking Studio26 biedt Rijn IJssel diverse dansopleidingen aan op mbo-niveau, waaronder 'Show Allround' en 'Urban'. Hier meer info.
<https://www.rijnijssel.nl/mbo-opleidingen/podiumkunsten/?category=1569&niveau=&locatie=&leerweg=>

2 Bron: website Studio26, geraadpleegd op 31 juli 2019.

Toekomst van urban danstalentontwikkeling?

Inmiddels bestaat de opleiding MBO dans 11 jaar. Studio26 en Rijn IJssel werken daarin nog steeds samen en horen tot een van de beste opleidingen in dit vakgebied. Voor 2019 is de opleiding Urban Dans van Rijn IJssel uitverkozen tot 'topopleiding'. Met het opzetten van het MBO-dansonderwijs is een grote stap gezet in de professionalisering van de urban dans in Nederland.

Studio26 heeft een belangrijke bijdrage geleverd, samen met Rijn IJssel, om infrastructuur en leerwegen te creëren voor degenen die hun talent als urban danser verder willen ontwikkelen. Daarnaast zet Studio26 zich ook in voor projecten met andere partners die de zichtbaarheid van urban danstalent vergroten. Het project 'Talent on the Move' is daarvan een mooi voorbeeld. 'Talent on the Move' zet zich in voor (urban) danstalent in Gelderland. Via verschillende platforms krijgt jong danstalent een kans zich verder te ontwikkelen, te laten zien aan publiek en andere dansfanaten te ontmoeten. Er zijn twee trajecten die aan 'Talent on the Move' verbonden zijn. 'Coaching en Vrije urban danstraining', georganiseerd door Studio26 in samenwerking met de dansopleiding Urban van Rijn IJssel en vrije danstrainingen en persoonlijke danscoaching voor dansers vanaf 15 jaar onder leiding van dansdocent Ro Dhesi. En ten tweede, 'het Show Up! Event' georganiseerd door ArtEZ' Bachelor Docent Dans opleiding. Tijdens diens talentendagen drie maal per seizoen vindt Show Up! plaats. Op deze Show Up! dagen kunnen deelnemers vrijblijvend workshops volgen, coaching krijgen en hebben ze de gelegenheid om een performance te doen in de grote theaterzaal en zich te laten zien aan publiek.

Foto: Angela Verdurmen

Studio26 geeft structureel aandacht aan talentontwikkeling en investeert hier ook in. Zij zet haar deuren open voor battles van Ruben Chi met de Soulcypher, gebruikt haar podium om nieuw talent in de gelegenheid te stellen zich te presenteren, produceert voorstellingen als Roots en investeert op vele manieren in de toekomst van urban dansers.

Welke rol ziet Studio26 dan voor zichzelf weggelegd als het gaat om doorontwikkeling van talent? Hanneke:

Wij zijn de springplank: als je klaar bent bij ons, dan is het tijd om vlieguren te gaan maken... Als Studio26, zou ik de artistieke ontwikkeling willen blijven volgen van onze leerlingen... Dus een link maken tussen afgestudeerden en professionele makers. Mensen matchen, als een soort artistieke coach een rol vervullen. Dat zou mooi bij Studio26 passen...

”

Foto: Henck Pengel

Daarnaast zet Studio26 zich ook heel specifiek in om methodieken van kennisoverdracht met betrekking tot urban dans structureler vorm en inhoud te geven. De ambitie is er om de zogenaamde 'Action Type methode', die stamt uit de sportwereld, te vertalen naar een danscontext. Milly:

“ Over 10 jaar willen we de ActionType methode vertaald hebben naar onze opleidingen. Met deze methodiek kunnen we een vertaling maken van trainingsmethoden in de sport naar dans. Deze methodiek richt zich op een analyse van bewegen en motoriek die sporters of dansers kan helpen zichzelf verder motorisch te ontwikkelen. Wij willen die methodiek en bijbehorende kennisoverdracht vertalen naar een danscontext.

Foto: Angela Verdurmen

ActionType methodiek: brug tussen sport en dans?

De ActionType methodiek is een methodiek ontwikkeld door Bertrand Théraulaz (docent biologie en sport) en Ralph Hippolyte (docent sportmethodologie), in samenwerking met Peter Murphy¹ (volleybalcoach). Zij startten in de jaren tachtig van de vorige eeuw een zoektocht naar waarom er individuele verschillen in motorieke voorkeur zijn. Samen met Peter Murphy ontwikkelden ze op basis van hun bevindingen een methodiek die coaches en sporters helpt om op basis van hun persoonlijke motorische bewegingsvoorkeuren techniek te verbeteren en verfijnen. Deze denkwijze is een grote trendbreuk met het idee dat er een ideale, voor iedereen gelijke techniek zou bestaan. De ActionType methodiek gaat op zoek naar de ideale manier van bewegen gebaseerd op persoonlijke en individuele kenmerken en voorkeuren; maatwerk dus. De website van de ActionType Academy omschrijft het als volgt:

“ Het gaat bij ActionType® om voorkeuren in menselijk gedrag op zowel cognitief, emotioneel/mentaal als motorisch niveau. Lichaam en geest zijn één. Dat gezegd hebbende is het altijd mogelijk om gedrag te laten zien aan de niet voorkeurskant. Die keuze is er altijd. De verschillende voorkeuren van mensen kunnen inmiddels naast vragenlijsten ook door specifieke fysieke ActionType® testjes boven water worden gehaald! ActionType® is een eclectische benadering, d.w.z. het werk van diverse deskundigen ligt aan de verworven inzichten ten grondslag.²

In feite draait de benadering van de ActionType methodiek om natuurlijk ingesleten bewegingspatronen en aangeleerde manieren van bewegen en verschillende vaardigheden tot een optimaal bewegingspatroon te verweven ten behoeve van het uitoefenen van een bepaalde sport. Doorgaans is het bewegen op basis van natuurlijke voorkeuren 'betrouwbaar, efficiënt en zelfs energiegevend', terwijl bewegen op manieren die niet aan de voorkeurskant liggen waarschijnlijk meer moeite kost, zowel mentaal als fysiek:

“ progressie, irritatie, vermoeidheid en minder sportplezier liggen voor de hand.³

De ActionType benadering legt door middel van vragenlijsten en fysieke testjes bloot welk type bewegingsprofiel iemand heeft. Dit profiel komt tot stand door zowel motorische als emotionele en cognitieve voorkeuren mee te wegen. Hieruit volgt een bepaald 'type' dat coaches, trainers en atleten zelf kunnen gebruiken bij het optimaliseren van hun trainingen. De ActionType benadering wordt inmiddels in een breed scala aan sporten gebruikt, zoals paardensport, volleybal, voetbal, atletiek.⁴

Je kunt je voorstellen dat deze benadering niet alleen voor sporters van betekenis kan zijn, maar voor iedereen die

zich bezighoudt met manieren van bewegen; ook dansers. De kracht van de ActionType benadering zit in de combinatie van een analyse van de voorkeuren voor bepaalde manieren van bewegen én de emotionele en cognitieve achtergronden daarvan. In dat opzicht is het een grensverleggende manier van denken, omdat het sporters of dansers in staat stelt zelfinzicht te verkrijgen in waarom zij een voorkeur hebben voor een bepaalde manier van bewegen.

Studio26 heeft zichzelf de ambitie gesteld om over tien jaar de ActionType methode te hebben vertaald naar de danswereld en deze zo ook bruikbaar te maken voor dansers. Hiermee introduceert Studio26 een op sport gebaseerde benadering in de danswereld. De sport- en danswereld hebben veel overeenkomsten en zijn beide zeer gefocust op het lichaam als instrument. De ActionType methodiek biedt ook dansers en dansdocenten inzichten die hen zouden kunnen helpen trainings- en oefenvormen te optimaliseren. Gezien het feit dat 'dans' op het grensvlak van sport en kunst/cultuur opereert, lijkt de ActionType benadering een mooi middel om ook vanuit die optiek een brug te slaan tussen deze twee werelden. Wie weet welke nieuwe deuren daarmee in de toekomst opengaan?

- 1 Murphy introduceerde halverwege de jaren 90 van de vorige eeuw de Action Type benadering in Nederland.
- 2 Bron: website Action Type Academy, geraadpleegd op 1 augustus 2019.
- 3 Bron: website Action Type Academy, geraadpleegd op 1 augustus 2019.
- 4 Bron: website Action Type Academy, geraadpleegd op 1 augustus 2019.

Foto: Henck Pangel

Ruben 'Chi' Verhoeven

Ruben Verhoeven (artiestennaam 'Chi') is danser, docent choreograaf en artistic director van dansvoorstellingen. Zijn roots, expertise en ervaring liggen vooral in locking & breakdance, maar inmiddels heeft hij zich ook bekwaamd in andere dansgenres. Hij is bij het grote(re) publiek waarschijnlijk vooral bekend voor het diverse keren winnen van belangrijke internationale locking-battles en wedstrijden. Hij is medeoprichter van Ghetto Funk Collective en organisator van streetdance event SoulCypher. Op zijn eigen website vat Ruben zijn activiteiten als volgt samen: 'Musician, producer, funkster en entrepreneur.'

Ruben:

“ Urban zit momenteel in een positieve ontwikkeling; er komt steeds meer financiële en mentale ondersteuning, vanuit instellingen komt er ook steeds meer aandacht voor urban. Dat geeft een positieve vibe. Er is investeringsbereidheid. Maar de kracht van hiphopcultuur is altijd geweest: op eigen houtje verder komen, hiphop is ontstaan uit het niets. ‘Turning Something out of Nothing’. Hiphopcultuur kent een sterke eigen identiteit, hiphoppers staan ergens voor. Belangrijk in Gelderland is wat mij betreft om te investeren in kleine dingen, zoals jeugdcentra, buurthuizen, plekken waar jeugd laagdrempelig bij elkaar komt, daar waar de eerste echte ontwikkeling begint. Bijvoorbeeld Jongerencentrum De Madser in Arnhem. Daar kwam ik vroeger ook. Daar moet geld in geïnvesteerd worden. Die broedplaatsen, die moeten worden ondersteund.

“ De route die dansers of urban artiesten daarna bewandelen is ook belangrijk, maar bij de broedplaatsen begint het. De overheden of geldschieters of beleidsmakers zouden zich in die route moeten verdiepen.

“ De Olympische Spelen voor breakers is heel interessant, maar je moet je eerst verdiepen in de cultuur, die moet overeind blijven in zo’n setting. Je moet weten waar urban vandaan komt, want commercialisering ligt op de loer. Unity en samenzijn blijft het motto van hiphop, en dat zou ongeacht de context zo moeten zijn.

“ Mijn carrière is heel bijzonder. Met dank aan veel mensen ben ik gekomen waar ik nu ben. Toen ik 18 was, kwam ik in Arnhem wonen, vanuit een klein plaatsje in Brabant, Zeeland bij Uden, kwam ik in een redelijk grote stad. Toen kwam bij mij de bewustwording. Ik kreeg een paar vrienden en dat waren b-boys. Met hen zette ik mijn eerste baby-breakdance stapjes. Ik voelde me gelijk erdoor aangetrokken. Ik werd niet gediscrimineerd, mijn dubbele achtergrond (Nederlands en Chinees) kon zich in deze wereld ontwikkelen en werd erkend. Terwijl ik in Zeeland altijd het Chinese jongetjes was.

Toekomstvisie

“ Ik hou alle opties voor de toekomst open, maar als ik mag wensen, dan zou ik over 5 jaar in Gelderland willen zien dat er meer geïnvesteerd is in de urban arts scene. Meer geld naar jeugdcentra, die moet je niet korten, daar moet juist meer geld heen. En misschien heb ik dan mijn eigen vestiging in Arnhem, mijn eigen broedplaats voor alle urban arts disciplines.

“ Een broedplaats creëren met Soul Cypher & Ghetto Funk Collective. Dat zou cool zijn. In het algemeen, ik hoop dat urban arts in heel Nederland een professionaliseringsslag kan maken, en erkenning krijgt als een ‘art vorm’ an sich. De associaties die met hiphop samenhangen in de mainstream media zijn niet altijd gunstig. Daarom is het van belang om altijd de authenticiteit te waarborgen.

“ Tevens zou ik met mijn eigen broedplaats een brug willen vormen tussen de nieuwe lichting urban arts dansers en de bestaande infrastructuur om zo de weg naar meer speelplekken in de theaters, honorering door fondsen en bijvoorbeeld deelname aan de Olympische Spelen voor hen mogelijk te maken. Dat is mijn ambitie.

Van danser en docent naar maker

Inmiddels werkt Ruben, in opdracht van productiehuis De Nieuwe Oost, aan een vernieuwende voorstelling getiteld 'Moving Sounds' over de verschillende ritmes van het leven. Het is voor het eerst dat een productiehuis een volledig urban-geïnspireerde professionele dansvoorstelling laat produceren. Het is daarmee een van de eerste urban voorstellingen die gemaakt wordt onder auspiciën van een 'regulier' productiehuis. De Raad voor Cultuur constateerde in 2018 dat:

“ ...urban ontwikkelingen tot nu toe vooral doordringen tot enkele hiervoor speciaal ingerichte productiehuizen (Aight in Den Haag, HipHopHuis Rotterdam, Solid Ground in Amsterdam, Urban House Groningen) en tot een paar jongerendansgezelschappen (Danstheater AYA, DOX, ISH). De doorstroming van urban makers en dansers tot het veld van de reguliere dansgezelschappen stukt vooralsnog; de Raad roept overheden en fondsen op hier de komende tijd alert op te zijn (Raad voor Cultuur 2018: 33).

Ook in dat opzicht zijn Ruben en De Nieuwe Oost vernieuwend bezig.

Het is ook voor het eerst dat Ruben de stap maakt van uitvoerend danser naar maker/choreograaf – docent was hij al. Ruben is daarmee het voorbeeld voor een succesvolle doorstroming van een afgestudeerd MBO-er die daadwerkelijk zijn beroep heeft gemaakt van dans.

De voorstelling, die in voorjaar 2020 in première gaat op het Moving Futures Festival, belooft dus een bijzondere te worden, ook op artistiek-inhoudelijk niveau: Ruben speelt met timing, diverse muziekgenres en vermengt diverse dansstijlen: synchroon dansen (zeer atypisch voor breakdance) gaat hand in hand met slow motion of versnelling. Ook het gebruik van andere muziek bij urban dance moves zal het geheel een onnavolgbaar effect geven. Check de trailer van Moving Sounds.¹

¹ <https://vimeo.com/339289475>

Meer over Ruben

rubenchi.com

facebook.com/RubenChi1990

De grensverleggende urban dans van 155: succesfactoren en ambities

De dansgroep 155 met roots in Wageningen is moeilijk in één zin te omschrijven. Duidelijk is wel dat breakdance een belangrijke pijler van hun werk vormt.* Haico van Dijk, de oprichter van 155, begon in 1998 in Wageningen met breakdance. In het begin waren er geen andere breakers, maar het oefenen op het schoolplein en in de gymzaal van de school werkte aanstekelijk, zo ontstond de Ill Skill Squad. (De naam 155 is afgeleid van Ill Skill Squad (ISS=155). Erik Bos haakte later aan. Samen met onder andere Jacob Witte en Edwin De Jonge begonnen ze met intensief trainen en al snel wonnen ze 'het beste van Wageningen', destijds een wedstrijd voor lokaal kunsttalent. Via het lokale en later Kunstbende, groeiden hun ervaring en skills.

Toen de heren met hun studie begonnen, verloren ze elkaar eerst uit het oog, maar het breaken bracht hen weer samen. Ze bleven elkaar

regelmatig zien om samen te kunnen dansen en trainen. Alle leden van de groep gingen aanvankelijk een andere richting op; Erik ging naar de dansacademie. Hij sloot zich aan bij Boys Action en deed daar een vooropleiding voor de dansacademie. Haico deed een master in choreografie aan de Fontys Hogeschool in Tilburg.

Tijdens hun studie bleven de dansmaatjes samen breakdancen, dingen maken en dingen bedenken. Daarbij gebruikten zij hun opgedane kennis in de studies als input voor het creëren van nieuwe producties. De kennis vergaard uit de diverse studies werd ingezet om volledige producties te kunnen maken, om digital-video-design te gebruiken, of om het decor te creëren en te maken (crew-lid Jacob volgde een las-opleiding en bouwde de decors). Zo ontwikkelde de groep zich steeds verder tot professionele dansgroep.

Ze zijn positief en blij met de aandacht die hiphop en urban dans steeds meer krijgt. Echter, ook zij waken ervoor dat institutionalisering van het genre niet ten koste gaat van de eigenheid, originaliteit en diens baanbrekend karakter. Erik zegt hierover:

“ De positie van hiphop tegenwoordig is veelbesproken. Binnen de hiphop-scene zijn er geen ‘witte oude mannen die de regels bepalen’. Dat maakt het aantrekkelijk voor een heel grote doelgroep die zich niet wil binden aan formele regels en instituties. Bij de dansacademie werken gecertificeerde docenten en die houden zich aan oude regels.

“ Of je treft een goede docent.
(aldus Haico met veel ironie in zijn stem)

Er is blijkbaar een angst dat de institutionalisering van hiphop en/of urban dans ten koste gaat van diens identiteit en authenticiteit. Haico's ambitie met Bransz, zijn eigen dansschool, is dan ook om een vrijplaats te bieden voor urban dansers die vlieguren willen maken los van verplichtingen of eisen. Het maken van veel vlieguren was volgens Haico ook de basis van het huidige succes van 155. Daarom hecht hij er bij Bransz veel waarde aan.

De ambities van Haico zijn tweeledig. Enerzijds wil hij met 155 en Bransz grensverleggende urban dans in het theater krijgen. Anderzijds wil hij met zijn eigen dansschool Bransz talentontwikkeling stimuleren door voorwaarden en faciliteiten te bieden die ten goede komen aan het ontspruiten en opbloeien van jong danstalent. Met dansschool Bransz heeft Haico een plek gecreëerd die al zo goed als het kan ingericht is om opbloeiend talent de ruimte te geven:

“ Ik heb een balletschool overgenomen, en inmiddels ontwikkeld tot een school voor dans, musical, theater en lifestyle. Hierin komt het hele brede spectrum van dans aan bod, niet alleen breakdance. Alle dansstijlen hebben een plek. En voor al die stijlen heb ik dezelfde ambitie: om de omstandigheden te optimaliseren zodat dansers en leerlingen het beste uit zichzelf kunnen halen. Ik moedig ze aan om mee te doen aan Kunstbende en om lokale optredens te doen. Die ervaringen zijn zo belangrijk. En ze kunnen bij mij nog steeds de sleutel halen om, wanneer er een studio vrij is, vlieguren te maken. Helaas kan ik de studio's niet vrijgeven op de prime time momenten, omdat er op dat moment lessen gepland staan. Het is wel een bedrijf dat ik run, en er moet nu eenmaal ook geld verdiend worden.

Foto: Tarona Leonora

Ook hier speelt het dilemma commerciële belangen versus de ambitie om talentontwikkeling (financieel) mogelijk te maken.

De succesfactoren van 155 zelf zijn een combinatie geweest van veel vlieguren maken, discipline, vrijblijvendheid, zakelijke kennis, communicatieve vaardigheden ('de taal van het systeem spreken', aldus Haico) en behoud van eigen identiteit en authenticiteit. Al deze ingrediënten hebben ervoor gezorgd dat de leden van 155 inmiddels kunnen leven van dans. Erik daarover:

“ Artistiek-inhoudelijk van kwaliteit zijn is mooi, maar wat ook erg belangrijk voor ons was, was dat je om vier uur 's nachts bij de moeder van Haico de sleutel van het danszaaltje kon halen, omdat je graag wou trainen (Haico's buurvrouw was conciërge van een middelbare school en stelde een ongebruikt klaslokaal fulltime beschikbaar als trainingsruimte). Daarnaast hadden we de discipline om te blijven trainen, maar ook wist ik hoe ik mijn IB-aangifte moest doen. Dat is allemaal belangrijk geweest om de doorontwikkeling tot professioneel danser mogelijk te maken.

Haico:

“ Om succesvol te zijn als professioneel danser of b-boy, moet je de taal leren spreken van het systeem en het systeem weten te benaderen en te bereiken. Dat wil zeggen: fondsen kunnen uitleggen wat je doet, een aanvraag kunnen schrijven en jezelf positioneren binnen het grotere geheel. Zelfbewustzijn hadden wij al voordat we überhaupt profs werden. We wisten waar we mee bezig waren, maar je kunt niet in alles het beste zijn. Iedereen heeft zo zijn beperkingen, maar het gaat om verantwoordelijkheid, authenticiteit, en wat je uitstraalt. Zowel naar jezelf als met en binnen een groep.

Het belang van het hebben van een vrije ruimte, zowel letterlijk als figuurlijk, wordt door Haico en Erik ook benadrukt. Haico:

Als we eens geen zin hadden om te trainen vroeger, dan deed je wel iets anders nuttigs zoals rekken, of dansfilmpjes bestuderen wat eigenlijk ook trainen is. Of als je bijvoorbeeld de energie niet had om te dansen, dan waren we ideeën aan het bedenken of plannetjes aan het smeden of aan het discussiëren over dans, dat hielp in de bouw van karakter. Ook dat is belangrijk in een ontwikkeling. Dat behoort ook tot het vlieguren maken.

”

Erik vult aan:

“ Soms zetten we een dikke mat tegen de muur [in de traingingsruimte] en deden we wie er het hardst tegenaan durfde te rennen, we waren dan alleen maar aan het ouwehoeren, althans zo voelde het, maar juist ook die vrije ruimte is essentieel voor je zelfontwikkeling.

Haico:

“ De huidige ambitie van 155 is om verhalende urban dansvoorstellingen in het theater te brengen. Urban heeft recht van bestaan in het theater.

Foto: Tatiana Leonora

Daar zet hij zich op diverse wijzen voor in. Met grensverleggende verhalende voorstellingen, waarin entertainment geen vies woord is. Erik:

“ We willen urban arts in een voorstelling verwerken, met een echte kop en staart. Dat is een nog vrij onbekend concept.

Het is een vrij nieuw concept voor theaterprogrammeurs en bezoekers, maar niet voor 155. Al erg vroeg, namelijk in het jaar 2000, mixte de groep breakdance en klassiek, destijds met coaching van Ronald Wintjens (huidig directeur van de Nederlandse Dansdagen). 155 wil nog steeds laten zien dat urban dans meer is dan de moves die men in de bekende battles steeds ziet terugkeren.

Haico:

“ Als je het over breakdance hebt, dan heb je het vaak over battles. Deze hebben zeker hun functie binnen de scene en het genre, maar ze hebben maar een bepaalde reikwijdte en zijn niet heel breed gefocust. Waar dansers in battles vaak gaan voor vernieuwing van het dansmateriaal en nieuwe combinaties, gaan dansers in shows juist voor conceptualisering. Het concept van een battle op zich blijft juist, in de meeste gevallen, onveranderd.

Erik vult aan:

“ Het idee om bijvoorbeeld andere dansvormen te gebruiken in onze voorstelling is al vrij oud, zoals we in 2000 breakdance met klassieke danspatronen mengden. Inmiddels mengen we urban en breakdance in onze voorstellingen met veel andere stijlen. En dat willen we niet alleen voor het mixen an sich, maar omdat onze voorstellingen verhalend en expressief zijn. Op dit moment staat er een voorstelling op de planken waarin we dansen met motoren. We zijn niet meer sec een b-boy-voorstelling! En met dit soort vernieuwende producties trekken we publiek naar het theater dat er anders nooit komt.

De manier waarop 155 breakdance mixt met andere stijlen is voor zowel de breakdancecommunity als de rest van de danswereld innovatief te noemen. Haico:

“ In veel contemporary dans is het vaak zo: hoe abstracter, hoe beter, maar dat doorbreken wij juist. Het kan best én artistiek zijn én voor een groot semi-commercieel publiek leuk zijn. Het hoeft niet of te zijn, én kan ook!

Behoeftte aan ondersteuning?

Haico:

“ Creativiteit gedijt bij grenzen. De ontwikkeling van skills gedijt bij begeleiding en coaching. Wat ik graag zou zien is dat de dansschool structureel een potje met geld krijgt om extra (vrije) ruimte beschikbaar te stellen aan degenen die vlieguren willen maken, zonder verdere verplichtingen, om te kunnen experimenteren, om plannen te kunnen maken, om te kunnen bouwen, zoals wij dat ook vroeger samen konden in ons eerste zaaltje.

Erik:

“ De valkuil bij subsidies of financiering door fondsen of overheden is dat het proces voorafgaand aan bijvoorbeeld een concert, een optreden, een album of een voorstelling moeilijk te financieren is, want alle financiering wordt vaak geormerkt voor die uiteindelijke voorstelling of dat eindproduct. Dat is een paradox, want juist om daar te komen kost tijd, geld en moeite.

Haico:

“ Wat ik graag stimuleer is iets neerzetten waarbij zowel professionals als amateurs zijn betrokken. Bijvoorbeeld amateurs in een voorprogramma van een professionele show op laten treden. Dat werkt enorm goed en zou iedereen moeten doen. Het is namelijk win-win voor iedereen en het mes snijdt aan twee kanten. Amateurs krijgen ruimte om zichzelf te presenteren, maken meteen belangrijke vlieguren, hebben iets om naartoe te werken en hun netwerk breidt uit. De profs kunnen hun kennis overdragen aan de amateurs, de profs breiden hun netwerk uit, boren wellicht nieuwe doelgroepen aan.

Haico merkt op dat in het maakproces van een dansvoorstelling bijvoorbeeld, vaak de technicus voor licht of geluid op het allerlaatste moment wordt ingevlogen. Het komt ook voor dat dit door een amateur wordt opgepakt. Niet in de laatste plaats omdat hier weinig budget voor is.

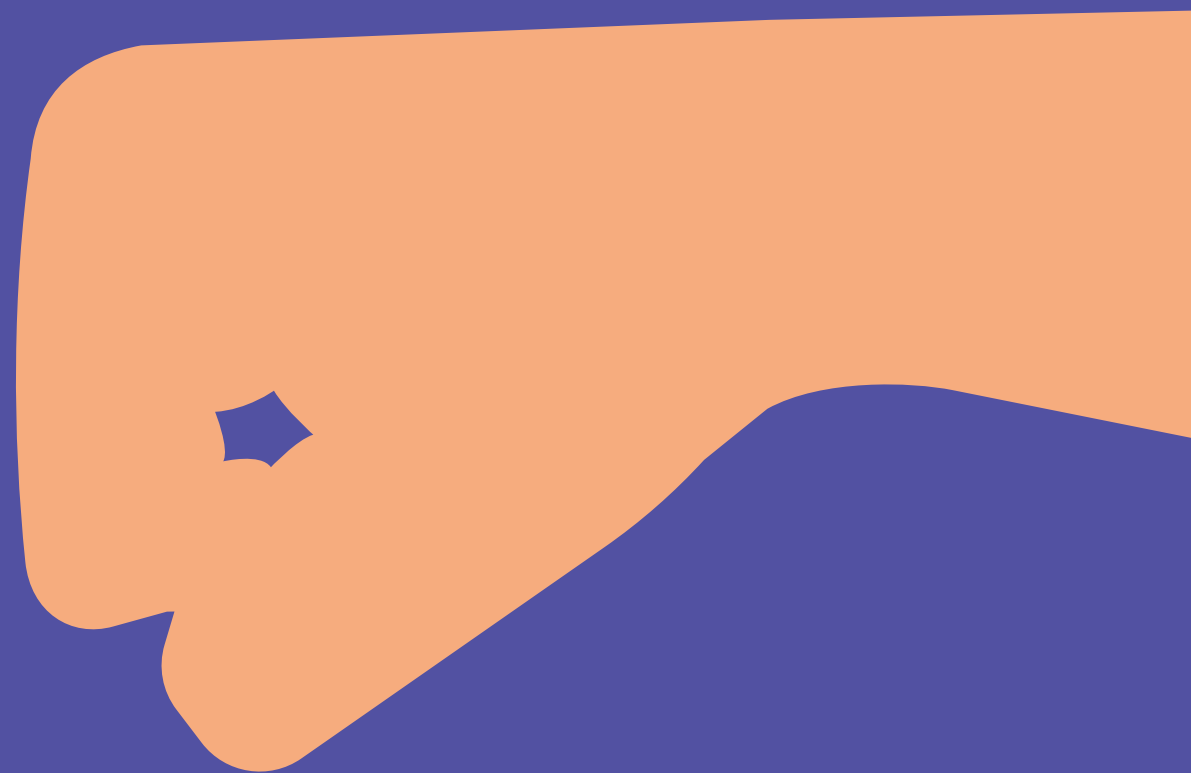
“ Dat is erg jammer. Als je zo'n technicus van begin af aan bij de ontwikkeling van een productie zou kunnen betrekken, levert dat een veel creatiever proces op. Waarbij de licht- of geluidstechnicus ook als kunstenaar kan worden beschouwd. Bovendien leer je de technicus wat de artistiek-inhoudelijke behoeften zijn van een bepaalde voorstellingen, en leren de dansers wat de do's en dont's zijn vanuit een technisch perspectief, in relatie tot wat je zichtbaar wilt maken op het podium. Je biedt de technicus op die manier de mogelijkheid om zelf ook kunstenaar te zijn en dat komt de eindproductie, het verhaal dat je wilt vertellen, zeker ten goede.

* Op hun eigen website beschrijven zij zichzelf als volgt: “155 (eenvijfvijf) is een formatie creatieve vrienden, bij elkaar gebracht door een gedeelde passie voor bewegingsvormen, muziek, film, bizarre humor en kunst. Door samen te zijn en nieuw werk te blijven maken zijn zij inmiddels (op)gegroeid naar een groep die voorstellingen, films en acts maakt door dans, video en komedie op unieke wijze te combineren. De jongens zijn allemaal begonnen met b-boying. Hiphop biedt ze van alle 'bestaande' stijlen de meeste vrijheid en zal altijd in een of andere vorm een weg terugvinden naar hun werk. Zij proberen met alles wat zij maken midden in de samenleving te staan, en de wereld te laten zien hoe zij haar zien, simpel, raar en vol met 'anders'. 155 voelt dat beweging vaak de ingang is, terwijl er juist nog maar zo weinig beweging over is in onze hedendaagse maatschappij. Fusion is geen doel, maar slechts het resultaat van de verschillende stijlen en werelden waarin zij zich bevinden en ook de toekomst van het theater.” Bron geraadpleegd op 15 juni 2019: <https://www.eenvijfvijf.nl/#over-ons-section>).

De ontwikkeling van hotspots

Van niets naar iets

Door Cees de Beer, programmamedewerker Cultuur Oost

Hotspots zijn hot. Ze schieten als paddenstoelen uit de grond en zijn inmiddels ook niet meer weg te denken. We zien ze opkomen in verschillende sectoren: technologische, wetenschappelijke en creatieve hotspots. Binnen die laatste groep, de creatieve hotspots, komen er ook steeds meer urban hotspots. Over deze urban hotspots maakte Cultuur Oost al eerder een publicatie i.s.m. LKCA: **Culturele hotspots en non-formeel leren. Cultuurparticipatie van jongeren in Gelderland onderzocht en beschreven door Miriam Geerdes-Gazzah.** Voor haar onderzoek werkte zij met skatepark Real-X uit Apeldoorn, een van de hotspots die ook in deze publicatie aan bod komt. Samen met Real-X heeft Geerdes-Gazzah een **flowchart gemaakt van hoe je een hotspot opzet.**

In deze publicatie nemen we verschillende hotspots door heel Gelderland onder de loep. Er wordt gekeken naar waar de hotspots vandaan komen en hoe de hotspot er nu voorstaat. Ook wordt gekeken naar de belevingswereld rondom een hotspot: hoe denkt een overheid of een financiële instelling over hotspots en hun toekomst?

De hotspots

In de provincie Gelderland zijn steeds meer urban hotspots te vinden. Om een totaalbeeld te geven van alle hotspots hebben we de hotspots die op dit moment bij ons bekend zijn per stadsregio in een lijst gezet. We hebben een vitale lijst samengesteld en willen hiermee niet pretenderen volledig te zijn. De lijst zal continu aangevuld worden. In dit stuk bespreken we vier hotspots uit vier verschillende gebieden in Gelderland. De eerste drie hotspots komen uit de drie grote steden: Apeldoorn, Arnhem en Nijmegen. 'Urban' betekent 'letterlijk' stedelijk en dus vinden we de urban hotspots ook in de steden. Als vierde hotspot komen we uit in Lichtenvoorde bij Lokalen, een collectief dat is opgericht om het creatieve in de Achterhoek te houden.

Achterhoek

Naam:	Type:	Plaats:
Lokalen	Culturele broedplaats	Lichtenvoorde
Jc Gruitpoort	Jongerencentrum	Doetinchem
BS22	Broedsplaats	Groenlo
DRU	Broedsplaats	Uft

Apeldoorn

Naam locatie:	Type locatie:
Bounz	Sportlocatie
Come Correct	Breakdanceacademy
Skatepark Real-X	Skatepark
SOAP	Stadsstrand
Zwitsal	Culturele broedplaats
Mansion 24	Culturele broedplaats
Mheenpark Pinksterbloem Side	Graffitispot

Naam organisatie:	Type organisatie:
SUF	Evenementen/festivals
Passievucht	Hiphop/R&B

Arnhem

Naam locatie:	Type locatie:
Arnhemse Meisjes	Muziekwinkel
Bar De Groen	Evenementenlocatie
BOKA	Culturele broedplaats
Brigant	Poppodium
Jacobiberg	Popcentrum
Jc de Madser	Jongerencentrum
Mimi Studio's	Culturele broedplaats
Omstand	Beeldende kunst broedplaats
RH Motorcycles	Custom Motorcycles
Willemeen	Poppodium
Art & Ink	Tattoo studio

Naam organisatie:	Type organisatie:
8Bahn	House/elektronische muziek
BASS6	DnB
Breinstorm	DnB
Chefs de Partie	House/elektronische muziek
Dub Nation	Dub
FORMS	DnB
GAPS	HipHop
Illmatic	HipHop
Mensen Zeggen Dingen	Letteren
Moonshine	Dubstep
Ruimtekoers	Kunsten
Sauce	Dubstep
Tapschrift	Letteren
Watermeloen	HipHop

Nijmegen

Naam locatie:	Type locatie:
A Good Vibration	Theatercafe
Beatheaven	Urban broedplaats
Brebl	Evenementenlocatie
De Grote Broek	Alternatieve broedplaats
De Plak	Evenementenlocatie
De Refter, Ubbergen	Culturele broedplaats
Extrapool	Alternatief productiehuis
GAS19 (o.a. Gastvrij)	Evenementenlocatie
Honigcomplex	Culturele broedplaats
Stichting Hubert	Culturele broedplaats
Lindenberg Aldenhof/ New Arts	Urban broedplaats
Merleyn	Poppodium
Mutopia - Milsbeek	Culturele broedplaats
NDRGRND	Evenementenlocatie
Paskamer	Culturele broedplaats
Plu	Culturele broedplaats
NYMA/Vasim	Evenementenlocatie
Waalhalla Nijmegen	Skatehal & evenementenlocatie

Graffiti spots

Waalhalla
Vasim
De Basis

Naam organisatie:	Type organisatie:
Baobab	Wereldmuziek
Boomshakalak/Homebase	Reggae
Brotherhood	HipHop
Chocolade	HipHop
De Tropen	Wereldmuziek
Fiber	Drum & Bass
Het Zusje van Debbie	Hitjes
Jazzin	Jazz
Mensen Zeggen Dingen	Letteren
Tapschrift	Letteren
The Tribe	House/elektronische muziek
WTF	DnB

Overig

Naam locatie:	Type locatie:
Gelderlandfabriek - Culemborg	Cultureel centrum

Foto: Rick Mellink

Foto: Rick Mellink

Lokalen

Lichtenvoorde

Arthur Lurvink is een designer uit Lichtenvoorde en is de initiatiefnemer van Lokalen. Arthur heeft eerder bijgedragen aan het opzetten van Sectie C in Eindhoven, vijf designers in een oude fabriekshal die uitgroeide tot een plek voor 138(!) ondernemers. Met deze ervaring heeft hij Stichting Lokalen 'ruimte voor creatief ondernemen, opgericht om creatievelingen uit de Achterhoek in de Achterhoek te houden. Saillant detail: Arthur is inmiddels zelf verhuisd naar Amsterdam voor de liefde. Nu zijn het Rick Mellink, Dyon Temming en Pim Adema die de dagelijkse leiding op zich nemen.

De naam Lokalen is dubbelzinnig. Allereerst zijn het lokale mensen die lokaal blijven. De lokalen zijn ook de ruimtes die zich in het gebouw bevinden. Lokalen is een oud basisschoolgebouw waar twee jaar geleden jonge creatieve ondernemers in zijn getrokken. De oude basisschool stond al een tijd leeg, wat zorgde voor (zorgen om) overlast in de buurt.

De gemeente en de wijk waarin het gebouw staat konden niet samen tot een herbestemmingsplan komen. Het initiatief Lokalen bood uitkomst. Er zou niet opnieuw gebouwd hoeven te worden, maar een collectief van creatievelingen zou gebruik maken het pand en inzetten op social return. Dit betekent dat de hotspot er wil zijn voor de omgeving en ook, vrij van kosten, haar kunst aanbiedt aan de omgeving. De invulling van het programma en de functie van

het gebouw bood uitkomst voor alle partijen; de wijk, de creatievelingen en de gemeente.

Er is een pilot gestart van twee jaar waar acht kunstenaars en ondernemers in de creatieve en maatschappelijke sector met verschillende disciplines allen een eigen lokaal konden gebruiken als atelier tegen een kleine vergoeding. Zo ontstaat er een betaalbare plek voor beginnend kunstenaars en ondernemers, waar zij ook elkaar kunnen vinden en ondersteunen. Daarnaast is er ook een lokaal voor een artist in residence, afgekort 'air'. Een air is een kunstenaar die tijdelijk een woon- en werkplek betreft, die vaak ver weg staat van hun bekende omgeving. De kunstenaar krijgt hier alle vrijheid om te maken, te onderzoeken, te experimenteren, te ervaren en/of zich voor te bereiden. Lokalen is dit vanuit eigen initiatief gestart.

De air is voor Lokalen een belangrijke factor om Lokalen vitaal te houden. Door elke maand een andere air te hebben uit verschillende disciplines, maar ook verschillende werelddelen en culturen, zorgen zij dat Lokalen levendig blijft, geïnspireerd en steeds vernieuwend. Lokalen ontvangt tegenwoordig airs uit heel Nederland, maar ook vanuit Berlijn tot en met Tokio. Hiermee willen ze ook de regio versterken: de rust die de Achterhoek kan bieden heeft de Randstad niet en het aanzien voor de regio groeit wanneer hier internationale artiesten gehuisvest worden.

Tijdens de pilot is er al gesproken over het vervolg van Lokalen. De gemeente is enthousiast en wil met Lokalen meedenken over verbeteringen. Er wordt onder andere gesproken over planetary housing, hoe het gebouw duurzaam gemaakt kan worden en als voorbeeld kan dienen als 'gebouw van de toekomst'. De pilot is in maart 2017 gestart en liep in mei 2019 af.

In deze periode is er een bestuurswisseling geweest in de gemeenteraad na de gemeenteraadsverkiezingen.

Deze bestuurswisseling zorgde voor nieuwe gezichten en een nieuwe visie en heeft ertoe geleid dat de gemeente na de termijn van de pilot een huurprijs wil hanteren naar commercieel tarief. Deze keuze heeft ertoe geleid dat enkele creatievelingen eieren voor hun geld hebben gekozen. Na een tegenvoorstel van Lokalen aan de gemeente was er een mondeling principeakkoord toegezegd. Ze zouden dan voor een periode van acht jaar(!) hier mogen huisvesten. De voorwaarden bleken echter niet van dezelfde aard als het voorstel van Lokalen. In het tegenvoorstel van de gemeente worden de kosten elk jaar met een fors bedrag verhoogd, wat zou betekenen dat Lokalen elk jaar een of zelfs meerdere nieuwe creatieve ondernemers moet verwelkomen. De kosten worden op deze manier dusdanig hoog dat Lokalen naar een nieuwe plek uitkijkt. Ze geven aan dat ze nu in de commerciële sector op zoek zijn naar een pand. Dit zou volgens hen goedkoper zijn en de afspraken zijn dan helder: ze weten waar ze aan toe zijn.

Het college van B&W heeft uiteindelijk toch vóór het voorstel gestemd van Lokalen. Er is in de laatste maanden veel contact geweest tussen de gemeente en Lokalen. Het college was al die tijd overtuigd van de meerwaarde van Lokalen en het belang voor de regio. Uiteindelijk hebben zij de raad weten te overtuigen om voor het voorstel te stemmen van de Lokalen. Het ging er om de wens van een huur voor het pand te combineren met de ideële doelstellingen. Wat onverenigbaar leek is toch gelukt. Dit betekent dat zij verder kunnen gaan op de ingeslagen weg voor de komende acht jaar. De eerste vier jaar krijgen zij structurele subsidie, die vervolgens in de laatste vier jaar wordt afgebouwd. Dat betekent ook dat er een plek blijft voor een artist in residence. Op deze manier kunnen ze vasthouden aan hun visie en blijven bouwen aan het halen van de oorspronkelijke doelstelling van Lokalen.

Foto: Kyllian Hazes

Brebl

Nijmegen

Godfried Versteegen was jarenlang de directeur van festival de Affaire, welk tussen 2000 en 2012 de programmering verzorgde in het Valkhofpark, de parken rondom de Voerweg en het Waalstrand voor Lent tijdens de Vierdaagsefeesten. Hier zorgde hij voor alternatieve programmering. Na 12 jaar bloed, zweet en tranen viel helaas het doek. Doornroosje heeft de taken overgenomen rondom de Vierdaagsefeesten.

Als ondernemer pur sang en liefhebber voor alternatieve kunst, kreeg Godfried in 2013 de kans om te starten op het Honigcomplex. Er is daar een bestemmingsplan voor woningen, maar in de tussentijd mogen cultureel ondernemers hier huisvesten. Samen met zijn zakenpartner, Peter van Hezewijk, had hij het idee om de Cultuur Coöperatie De TD op te zetten. Zij organiseren zelf niets: het idee van de coöperatie is dat anderen zich aan de Cultuur Coöperatie de TD gaan binden en programma gaan maken. Laagdrempelig: er zijn geen kosten aan zaalhuur. De Cultuur Coöperatie de TD houdt de drankomzet. Het idee is dat hier ook nieuwe initiatieven ontstaan. De zalen zijn ook te huur voor mensen die eenmalig iets organiseren. Zij zijn dan geen coöperant en betalen wel zaalhuur. De Cultuur Coöperatie heeft deze plek toegewezen gekregen voor een periode van acht jaar (tot 2021). Hierna wordt het bestemmingsplan voor woningen voltrokken.

Inmiddels heeft de Cultuur Coöperatie de TD een nieuwe naam: Brebl. Brebl staat voor broeien en bloeien. In de zienswijze is niets veranderd: ze zijn nog steeds het laagdrempelige podium. In een interview begin 2019 met website Ugenda zegt Godfried hier het volgende over: "Brebl is uniek voor de stad. Er zijn geen andere plekken waar je kunt 'klooien'. (..) Elke stad heeft een rafelrand nodig, een plek om te kunnen experimenteren; zeg maar een speeltuin voor volwassenen. Elke grote activiteit ontstaat uit iets kleins, maar moet daar wel de ruimte voor krijgen. (..)"

De Brebl is de afgelopen jaren een broedplaats geweest voor verschillende initiatieven. Ook in de urban. Een van de belangrijkste voorbeelden is Mensen Zeggen Dingen, een spoken word collectief, die in de Brebl is begonnen en nu in heel het Nederlands taalgebied (Nederland, Vlaanderen en de Nederlandse Antillen) actief is.

Een ander voorbeeld is The Tribe. Als je deze naam letterlijk vertaalt betekent het volksstam. The Tribe is een evenementenorganisatie, die zich richt op de dansmuziek. Zij zijn begonnen in de Brebl als tegenhanger van alle verschillende initiatieven die er al waren. The Tribe maakt haar naam waar door naast haar feesten in de Brebl ook (illegale) feestjes te geven op het Waalstrand en andere buitenlocaties. Zo creëren zij een hechte achterban die zich verbonden voelt aan de organisatie.

De Brebl is nu zo'n 5,5 jaar actief. Dat betekent dat zij nog 2,5 jaar op de huidige plek mogen blijven. In de afgelopen 5,5 jaar is er veel gebeurd, ook binnen de Brebl. Zakelijk gezien heeft de Brebl verschillende stappen moeten maken. De culturele initiatieven in de Brebl leveren niet genoeg op. De Brebl is hierdoor genoodzaakt in het weekend dansfeesten te organiseren voor jongeren die tot diep in de nacht doorgaan. Door het industriële karakter van de Honig is dit een aantrekkelijke plek voor elektronische dansfeesten.

Ook is de Brebl niet meer de geheel open werkruimte die het was. Veel evenementen zijn hier begonnen en groot geworden; geprofessionaliseerd. Om een podium te blijven voor deze evenementen moest de Brebl ook professionaliseren; er moest een standaard komen. De evenementen moeten voorzien worden van een professionele huisstijl en PR-machine. De Brebl neemt daarbij ook de rol op zich om nieuwe evenementen te stimuleren naar een hoger niveau te komen. Zo heeft de Brebl een eigen kader dat ze gebruiken voor de PR om uniform en herkenbaar te zijn op sociale media.

Nu de termijn van acht jaar bijna afloopt wordt er gekeken naar een nieuw bestemmingsplan. De Brebl mag op de Honig blijven, maar zal wel naar een andere locatie moeten binnen het Honigcomplex.

Foto: Tjeerd Derkink

Real-X

Apeldoorn

Real-X is een skatepark in Apeldoorn, opgericht in 2005 door David Hornbeck en Jolien Westerbroek. De eerste plannen werden al gesmeed in 2003. David is een skater en in zijn tijd als werkzoekende ging hij skaten in de stad met jongeren. Hier begon het idee. De jongeren werden al snel gezien als 'overlastgevend' en werden van hangplek naar hangplek gestuurd. De jongeren klaagden op hun beurt weer over Apeldoorn, omdat er voor hen niets te doen was. David en Jolien besloten het anders aan te pakken: zij wilden de jongeren in hun kracht zetten en vroegen aan de jongeren wat zij willen. De jongeren gaven aan een overdekte plek te willen, waar ze kunnen skaten, muziek en kunst maken. Hier zijn David en Jolien mee aan de slag gegaan. Met steun van de woningbouwvereniging 'Ons Huis', ondernemers in de stad als Mike van Woudenberg, 500 handtekeningen van de bevolking, onder wie veel jongeren, én steun van de gemeente begon Real-X in de Spartafabriek.

Wat begon als een voortvarende start met veel bezoekers en vrijwilligers, bracht daarna een hoop verhuizingen met zich mee. Na een klein jaar in de Spartafabriek, moest Real-X verhuizen naar de Nettenfabriek. Het probleem was echter dat hier geen plek was om te skaten. Na een half jaar verlieten ze dan ook de Nettenfabriek en zochten hun nieuwe onderkomen tegenover Spartafabriek aan de Prinses Beatrixlaan. Op deze locatie ging het heel goed, totdat ze plotseling moesten verhuizen naar de Sleutelbloemstraat, naar de oude Formidowinkel. Een ongunstige locatie, de crisis was voelbaar en David en Jolien kregen te horen dat de subsidie zou worden teruggedraaid. Met steun van verschillende raadsleden heeft Real-X zich uiteindelijk kunnen vestigen op het Zwitsalterrein, waar het nu nog steeds zit.

Het verhuizen is niet zonder slag of stoot geweest. Elke keer kwamen ze in een kaal gebouw binnen en toverden David, Jolien en de vrijwilligers elke ruimte weer om tot de skatehal zoals zij die willen hebben. Het heeft veel gevraagd van de vrijwilligers om hun plek continu af te breken en weer op te bouwen. Ook bleven niet alle jongeren hangen na een verhuizing van Real-X, al past dat ook wel in de trend van Apeldoorn: wanneer men ouder wordt, vertrekt men uit Apeldoorn. Ook nu is het onzeker wat de toekomst gaat brengen en of Real-X op het Zwitsalterrein kan blijven. Sinds 2015 wordt de subsidie elk jaar minder, maar stijgen de kosten wel. Begin 2019 is bij Real-X ook het dak eraf gewaaid. De schade werd gedekt door de verzekering, maar ook nu moest er opnieuw gebouwd worden en was het skatepark tijdelijk dicht. En dat betekent ook geen inkomsten. Tegelijkertijd wordt de subsidie elk jaar met een fors bedrag verlaagd.

In het najaar van 2018 werd duidelijk dat opnieuw de verlaging van de subsidie door zou gaan, wat voor David en Jolien het einde zou betekenen voor Real-X. De gemeente wilde een beter financieel plan zien van Real-X. Het skatepark is vervolgens aan de slag gegaan met het instellen van een nieuw bestuur. De gemeente geeft aan eerst met het nieuwe bestuur in gesprek te willen. Dit gesprek heeft plaatsgevonden en heeft ertoe geleid dat er groen licht is gegeven voor het behoud van Real-X.

Real-X heeft zich door je jaren heen ontwikkeld tot veel meer dan een skatehal. Jongeren kunnen er terecht voor (bijna) alles. Er is een ruim aanbod aan gamemogelijkheden, jongeren kunnen creatieve lessen volgen, T-shirts laten drukken, kaartspeltoernooien spelen, oefenruimtes en opnamestudio, kinderfeestjes en nog veel, veel meer. Real-X kijkt naar wat er speelt onder jongeren en waar vraag naar is en past haar aanbod hierop aan. Zo blijven ze actueel, vitaal en breiden ze hun doelgroep continu uit. Dit creëert een gevoel van eigenaarschap bij de jongeren, iets wat je terugziet en voelt als je daar binnen bent. De jongeren lopen binnen, begroeten iedereen met een 'boks' en gaan daarna hun eigen ding doen. Er is sociale controle onderling en voor de jongeren voelt het als een tweede thuis.

In de nieuwe plannen breidt Real-X ook uit naar daginvulling wanneer de jongeren naar school gaan. Real-X wil met zorginstellingen samen gaan werken door het aanbieden van dagbesteding. Zo wordt de plek nog inclusiever en door nog meer mensen gebruikt.

BOKA

Arnhem

BOKA is de afkorting voor Broedplaats Oude Kraan Arnhem, verwijzend naar wat het is, de straat waar het aan ligt en de stad waar het zich afspeelt. BOKA heeft als geuzennaam: Bij Ons Kan Alles. BOKA is begonnen als café waar er ruimte is voor kunst. Zo is er de ruimte voor street art en bieden ze graffiti workshops aan. Daarnaast is er sprake van een expositieruimte. Die bevindt zich boven het café gedeelte.

BOKA is in mei 2017 gestart. Arnhemse ondernemers Cor Posse, Paul Lintjens en Bastiaan van Brakel zijn samen BOKA gestart. Ik spreek met Purdey Holleman, die op dat moment de dagelijkse leiding heeft, maar op het moment van publiceren niet meer werkzaam is voor BOKA. Vanaf de start lag er het idee voor een plek voor horeca, gecombineerd met een schildersbedrijf en een tattooshop. Met deze plannen wilden zij van de Oude Kraan een nieuwe spot maken, een schakel tussen de binnenstad, ArteZ en Museum Arnhem. De timing kon niet beter; de gemeente had haar als doel gesteld om een creatieve schakel te ontwikkelen.

BOKA onderscheidt zich met haar aanbod. Qua horeca is het voornamelijk vegetarisch. Ondanks dat er een team ondernemers achter zit, was het plan in begin nog niet geheel helder hoe de zaak draaiende te houden. Gedurende de afgelopen twee jaar is er dan ook een hoop veranderd ten opzichte van de originele plannen. Zo is er bijvoorbeeld geen tattooshop, noch een schildersbedrijf. De ruimte waar ze eerder graffiti workshops gaven, hebben ze laten ombouwen tot vergaderruimte. Hiermee willen ze aansluiten bij de omgeving; het gebied rondom Oude Kraan wordt vooral bezet door bedrijven. Tot nu toe wordt

Foto: Liselot Peerenboom

BOKA vooral gevonden door leerlingen van ArtEZ. De graffiti workshops wijken daarom uit naar de Hall of Fame, een graffiti spot aan de Rijnkade tegenover BOKA. Het nadeel hiervan is echter dat er een drukke straat overgestoken dient te worden. Dit is gevaarlijk met kinderen. De graffiti workshops worden gegeven door lokale street artists. Zij worden ingehuurd om de workshops te verzorgen.

De gemeente is druk bezig met de Oude Kraan om te toveren tot Creatieve Corridor. Sinds 2013 huurt ArtEZ al een ruimte aan de Oude Kraan, maar sinds 2017 zijn zij ook eigenaar van dit pand. Sinds de zomer van 2019 is Konijnenvoer gevestigd aan de Oude Kraan. Konijnenvoer is een horecagelegenheid die, zoals de naam al doet vermoeden, zich richt op vegetarische en veganistische consumpties. Hiermee sluit het aan bij BOKA, die zich richten op vegetarische consumpties. Daarnaast heeft de gemeente Arnhem een nieuw bestemmingsplan voor dit gebied. Zo was er eerst sprake dat de 'Blauwe Golven' moest wijken, maar deze worden behouden. Ook komt er een (werkende) fontein, een paviljoen voor architectuurcentrum CASA, straat sportactiviteiten zoals een skatebaan, groen en parkeergelegenheid. Dit betekent dat het gebied rondom BOKA steeds aantrekkelijker wordt om heen te gaan. Toch bereikte ons eind december het nieuws dat BOKA per 1 januari 2020 zal stoppen met haar activiteiten. De exacte redenen hiervoor zijn ons nog niet bekend.

Wat zijn de waarden van deze culturele hotspots?

De vier uitgelichte hotspots zijn een greep uit de hotspots in Gelderland en geven een beeld van wat de huidige stand van zaken rondom hotspots is. Real-X, Brebl en Lokalen zijn bottom-up gestart; er was een wens vanuit het veld en daar is aanbod voor gekomen. Real-X is letterlijk naar de jongeren toegestapt, Brebl heeft ingespeeld op de algemene vraag die er in Nijmegen was en de Lokalen hebben zelfs steun gekregen vanuit een buurtinitiatief. Alle drie de partijen zijn gestart met steun van de gemeenten, maar ook alle drie de partijen zijn ook afhankelijk van de gemeente. Alle drie de partijen zijn gestart als een soort pilot en alle drie hebben ze zich in die periode kunnen ontwikkelen als een bepalende partij in de sector. Maar ook alle drie de partijen worstelen nu met de steun die zij van de gemeente krijgen.

Real-X heeft al een aantal keer moeten verhuizen en voor hen is de toekomst nog onzeker. Voor Brebl geldt er een herbestemming op hetzelfde terrein, maar er wordt nog onderhandeld over de voorwaarden. Lokalen hebben na maanden van onderhandelingen groen licht gekregen om de komende acht jaar op de huidige locatie actief te blijven. BOKA is in tegenstelling tot de andere drie partijen begonnen door een groep ondernemers en niet door de makers zelf. Vanuit commercieel oogpunt maken zij gebruik van kunst. En in tegenstelling tot de andere drie partijen, krijgt BOKA indirecte steun van de gemeente omdat zij de omgeving van de locatie aan het verbeteren zijn op een manier die aansluit bij deze hotspot.

Gemeente Nijmegen

De belangrijkste stakeholders voor hotspots zijn de gemeenten. Nick Pijnappels is beleidsadviseur voor de gemeente Nijmegen. Hij vertelt dat hotspots vaak toevallig ontstaan. Culturele ondernemers zijn vaak niet kapitaalkrachtig genoeg om zelf een plek te financieren. Ze zijn afhankelijk van de gemeente en zeker wanneer er verschillende ondernemers in hetzelfde gebied zich willen vestigen is de gemeente een belangrijke factor. Nick vertelt over het ontstaan van het Honigcomplex, een broedplaats van cultureel ondernemers in Nijmegen waar onder andere de Brebl gevestigd is. Nadat de Heinz in 2012 het Honigcomplex aan het Waalfront sloot, heeft de gemeente Nijmegen dit terrein overgenomen van het Rijk. Bij de overname van het vastgoed van het Rijk geldt dat de gemeente tien jaar de tijd heeft alvorens het een bestemming dient te hebben. Hetzelfde gebeurt nu met het oude Belastingkantoor aan het stationsplein in Nijmegen.

In eerste instantie was het idee om met projectontwikkelaar BPD aan de slag te gaan voor nieuwe woningen. Door de crisis is dit echter uitgesteld. Als tussenoplossing hebben zij plek geboden aan cultureel ondernemers, om zo een broedplaats te creëren. Na een overname van Rijksvastgoed heeft de gemeente tien jaar de tijd voordat het een bestemming dient te hebben, maar krijgt ondertussen ook meer vrijheid en ruimte in dit gebied. Zo zijn de voorwaarden rondom zaken als brandveiligheid minder scherp.

Een reden voor de gemeente om Rijksvastgoed te kopen is om grip te houden op de ruimtelijke indeling van de stad en om leegstand te voorkomen. Door het tijdelijk plaatsen van cultureel ondernemers blijft deze plek vitaal. Op de vraag wat de economische waarde is, geeft de gemeente aan dat zij de cultureel ondernemers tegen een gereduceerd tarief een werkplek kunnen bieden en tegelijkertijd voldoende inkomsten uit deze regeling kan halen om de

Foto: Liselot Peerenboom

kosten van de rente te dekken; de aankoop van het vastgoed kan zo in een begroting één op één worden weggeschreven.

Waar de Honig begon als een tijdelijke plek voor cultureel ondernemers, ziet ook de gemeente dat er sprake is van een succes. Er wordt samen met de ondernemers gekeken naar een herbestemming, nu het eind van de periode van acht jaar er bijna opzit. Echter, zal er niet voor iedereen een herbestemming zijn in het Honigcomplex zelf, aangezien dit vooral bezet zal worden door woningen. Sommige ondernemers krijgen een herbestemming op het Honigterrein, andere ondernemers vinden hun plek in een nieuwe broedplaats of vliegen uit naar andere plekken.

Gemeente Arnhem

De gemeente Arnhem neemt een andere rol aan dan de gemeente Nijmegen. Waar de gemeente Nijmegen duidelijk oog heeft voor hotspots en broedplaatsen, heeft de gemeente Arnhem hier nog geen beleid op. In gesprek met Cile Schulz en Doeko Pinxt, bestuursadviseurs cultuur van de gemeente Arnhem, vertellen zij hoe cultuur vaak niet de eerste prioriteit heeft in Arnhem, maar dat wel altijd naar mogelijkheden wordt gekeken.

Zoals gezegd heeft de gemeente Arnhem weinig beleid op hotspots of broedplaatsen. Deze ontstaan toch door creatieve ondernemers die zelf hun plek opzetten. Pinxt legt uit dat er in Arnhem meer gekeken wordt naar de ontwikkeling van artistieke kwaliteit dan naar het maakproces van de kunstenaar. Voor beginnende kunstenaars is er wel de mogelijkheid zich te melden bij de Stroomversneller. De Stroomversneller is onderdeel van Schakel025, een samen met de sector opgericht platform dat het culturele veld in de volle breedte ondersteunt en verbindt door het delen van kennis over de beroepspraktijk. Via de subsidieregelingen voor Amateurkunst en Producties, Evenementen en Festivals kunnen de kunstenaars zich verder ontwikkelen. Uiteindelijk is het de bedoeling dat de kunstenaars zich zo ontwikkelen dat ze in staat zijn een eigen plek te veroveren.

De gemeente Arnhem koopt zelf geen vastgoed meer aan. Doordat de gemeente zelf niet in het bezit is van het vastgoed, kunnen zij ook geen ruimtes aanbieden. Dit moet altijd in overleg met de ontwikkelaar of vastgoedeigenaar. De contacten met de ontwikkelaars en vastgoedeigenaren in de stad is goed. Als voorbeeld haalt Schulz de Jacobiberg aan. De gemeente weet in overleg met de ontwikkelaar een creatieve broedplaats te creëren, omdat zij het belang voor de wijk aan kunnen tonen dat er naast huisvesting en bedrijven ook ruimte dient te zijn voor creativiteit. Zo komt de ontwikkelaar de gemeente tegemoet en de gemeente op haar beurt de ontwikkelaar.

De creatieve corridor, zoals het gebied rondom de Oude Kraan wordt genoemd, is ontstaan vanuit stedelijke indeling. De omgeving van het Roermondsplein, de Blauwe Golven, Oude Kraan en de Mandelabrug heeft iets bijzonders. Het gebied ligt precies tussen de Rijn, de binnenstad, Coehoorn en de weg naar Museum Arnhem en ArtEZ. Dit gebied biedt de mogelijkheid tot verbinding, waar het eerst juist een drempel was voor de entree naar de binnenstad. Cile en Doeko geven een voorbeeld van het maatschappelijke effect wat deze corridor teweeg heeft gebracht. Waar nu het Rozet staat, de centrale bibliotheek van Arnhem, stond eerst een parkeerplaats. Hier was sprake van veel overlast, junks en dealers hingen graag op deze plek. Met de komst van culturele instellingen is de interesse in de regio toegenomen en is de overlast zo goed als verdwenen.

Ondernemer in Nijmegen

Voor dit onderzoek ben ik ook in gesprek gegaan met een ondernemer. Marcel Janssen is een zelfstandig ondernemer in Nijmegen en onderdeel van collectief KLEI. Momenteel zijn zij gevestigd op het Honigcomplex en willen in de nabije toekomst aansluiten bij de nieuwe hotspot in het oude Belastingkantoor. Marcel is sinds vijf jaar ondernemer en biedt coaching aan, één op één en in groepen, en zet zich in voor cultuurverandering binnen (grote) organisaties. Marcel is erg betrokken met bij (jongeren)cultuur en wil zich hier als ondernemer ook graag voor inzetten.

Wanneer ik begin over een culturele hotspot, geeft Marcel direct aan dat dit nog een ouderwetse, beperkte gedachte is. Hij vraagt zich hardop af wat de meerwaarde is van een culturele hotspot. Hij geeft aan dat het in het eerste stadium al verkeerd gaat: er wordt gedacht in 'stenen' en niet in de community. Gaat het om samenwerken of om samenwonen? Als je mensen bij elkaar wil zetten en wil dat ze samenwerken, moet je een community starten. Een community zorgt ervoor dat men elkaar versterkt. Dat betekent dat je iets kan halen binnen de community, maar ook dat je iets terug moet geven. Om een community te bouwen moet je voorwaarden stellen die bij de community horen. Iedereen die aan wil sluiten weet wat diegene kan halen, maar weet ook wat diegene in moet brengen.

Op het moment dat je kunstenaars bij elkaar zet, krijg je allemaal mensen die op eenzelfde manier denken: dezelfde processen en dus veelal dezelfde resultaten. Een hotspot moet fluïde zijn. Hiermee bedoelt Marcel dat er een goede balans moet zijn tussen de verschillende disciplines. Marcel

stelt dan ook voor om drie groepen bij elkaar te zetten: ondernemers, creatievelingen én onderwijs. De groepen in de hotspot moeten elkaar aan kunnen vullen. Marcel vertelt dat hij graag met creatievelingen werkt. Als coach organiseert hij vaak bijeenkomsten. Door met creatievelingen te werken en deze in te zetten tijdens de bijeenkomsten kan hij iets anders aanbieden dan andere coaches. Hiermee kan hij zich onderscheiden. Tegelijkertijd ziet hij dat creatievelingen vaak het ondernemerschap niet onder de knie hebben. Met verschillende tips en tricks kan hij creatievelingen helpen. Marcel geeft aan dat ondernemers elkaar graag helpen.

Ook wil hij de universiteit erbij betrekken. Een belangrijk onderdeel volgens Marcel, waar de ondernemers stageplekken aan kunnen bieden en studenten onderzoeken kunnen doen. De aanwas van de universiteit houdt de hotspot vitaal, zorgt voor ontwikkeling en verdieping, en bevordert een betere afstemming tussen de universiteit en het bedrijfsleven. Je hebt verschillende partijen die allemaal op een andere manier naar een casus kijken.

Als laatste noemt Marcel nog de gemeente als partner. Marcel geeft aan dat hij echte steun wil van de gemeente. Dat betekent niet dat de gemeente geld investeert, maar dat de gemeente ook werkplaatsen afneemt in de hotspot. Door zelf in de hotspot aanwezig te zijn, zien zij ook wat er gebeurt in een hotspot. Hierdoor kan de gemeente al vroeg signaleren welke ontwikkelingen er gaande zijn. De gemeente kan daarin meedenken en hier in een vroeg stadium beleid op voeren, om op die manier de hotspot weer te stimuleren. Op die manier wordt de gemeente onderdeel van de community en is ze actief in het bevorderen van die hotspots en de partijen die binnen de hotspot actief zijn.

Samenvatting

In de afgelopen maanden ben ik langs geweest bij verschillende hotspots en heb gesproken met verschillende stakeholders. Ik ben gestart vanuit de vraag waar hotspots vandaan komen en hoe het er nu voorstaat. Hier volgen mijn belangrijkste bevindingen.

- Vertrouwen in een hotspot is in elk gesprek een terugkerend thema geweest. Door vertrouwen te krijgen voor meerdere jaren heeft een hotspot de tijd om zich te ontwikkelen in een stabiele omgeving. De hotspots hebben dan de kans om iets op te bouwen en neer te zetten. Het is moeilijk om die meerwaarde uit te drukken in cijfers. Een hotspot biedt ruimte voor experiment, ontwikkeling en voor innovatie. Doordat het andere processen volgt, komen er ook andere producten uit. Zo zijn hotspots vernieuwend en continu op zoek naar vernieuwing.

Eigenaarschap betekent dat men zich verantwoordelijk voelt voor de hotspot. Door de hotspot open te zetten en laagdrempelig een plek te bieden voor kunstenaars en/of cultureel ondernemers, maar ook ervoor te zorgen dat ze binnen hun eigen kaders mogen werken om zich te ontwikkelen. Ook hier komen onderwerpen als experiment, ontwikkeling, innovatie en vertrouwen terug. Eigenaarschap betekent dat men zich thuis voelt en zichzelf in wil zetten om de hotspot nog beter te maken.

Alle hotspots beginnen met een duidelijke artistieke visie. Het idee start vanuit een behoefte uit het veld, waar nog geen aanbod voor is. Vaak worden deze hotspots dan ook opgezet door de kunstenaars zelf of door liefhebbers. Wat ze willen en wat ze gaan doen is duidelijk. Maar naast de artistieke visie wordt ook ondernemerschap verwacht van een hotspot, terwijl het vaak geen ondernemers zijn. Niet elke hotspot krijgt genoeg tijd om zich het ondernemerschap eigen te kunnen maken. Dit zorgt ervoor dat het ten koste gaat van de artistieke visie, waar minder de ruimte voor komt doordat er op een andere manier geld moet worden verdiend. Er is bij de hotspots ook een vraag naar begeleiding in ondernemerschap. De vraag is vaak bij wie ze

dan moeten aankloppen. De DIY cultuur maakt dat men vaak op termijn zelf ontdekt wat ondernemen inhoudt, maar vaak zijn er dan al financiële problemen in zicht. De kunstenaars van de hotspots weten vaak niet bij wie ze kunnen aankloppen of vinden geen aansluiting bij de bestaande mogelijkheden om zakelijke ondersteuning te realiseren.

- Een hotspot kan op verschillende manieren ontstaan. Het begint met een idee, maar er is ook nog een fysieke plek nodig. In de ene gemeente gebeurt dit toevallig. Er ontstaat ruimte in vastgoed beheerd door de gemeente. Door het vrijkomen van een gebouw zonder directe (uitvoerbare) herbestemming ontstaat hier de mogelijkheid voor ruimte voor kunstenaars en cultureel ondernemers om een hotspot te creëren. De gemeente biedt het gebouw dan aan tegen gereduceerd tarief.

Wanneer de gemeente geen vastgoedeigenaar of projectontwikkelaar is, kan het alsnog ondersteunen in het opzetten van een hotspot. De gemeente kan in contact met de vastgoedeigenaar of projectontwikkelaar samen tot bestemming van een hotspot komen, waarin de gemeente zich bezig kan houden met omgevingsfactoren om het gebied rondom een hotspot aantrekkelijker te maken. De gemeente is een belangrijke factor voor de ontwikkeling van een hotspot en kan op verschillende manieren investeren. Dat gaat niet altijd zonder slag of stoot. Er zijn verschillende belangen en er zit verschillend tempo in de ontwikkeling van de ondernemingen die in de hotspots ontstaan. Bovendien is de ontwikkeling van het gebied waarin de gebouwen staan van invloed op de ontwikkelingen die door de hotspot in gang worden gezet.

Foto: Eniel Janssen

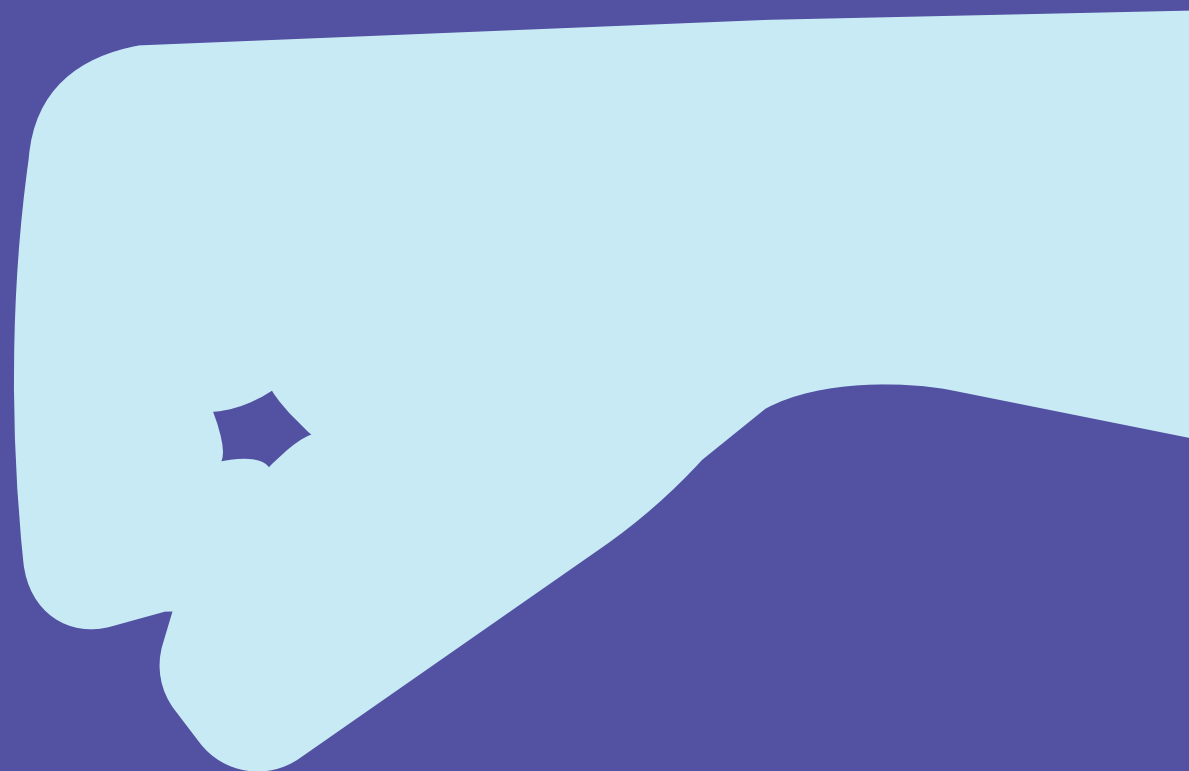
Cees de Beer, programmamedewerker Cultuur Oost

Ik ben afgestudeerd als maatschappelijk werker aan de HAN in Nijmegen en heb in 2014 het platform Mensen Zeggen Dingen opgericht. Mensen Zeggen Dingen is actief in Nederland, Vlaanderen en de Antillen. Ik ben begonnen als artiest, heb vervolgens verschillende rollen bekleed binnen de organisatie van MZD en ben tegenwoordig voorzitter van de stichting. Als autodidact heb ik veel kennis en netwerk opgedaan in Gelderland, maar ook daarbuiten. Ik ken de plekken waar urban arts en culture ontstaat en waar het zich kan ontwikkelen. Sinds mei 2019 ben ik werkzaam voor Cultuur Oost als programmamedewerker binnen Talentontwikkeling en geef ik advies op het gebied van urban. Tevens mag ik mezelf sinds oktober 2019 Nachtburgemeester van Nijmegen noemen.

Ceesdebeer@cultuuroost.nl

Visie op talent-ontwikkeling

Door Miriam Geerdes-Gazzah

In dit hoofdstuk gaan wij in op hoe Cultuur Oost kijkt naar talentontwikkeling in urban culture en wat wij willen bereiken met deze publicatie. Waar hebben we het eigenlijk over? Aan bod komen, onder andere, theoretische onderliggende kwesties zoals: Hoe werkt het culturele veld? Welke rol kan Cultuur Oost spelen in talentontwikkeling van urban culture in Gelderland? En ook: Wat is talent? Wat is talentontwikkeling? Wat zijn de drijvende krachten en remmende factoren voor ontwikkelingsprocessen van urban talent in Gelderland?

Visie op het culturele veld

Cultuur Oost ziet het culturele veld als een vloeibaar en dynamisch ecosysteem, waarin talentontwikkeling valt of staat bij het aanwezig of afwezig zijn van de juiste verbindingen; verbindingen tussen individuen, organisaties, broedplaatsen, hotspots, opleidingen, dans- en muziekscholen, podia en festivals, productiehuizen, fondsen, overheden, matchmakers en cultuurmakelaars. In formele en non-formele contexten, en alles wat daar tussenin ligt. Met het idee van 'een leven lang leren'¹ als basis, beschouwt Cultuur Oost het culturele veld als een systeem van netwerken die in elkaar grijpen, en reiken van het publieke tot het particuliere domein, van het commerciële tot amateurdomein en van het formele tot het non-formele domein. Deze netwerken vormen een culturele ecologie, een concept dat onder andere door John Holden (2015) is uitgewerkt en dat hij als volgt definieert:

“ An arts and cultural ecology encompasses the many networks of arts and cultural creators, producers, presenters, sponsors, participants, and supporting casts embedded in diverse communities. Forty years ago, scientists and policymakers realized that treating plants, animals, minerals, climate, and the universe as endlessly classifiable, separate phenomena did not help people understand or respond to environmental problems. So they created the integrated field of environmental ecology. In similar fashion, arts producers, advocates, and policymakers are now beginning to strengthen the arts and cultural sphere by cultivating a view of its wholeness and interconnectedness...We define the arts and cultural ecology as the complex interdependencies that shape the demand for and production of arts and cultural offerings.

— Markusen in Holden 2015: 6.

Holden beschrijft hoe alle elementen en fenomenen, variërend van ideeën, geldstromen, processen van talentontwikkeling en artistieke producties binnen de netwerken kriskras door elkaar bewegen en zich niet beperken tot:

“ publicly funded culture, home-made culture, commercial culture en mashups

— Markusen in Holden 2015: 6.

“ ...the ecology of culture could be conceived as three highly interactive spheres: publicly funded culture, commercial culture and homemade culture. Culture is often discussed as an economy, but it is better to see it as an ecology, because this viewpoint offers a richer and more complete understanding of the subject. Seeing culture as an ecology is congruent with cultural value approaches that take into account a wide range of non-monetary values. An ecological approach concentrates on relationships and patterns within the overall system, showing how careers develop, ideas transfer, money flows, and product and content move, to and fro, around and between the funded, homemade and commercial subsectors. Culture is an organism not a mechanism; it is much messier and more dynamic than linear models allow.

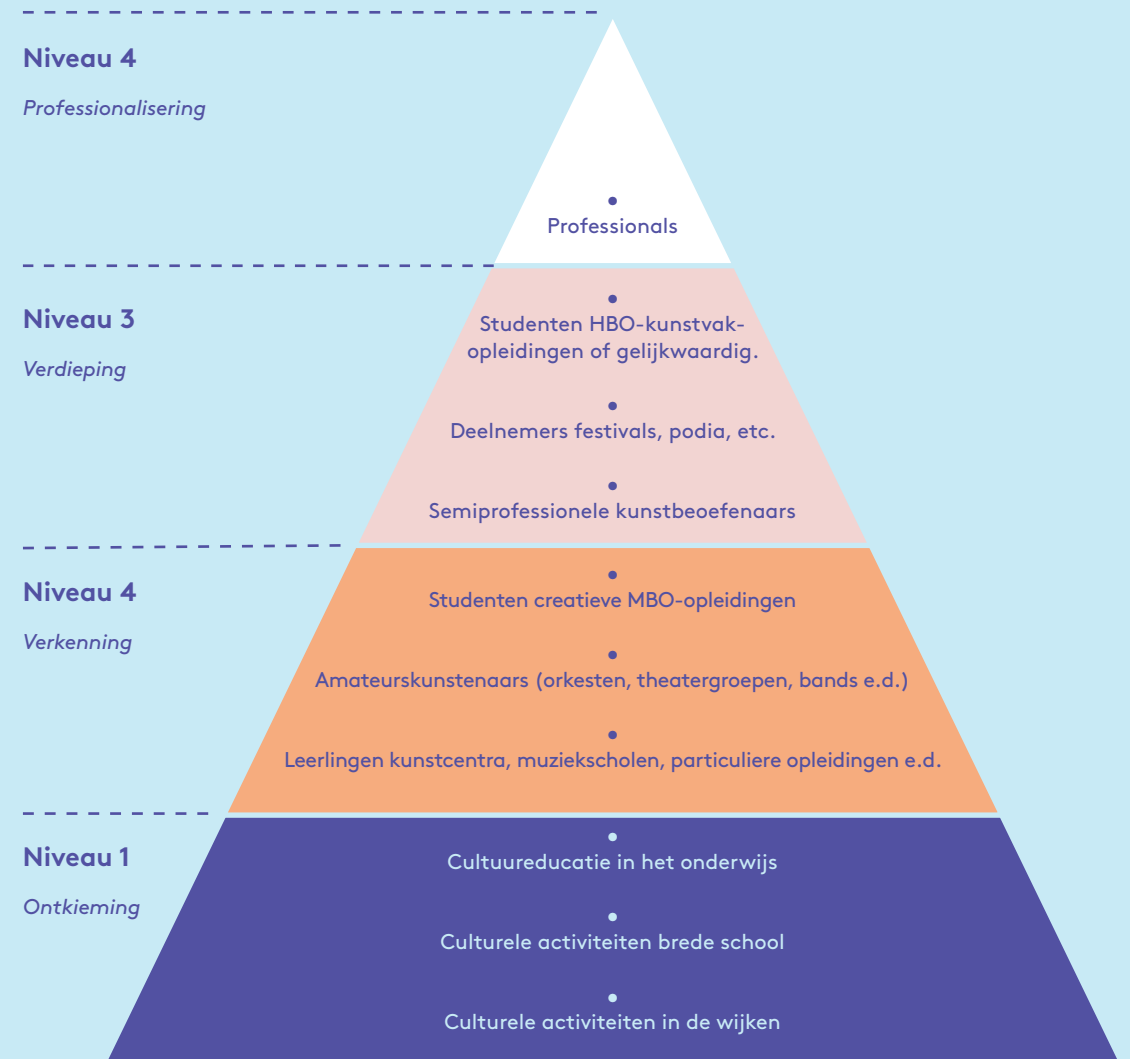
— Markusen in Holden 2015: 6.

Met dit concept als uitgangspunt, beschouwt Cultuur Oost het als haar taak om:

- Talent in de regio ontwikkelkansen te bieden
- Creatieve broedplaatsen, hotspots en netwerken (ook voor non-formals) op te zetten en te ondersteunen
- Scholing en deskundigheidsbevordering te bevorderen

Wanneer het gaat om talentontwikkeling van urban arts beoefenaars, richt Cultuur Oost zich op het inzichtelijk maken van de werking van het culturele ecosysteem van urban culture in Gelderland (o.a. middels inventarisering, advisering en het initiëren van nieuwe netwerken van urban arts-gerelateerde initiatieven, mensen en organisaties). Tegelijkertijd leggen we in dit proces ontbrekende schakels, overlappingsen en doodlopende wegen bloot. Cultuur Oost richt

De talentontwikkelingspiramide van Bureau ART

zich met andere woorden op het zichtbaar maken van de gaten, weeffoutjes of knopen in het multidimensionale tapijt dat het culturele ecosysteem van het Gelderse urban arts veld is. Cultuur Oost doet dit door middel van advisering en kennisdeling. Daarnaast richt Cultuur Oost zich op verbinding: als intermediair brengt Cultuur Oost relevante partijen en mensen aan één tafel om op die manier de dialoog te initiëren.

Naast het concept van het culturele ecosysteem zijn ook enkele verwante concepten een bron van inspiratie bij de invulling van de rol die Cultuur Oost wil spelen als het gaat om talentontwikkeling. Denk aan 'cultural democracy'², 'cultureel vermogen' en 'cities of learning'. Wil je meer lezen over deze concepten? Check dan de lijst met onze geraadpleegde bronnen.

Met bovenstaande in ons achterhoofd, zijn er diverse manieren waarop je het proces van talentontwikkeling kunt bezien. Zwart-wit gezegd is er een lineaire visie die uitgaat van een piramidevormig proces waarbij vanuit een brede basis slechts een enkeling zijn of haar weg naar de top (van de piramide, zie boven) vindt. Bureau ART en de Erasmus Universiteit Rotterdam hebben een aantal onderzoeken gedaan naar talentontwikkeling en het piramideperspectief lag daar ten grondslag aan.

Een andere manier van kijken naar talentontwikkeling neemt als uitgangspunt het eerder genoemde cultureel ecosysteem waarbij idealiter iedereen mogelijkheden krijgt om zijn of haar top te bereiken en het maximale uit zijn of haar talent te halen. Figuurlijk lijkt dit systeem meer op een verzameling van lussen, knopen, verbindingen en overlappingen: een geheel van communicerende vaten waarin elk element een toegevoegde waarde heeft en elk element profiteert van input van andere elementen. Een systeem van continu geven en nemen waarbij vooraf geen eindstation is bepaald.

1 Zie ook Painter, A. en Shafique, A. (2017) Cities of Learning in the UK. Prospectus. London: Royal Society for the encouragement of Arts, Manufactures and Commerce en Digitalme. Online geraadpleegd: fetl.org.uk/wp-content/uploads/2018/01/Report-cities-of-learning_prospectus.pdf

2 Wilson, N., Gross, J. Bull, A. (2017) Towards cultural democracy. Promoting cultural capabilities for everyone. London: King's College London. Online geraadpleegd: www.kcl.ac.uk/cultural/resources/reports/towards-cultural-democracy-2017-kcl.pdf

Foto: Gerrit Bakker/Studio26

Wat is talent?

In de context van deze publicatie, die onder andere inzichtelijk wil maken waar de blinde vlekken omtrent talentontwikkeling in urban culture in Gelderland zitten en welke rol Cultuur Oost kan spelen om deze blinde vlekken zichtbaar te maken, is het nuttig om ook enkele concepten omtrent talent toe te lichten.

Om gedegen en gefundeerde uitspraken over talentontwikkeling te kunnen doen, is het van belang om een idee te hebben van wat talent dan precies is en natuurlijk van wat ontwikkeling van talent behelst. Er zijn uiteraard diverse definities en ideeën in omloop over de definiering van talent. In het Engels onderscheidt men 'gifted' en 'talented': hiermee maakt men een onderscheid tussen een aangeboren begaafdheid ('gifted') en hetgeen je met deze begaafdheid doet ('talented') (Dijk en Verbiest 2013: 9). Verbiest en Dijk vervolgen:

Iedereen heeft een eigen cocktail van talenten. Ieder mens is uniek en heeft weer andere talenten. Gardner (1993) spreekt in dit kader over 'meervoudige intelligenties'. Ieder mens heeft zijn eigen profiel van onderling op elkaar inwerkende intelligenties. Gardner onderscheidt acht soorten intelligenties: verbaal- linguïstisch, logisch-mathematisch, intrapersoonlijk, lichamelijk-kinesthetisch, visueel- ruimtelijk, natuurgericht, interpersoonlijk en muzikaal-ritmisch.

— Dijk en Verbiest 2013: 9

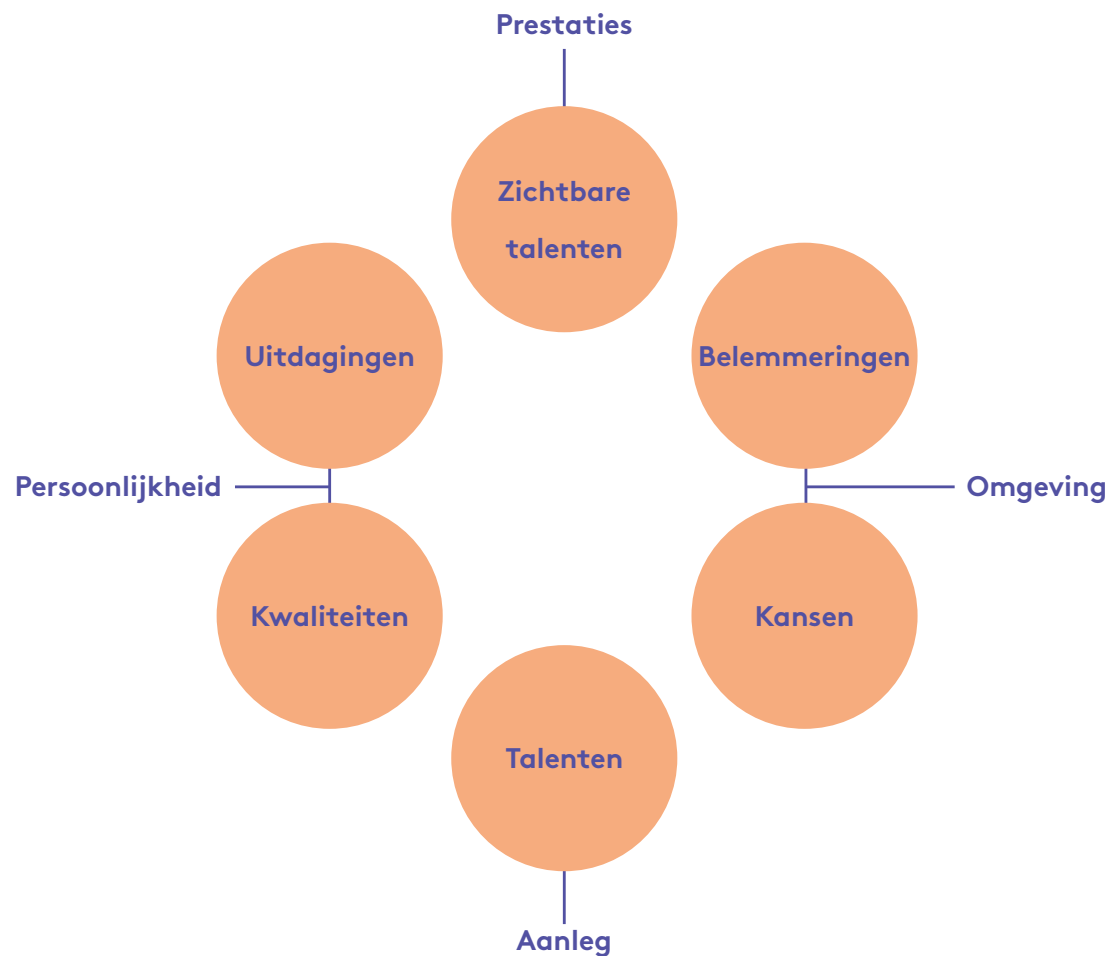

Het onderscheid tussen aangeboren en aangeleerde capaciteiten is in de Nederlandse taal niet zo duidelijk aanwezig. De definitie van talent van Teeuwisse, Brys en Timmermans (2013) maakt een andersoortig onderscheid dat in geval van urban arts, of kunsten in het algemeen, zeer relevant en toepasbaar is. Zij redeneren als volgt: er zijn twee 'soorten' definities van talent. Ten eerste, definities die talent beschouwen als iets dat er is of niet. En ten tweede, concepten omtrent talent die talent beschouwen als iets dat ontwikkeld kan worden, dat soms onbewust en verborgen aanwezig is en het idee dat iedereen in wezen een vorm van talent in zich heeft.

De eerste lijn van definities ziet iemand met talent als een individu met bijzondere kwaliteiten en vaardigheden, bijvoorbeeld op het gebied van sport, muziek, studievoerdigheid of een ander veld van expertise. Deze definitie gaat uit van het idee dat talent iets unieks of uitzonderlijks is en veelal spreekt uit deze definitie de onderliggende gedachte dat talent iets is dat je wel of niet hebt. (Teeuwisse, Brys en Timmermans 2013:1). Deze definitie vertrekt vanuit het idee dat talent 'in de genen' zit. Dit betreft dus de 'gifted'.

Een andere visie op talent redeneert vanuit het idee dat iedereen verschillende talent(en) heeft. Dit concept van talent gaat veel meer uit van (onbewuste, verborgen) menselijke karaktereigenschappen en vaardigheden in patronen van denken, doen of voelen die op een productieve wijze kunnen worden ingezet. Denk hierbij aan talent in: manier van denken (bijv. analytisch, strategisch), handelen (bijv. behoedzaam of actiegericht), of gedragen (bijv. zelfverzekerd), of de manier waarop je interactie hebt met anderen (bijv. bemiddelend of ondersteunend), een manier van beweging creëren (bijv. enthousiasmerend of stimulerend). Dit tweede soort talent kenmerkt zich door het gemak waarmee deze handelingen worden uitgevoerd en dikwijls wordt het werken vanuit dit soort talent ervaren als een flow (idem). Het doen waar je goed in bent kost dan weinig of geen energie, maar genereert juist energie.

Op het moment dat je weet dat je een talent hebt, betekent dat niet meteen dat je je talent zichtbaar en productief kunt maken. Daarvoor zijn er volgens Teeuwisse, Brys en Timmermans, die zich baseren op Luk Dewulf (2009), twee andere omstandigheden nodig: gedrag en context. Met gedrag moet een talentvol iemand aan anderen in een specifieke situatie (context) overtuigend kunnen laten zien dat er sprake is van talent. Teeuwisse et al. noemen dat 'talent in actie=talent+gedrag+context' (idem: 2).

Naast innerlijke, persoonlijke kenmerken, spelen omgevingsfactoren ook een rol. Deze afbeelding laat zien welke factoren van invloed zijn op talentontwikkeling: De omgeving en de kringen waarin iemand zich begeeft kunnen zowel stimulerende als remmende effecten hebben op iemands ontwikkeling. Iemand die goed inzicht heeft in eigen kunnen en gebreken en in de kansen of belemmeringen die de omgeving biedt, kan betere keuzes maken in het proces van talentontwikkeling. Ook in dat geval zijn zowel (aangeboren) talent als hefboomvaardigheden van groot belang.

Je kunt je voorstellen dat iemand met talent op één bepaald vlak niet altijd in staat is om dat talent profijtelijk in te zetten, omdat daarvoor andere vaardigheden nodig zijn die iemand misschien juist ontbeert. Teeuwisse et al. noemen dit hefboomvaardigheden. Dat zijn eigenschappen die bijdragen aan het verzilveren van talent in een bepaalde context. Voorbeeld: een zangeres die genoemd wordt om haar stem en zangkwaliteiten zal ook op enig moment zichzelf moeten leren vermarkten (vaardigheid hebben in PR en marketing), om haar talent profijtelijk te maken (indien zij een professionele carrière ambieert). En indien zij dat zelf niet kan, dan zal ze het zelfinzicht moeten hebben dat zij daarvoor hulp nodig heeft. Deze twee vaardigheden (jezelf kunnen vermarkten en zelfinzicht hebben in eigen kunnen), zijn hefboomvaardigheden. In de wereld van kunst en cultuur, en misschien wel specifiek voor urban arts, zijn deze hefboomvaardigheden zeer belangrijk, naast het hebben van talent.

3 Drion, G. (2018) Cultureel Vermogen. Nieuwe woorden voor het belang van cultuureducatie en -participatie in Nederland. Utrecht: LKCA en Cultuurconnectie (open source). Online geraadpleegd: https://www.lkca.nl/~media/kennisbank/publicaties/2018/a-g/cultureel%20vermogen_def.pdf

4 Painter, A. en Shafique, A. (2017) Cities of Learning in the UK. Prospectus. London: Royal Society for the encouragement of Arts, Manufactures and Commerce en Digitalme.

5 <http://www.bureau-art.nl/public>

6 http://cps.klantsite.net/1/library/download/urn:uuid:fda85c8a-858d-42ea-9be5-f017203e97b3/oog+voor+talent.pdf?format=save_to_disk&ext=.pdf, geraadpleegd op 11 juli 2019.

7 https://www.kessels-smit.nl/files/2013_Timmermans_Brys_Teeuwisse_-De_basis_van_talentontwikkeling.pdf

Foto: Gerrit Bakker/Urban dans Rijn IJssel

Gangmakers in talentontwikkelingsprocessen

Laten we het concept van talent (zowel aangeboren als aangeleerd) en bijbehorende hefboomvaardigheden toepassen op urban culture. Welke talenten en welke hefboomvaardigheden dient een urban artiest te bezitten om zijn of haar talent te verzilveren? Met andere woorden, welke factoren spelen een rol bij het proces van talentontwikkeling? Wat zijn stimulerende en remmende (omgevings-)factoren? Wat zijn de drijvende krachten en remmende factoren voor de ontwikkelingsprocessen van urban talent in Gelderland?

De creatieve en artistieke vaardigheden zijn natuurlijk de basis. Zonder dat talent, is er weinig kans op een succesvolle carrière in urban arts. Naast deze artistieke basis, onderscheiden de urban arts zich van andere genres, door veel waarde te hechten aan authenticiteit. Als je liefhebbers, makers of producenten van urban arts vraagt om 'urban' te typeren, dan springt één typering voortdurend in het oog: het hebben en uitdragen van een uiterst persoonlijke en authentieke stijl. Dat wordt door velen beschouwd als een doorslaggevend kenmerk van een 'goede' urban arts artiest. Dit kenmerk heeft dus vooral te maken met uitstraling, houding, imago en geloofwaardigheid ('credibility').

Daarnaast is talent voor ondernemerschap van belang en eventueel ook talent voor makerschap en/of docentschap inzake het verzilveren van talent. 'Hustlen' is een belangrijke vaardigheid in de urban scene. Met name binnen hiphopcultuur is het begrip van 'hustle' belangrijk. Jezelf redden zonder hulp van anderen. In de huidige tijd waarin het urban arts genre zich ontwikkelt van straatcultuur tot een structureel en fundamenteel onderdeel van het Nederlandse kunst- en cultuurlandschap, lijkt het ondernemerschap op basis van 'hustlen' en zelfredzaamheid niet altijd de meest soepele manier van talentontwikkeling binnen de scene. En het biedt in ieder geval geen garantie voor een blijvende en duurzame kennisoverdracht met betrekking tot urban arts.

Dat gezegd hebbende, zijn er naast het hebben van de artistiek-inhoudelijke kwaliteiten en talenten, ook andere persoonlijke kenmerken, omgevingsfactoren en diverse randvoorwaarden die talentontwikkeling kunnen stimuleren (of remmen). Hieronder een overzichtje van welke factoren dat zouden kunnen zijn – zonder te beweren hier uitputtend te zijn.

Persoonlijke ontwikkeling

- Aanwezig zijn van intinsieke movitatie
- Doorzettingsvermogen, ambitie
- Balans tussen inspanning en ontspanning
- Het ontwikkelen van sterke (artistieke) identiteit

Ontwikkeling van artistiek-inhoudelijke vaardigheden

- Technisch-inhoudelijk: muzikaal, danstechnisch, zangtechnisch e.d.
- Sterke authentieke en artistieke identiteit
- Podiumpresentatie
- Publiek imago
- Uitstraling (gun-factor)

Ontwikkeling van niet-artistiek-inhoudelijke vaardigheden

- Het ontwikkelen van een 'backoffice': zakelijke vaardigheden ontwikkelen, variërend van IB-aangifte kunnen doen, commercieel inzicht ontwikkelen, acquisitie doen, representativiteit
- Kundigheid ontwikkelen in netwerk en relatiebeheer: het opbouwen, beheren en uitbouwen van netwerk: formeel en non-formeel
- Communicatieve vaardigheden ontwikkelen o.a. op artistiek en beleidsmatig vlak: 'de taal van het systeem spreken'
- Marketing en promotiekennis en vaardigheden ontwikkelen

Omgevingsfactoren

- Aan- of afwezigheid van faciliteiten zoals muziek- of dansscholen, jeugdcentra, culturele hotspots e.d.
- Begeleiding: aanwezigheid van een coach of mentor, op school of daarbuiten
- Kennis hebben van en toegang hebben tot culturele hotspots of hubs, zowel offline als online

Onderwijs- en opleidingsmogelijkheden

- Kennis hebben van het bestaan van (urban arts gerelateerde) opleidingen
- Toegang hebben tot opleidingen: formeel en non-formeel
- Aansluiting van opleiding op praktijk
- Match tussen behoefte van student/het talent en 'de beroepswereld'
- Ondersteuning en coaching (op maat; formeel en non-formeel)
- Kennisdeling en kennisoverdracht

⁸ Wikipedia omschrijft 'hustle' als volgt: "Hustle means "to move quickly and with purpose"; it most commonly refers to: Hustle (verb), to work hard (lawfully or unlawfully), especially in a freelance manner." Bron geraadpleegd op 15 juni 2019.

Dilemma: DIY of een diploma?

In een ideale wereld heeft elk talent alle nodige kennis, faciliteiten en (financiële) mogelijkheden tot zijn of haar beschikking om aan een succesvolle carrière te bouwen. De praktijk is vaak anders en weerbarstiger. Wat betreft het genre urban, en met name wat betreft urban dans, bestaan er enkele knel- of knooppunten die talentontwikkelingsprocessen zouden kunnen belemmeren.

Een belangrijk knooppunt bevindt zich op het vlak van onderwijs en professionalisering en met name de aansluiting tussen onderwijs en praktijk. Juist omdat het urban genre geen geïnstitutionaliseerd verleden heeft, en vanwege die typische non-formele, zelfredzame, peer-to-peerhouding ten opzichte van kennisoverdracht, kun je je voorstellen dat het institutionaliseringsproces van urban arts in de vorm van opleidingen aan onderwijsinstellingen e.d. soms tegenstrijdigheden oproept. Daarover bestaat ook discussie. Niet iedereen vindt het een goed idee dat je tegenwoordig breakdancemoves kunt leren op een MBO-opleiding. Het idee dat urban dans 'iets van de straat' is, leeft. Anderzijds, is er dankzij de enorme en nog steeds groeiende populariteit van urban arts wereldwijd steeds meer vraag naar gediplomeerde docenten, makers, dansers, choreografen en producenten. Vanuit het idee dat institutionalisering het genre verder kan brengen, zul je moeten kijken naar hoe het ecosysteem van onderwijs aansluit op de praktijk van urban culture 'op straat'. Menigeen is daarbij van mening dat institutionalisering van het genre niet per se hoeft te betekenen dat urban culture authenticiteit verliest. De Raad voor Cultuur beschrijft in de nota 'Alles beweegt' hoe de opkomst van urban de 'traditionele manier van werken in het dansveld verandert':

Met de komst van urban arts zien we het creatieproces in de dans veranderen van een top-down naar een bottom-up-proces. Hierin bepaalt niet langer de choreograaf, maar dansers en makers gezamenlijk welk verhaal de voorstelling vertelt en welke vorm die krijgt. Niet langer liggen academische opvattingen over beweging en zeggingskracht ten grondslag aan de creatie; kunst ontstaat hier vanuit een gevoelde noodzaak om uitdrukking te geven aan emoties, ervaringen, gedachten en opvattingen. Hier is sprake van een community-kunst, een kunst die juist voortkomt uit verbindingen met anderen en waaraan iedereen kan meedoen, omdat het geen rol meer speelt hoe of hoe 'hoog' je bent opgeleid, hoe 'ontwikkeld' je smaak is, en in hoeverre je je aan de regels houdt

— Raad voor Cultuur 'Alles beweegt' 2018: 33).

”

De Raad voor Cultuur constateert tevens dat voor het genre 'urban contemporary dance versterking van enkele noodzakelijke schakels in het ecosysteem' moet plaatsvinden zoals scholing en professionalisering van urban dancers, makers en docenten: 'Er is een tekort aan goede docenten en aan bewezen onderwijsmethoden, juist omdat eerdere generaties urban dancers en makers het vak in de praktijk leerden, via peer-to-peer.' De paradox van straatcultuur die geïnstitutionaliseerde cultuur wordt, ligt hieraan ten grondslag. De juist zo typerende zelfredzaamheid en 'each one teach one'-cultuur van het urban genre lijkt ook een valkuil. Er is (nog) geen gestandaardiseerde, gedocumenteerde, didactisch verantwoorde methode voor kennisoverdracht over urban dans of urbangerelateerde cultuuruitingen: het ABC van urban arts of dans bestaat (nog) niet. Die DIY-attitude is natuurlijk juist ook wat urban arts (en sports) enorm aantrekkelijk maakt voor veel jongeren. Vraag is wel, met het oog op de toenemende behoefte om urban talent uitzicht te bieden op het succesvol bouwen aan een (professionale) carrière, of het ontbreken van zo'n 'schakel' niet belemmerend werkt. Een aantal onderwijsinstellingen hebben lang geleden al de handschoen opgepakt om gestructureerde opleidingen te starten voor mensen die carrière willen maken in het urban (dans) genre. Verderop in deze publicatie is er meer aandacht voor deze pioniers in Gelderland, met getuigenissen van docenten van ArtEZ en Studio26. Deze twee organisaties maken zich al jaren hard voor een goed onderbouwde en duurzame manier van kennisoverdracht op het vlak van urban dans.

Desalniettemin signaleert de Raad voor Cultuur een hiaat, namelijk een toenemend aantal MBO-opleidingen waarbij de kwaliteit soms achterblijft, terwijl de behoefte aan 'goed opgeleide, ondernemende en urban dancers alleen maar groeit' (Raad voor Cultuur 2018: 33). De Raad stelt dan ook dat urban dance steeds meer plek krijgt op

Er is een tekort aan goede docenten en aan bewezen onderwijsmethoden, juist omdat eerdere generatie urbans dancers en makers het vak in de praktijk leerden, via peer-to-peer.

“

HBO-opleidingen, maar dat men moet waken voor de ontwikkeling dat urban dance gedomineerd gaat worden door HBO-geschoolde dancers en makers, 'waardoor urban artiesten van het eerste uur – die vaak met twee benen in de gemeenschap staan – buitenspel worden gezet. Hiermee zou de urban dance een deel van haar eigenheid verliezen'. Kortom, typische hobbels voor het institutionaliseringsproces van een straatcultuur, die ongetwijfeld discussie zal oproepen bij urban beoefenaars en liefhebbers.

De aansluiting tussen onderwijs en praktijk is voor jongeren die in urban arts een carrière willen opbouwen soms een struikelblok. Misschien ook niet gek voor een genre dat afkomstig van de straat langzaam maar zeker een weg vindt naar het gevestigde cultuurlandschap. Vooral de aansluiting van MBO-opleidingen op de praktijk baren zorgen. Als jongeren van een MBO-opleiding afkomen, zijn ze vaak nog erg jong (soms zelfs vanaf 16 jaar). Om op die leeftijd een sprong te maken van student-af naar het echte arbeidsleven vergt meer kennis en ervaring dan de kennis en ervaring die de student heeft opgedaan in die vierjarige opleiding. Het docentschap, ondernemerschap en het makerschap in urban arts is niet iets dat je zomaar onder de knie hebt. De vraag rijst in hoeverre afgestudeerde MBO-ers met een urban dans gerelateerde opleiding genoeg kennis, bagage en vaardigheden hebben ontwikkeld om bijvoorbeeld in andere velden dan de urban scene aan de slag te gaan; bijvoorbeeld in het bedrijfs-

leven of als zelfstandig ondernemer. En ten slotte, artistiek-inhoudelijk gesproken kun je stellen dat een zestien- of twintigjarige hoogstwaarschijnlijk nog volop in een vormingsproces zit waarbij zijn of haar artistieke persoonlijkheid nog volop in ontplooiing is. Is de periode waarin een identiteitsvormingsproces aan de gang is, een goede uitvalsbasis voor het betreden en verkennen van de arbeidsmarkt? Tot op heden zijn er weinig tot geen faciliteiten of plekken die dit gat tussen afgestudeerde MBO-ers en HBO-opleidingen opvangt.

Voor degenen die zich in dat 'zwarte gat' tussen afgeronde MBO-opleiding en arbeidsmarkt of starten aan een HBO-opleiding bevinden, is het zaak om middels zelfinzicht (hefboomvaardigheden dus) te ontdekken waar hun krachten en zwaktes liggen en waar kansen en mogelijkheden liggen voor doorontwikkeling. Vanuit maatschappelijk oogpunt en vanuit het perspectief van 'cultural democracy' en 'cultureel vermogen', ligt er dan ook een verantwoordelijkheid voor de overheid én de samenleving als geheel om ook voor deze mensen ruimte te scheppen en mogelijkheden te bieden het optimale uit hun talent te kunnen halen.

In zijn algemeenheid signaleert De Raad voor Cultuur dat urban dans in rap tempo een plek veroverd in het gesubsidieerde danslandschap, maar dat het grotendeels gaat om een topje van de ijsberg:

“ ...veel urban dansmakers, dansers en initiatieven in Nederlandse steden vechten nog altijd om erkenning en om een plek in het (gesubsidieerde) dansveld.

— Raad voor Cultuur 2018: 32.

En daarmee hangt een ander knooppunt samen: namelijk het gebrek aan kennis en erkenning van urban culture bij sommige opleidingen, fondsen, beleidsma-

kers, productiehuizen e.d. Hierin ziet Cultuur Oost een rol voor zichzelf weggelegd, door licht te schijnen op actuele ontwikkelingen in urban culture in Gelderland en de zichtbaarheid van en kennis over de urban arts scene in Gelderland te vergroten en te verspreiden, mede middels deze publicatie.

9 De Raad voor Cultuur schrijft hierover: “De populariteit van urban dance onder jongeren vertaalt zich ook nog niet in binnenschoolse danseducatie, waar urban dance (net als in de muzieksector) nog altijd onder-vertegenwoordigd is, alsof het geen volwassen kunstvorm is. Een tekort aan urban dansdocenten en een achterstand in kennis op het gebied van urban dance bij overheden, culturele instellingen en in het onderwijs lijken hier grotendeels debet aan (Raad voor Cultuur 2018: 33).

Miriam Geerdes-Gazzah

Miriam Geerdes-Gazzah (1977) is in 2008 gepromoveerd aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Haar proefschrift handelde over Nederlands-Marokkaanse jongeren, identiteitsvorming en muziek.* Na haar postdoc aan de UvA is zij werkzaam geraakt in de cultuur-en erfgoedsector waarin zij diverse projecten heeft opgezet en uitgevoerd op het gebied van jongeren, cultuur, religie, ambachten, erfgoed en diversiteit. In mei 2017 publiceerde zij 'Culturele hotspots en non-formeel leren' een onderzoek naar non-formeel leren, zelfontwikkeling en hotspots in opdracht van het LKCA, uitgevoerd in samenwerking met Cultuur Oost. 'Iets met urban' is een vervolg op deze publicatie.

* openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/13347/dissertation%20Gazzah%20definitief.pdf?sequence=1

Lees verder

Brabantsport (2018) Ambitieplan urban sports and culture in Brabant 2018-2020. Deel 1: Focus op urban talentontwikkeling en topsport. Online geraadpleegd: <https://www.brabantsport.nl/assets/8791bf0589/Deel1-Urban-Ambitie-Brabant.pdf>

DSP Groep (2015) Cultuurmanifest Oost Nederland. Provincies Gelderland en Overijssel en gemeenten Apeldoorn, Arnhem. Online geraadpleegd: http://www.overijssel.nl/publish/pages/159044/cultuurmanifest_oost-nederland_2017-2020.pdf

Dankers, P. (2018) Jaarplan 2019. De kracht van kunst. Arnhem: Cultuur Oost.

Geerdes-Gazzah, M. (2017) Culturele hotspots: Culturele hotspots en non-formeel leren Cultuurparticipatie van jongeren in Gelderland op de kaart gezet. Utrecht: LKCA. Online geraadpleegd: [https://www.lkca.nl/~media/downloads/publicaties/2017/cp_culturele_hotspots_en_nonformeel_leren_def%20\(2\).pdf](https://www.lkca.nl/~media/downloads/publicaties/2017/cp_culturele_hotspots_en_nonformeel_leren_def%20(2).pdf)

Holden, J. (2015) The Ecology of Culture. A report commissioned by the Arts and Humanities Research Council's Cultural Value Project. Wiltshire: Arts and Humanities Research Council Polaris House and Humanities Research Council. Online geraadpleegd: <https://ahrc.ukri.org/documents/project-reports-and-reviews/the-ecology-of-culture/>

Koevoet, N. (2018) Physical Dynamics: method for boys. Arnhem: ArtEZ (onderzoek in het kader van opleiding BA Dansdocent ArtEZ Arnhem). Online geraadpleegd: http://www.nextmove-eu.com/wp-content/uploads/2018/09/N.Koevoet-_2_PhysicalDynamics_Jongens.docx

Loeffen, I (2018) Projectplan Poppunt Gelderland. Arnhem: Poppunt Gelderland. Online geraadpleegd: <https://www.poppunt gelderland.nl/wp-content/uploads/2019/02/Projectplan-Poppunt-Gelderland-online.pdf>

Raad voor Cultuur (2018) Sector Advies Dans. Alles beweegt . Den Haag: Raad voor Cultuur. Online geraadpleegd: <https://www.cultuur.nl/upload/documents/tinyMCE/Alles-beweegt.pdf>

Windhorst, M. en Van der Zant, P (2013). Talenten in beeld: Eindrapportage over een onderzoek naar talentontwikkeling bij een groep jonge talenten in kunst en cultuur. Rotterdam: Bureau Advies Research Training voor non-profit en overheid (Bureau ART). Online geraadpleegd: http://www.bureau-art.nl/publicaties/talentontwikkeling_18.pdf

Windhorst, M., K. Van Eijck en Van der Zant, P. (2014) Latente talenten: Verslag van een eerste verkenning van de talentontwikkelingsketens in de kunsten op basis van een kwalitatief en kwantitatief onderzoek bij ca. 1.000 jonge talenten. Rotterdam: Bureau Advies Research Training voor non-profit en overheid en Erasmus Universiteit Rotterdam. Online geraadpleegd: http://www.bureau-art.nl/publicaties/talentontwikkeling_21.pdf

Windhorst, M., K. Van Eijck en Van der Zant, P. (2015) Wat we hebben geleerd over talentontwikkeling: Overzicht van uitkomsten van recente onderzoeken naar talentontwikkeling in de kunsten. Rotterdam: Bureau ART en Erasmus Universiteit Rotterdam. Online geraadpleegd: <https://www.cultuurparticipatie.nl/file/1446537333.4891TEsoSA/wat-we-hebben-geleerd-over-talentontwikkeling.pdf>

Jackson, N., J. (2017). Learning Cities: Urban ecosystems for lifewide-lifelong learning <http://www.normanjackson.co.uk/scraps-of-life-blog>

Drion, G. (2019). Cultureel Vermogen. LKCA, 2. Retrieved from https://www.lkca.nl/~media/kennisbank/publicaties/2018/a-g/cultureel%20vermogen_def.pdf

Hadley, S. (2018). Towards cultural democracy: promoting cultural capabilities for everyone. Cultural Trends, 27(1), 52-55. doi:10.1080/09548963.2018.1415417

Colofon

Concept en ontwikkeling

Angela Verdurmen

Auteurs

Miriam Geerdes-Gazzah

Simon Mamahit

Cees de Beer

Angela Verdurmen

Met speciale dank aan:

Aafje de Roest, Amy Croqué, Arnhem Renaissance, Cile Schulz en Doeko Pinxt – gemeente Arnhem, Daniel Maksimov, Dyon Temmink en Rick Mellink – Lokalen, Godfried Versteegen – Brebl, Haico van Dijk – Branzs, Hanneke van der Weele, Ruben Chi, Milly Touerbach – MBO Rijn IJssel/Studio26, Jolien Westbroek en Dave Hornbeck – Real-X, Linde Schöne, Marcel Janssen – Collectief KLEI, Martin Visser – Rabobank Rijk van Nijmegen, Netty van den Bosch, Jocelyn Bergland, John Wooter – ArtEZ Bachelor Docent Dans, Nick Pijnappels – gemeente Nijmegen, Nijmegen Renaissance, Nikola Krstovic, Purdey – BOKA, Toine Tax – Poppunt Gelderland, Werkplaats Apeldoorn, Lotte Lentes.

Eindredactie

Jozien Wijkhuijs

Vormgeving

Vincent Hammingh

Harm van der Burgt

Drukwerk

Drukkerij De Zwaan

Oplage: 500

Cultuur Oost

Vossenstraat 6

6811 JL Arnhem

026 351 9029

info@cultuuroost.nl

@Cultuuroost Arnhem, januari2020

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopiëren, of op welke manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever

De kracht van kunst

Cultuur Oost is het Gelderse netwerk- en expertisecentrum voor kunst, cultuur en samenleving. Wij werken aan de provinciale ambities op het gebied van cultuureducatie, cultuurparticipatie en talentontwikkeling.

